

LAPPI VAINRIIHENPÖNKKÄ JA
MUUNTAJANPÖNKKÄ

Arkeologinen kaivaus
13.8.-14.9.2007

Hannele Lehtonen
2007

MUSEOVIRASTO

SISÄLLYSLUETTELO

Arkistotiedot	2
Ote peruskartasta	4
1. Johdanto	5
2. Tutkimusalueen kuvaus	7
3. Tutkimushistoriaa	8
4. Tutkimusmenetelmät	9
5. Havainnot ja tulkinnot	11
5.1. Koeoja 3	11
5.2. Koeoja 4	12
5.3. Koeoja 5 Muuntajanpönkällä	13
5.4. Koeoja 6	14
5.5. Koeoja 7	15
5.6. Koeoja 8	15
6. Näytteet ja analyysit	16
6.1. Maanäytteet ja makrofossiilianalyysit	16
6.2. Luuanalyysi	18
6.3. Ajoitusnäytteet	19
7. Löydöt	19
7.1. Koeoja 3	19
7.2. Koeoja 4	21
7.3. Koeoja 5	22
7.4. Koeoja 6	23
7.5. Koeoja 7	24
7.6. Koeoja 8	25
8. Lopuksi	26
Kirjallisuutta	27
Kuvaluettelot	27
Mustavalkonegatiivit	27
Diakuvat	29
Karttaluettelo	30
Kuvataulut	31
Kartat	38
 Liitteet:	
Makrofossiilianalyysin tulokset	
Luuanalyysin tulokset	
Radiohiiliajoitukset	

ARKISTOTIEDOT

Kohteen nimi:

Muut käytetyt nimet:

Muinaisjäännösrekisterinumero:

Kunta:

Kylä:

Kiinteistötunnus:

Omistajatiedot:

Sijaintitiedot:

Peruskarttalehti:

Koordinaatit:

Korkeus:

Kohteen nimi:

Muut käytetyt nimet:

Muinaisjäännösrekisterinumero:

Kunta:

Kylä:

Kiinteistötunnus:

Omistajatiedot:

Sijaintitiedot:

Peruskarttalehti:

Koordinaatit:

Korkeus:

Aikaisemmat tutkimukset:

Volter Högman 1891

Volter Högman 1891

Anna-Liisa Lindelöf 1916

Martti Linkola 1960

Anna-Liisa Hirviluoto 1964

Turun yliopisto, arkeologian oppiaine
1985

Miikka Haimila 2002

Eeva Raike 2006

Hannele Lehtonen 2007

Vainriihenpönkkä

Katajamäki

406 01 0017

Lappi 406

Kirkonkylä 410

406-410-0003-0144

Lapin kunta

PL 5

27231 Lappi

113401 Lappi

X:6788021, Y:1545481

P:6788021, Y:3222070

n. 25-30 m mpy

Muuntajanpönkkä

Koppimäki

1000 01 0918

Lappi 406

Kirkonkylä 410

406-410-0003-0071

Lapin kunta

PL 5

27231 Lappi

113401 Lappi

X:6777270, Y:1545478

P:6787951, I:3222061

25 m mpy

Inventointi

Vainriihenpönkän länsiosassa olevan
suurimman maansekaisen röykkiön tutkimus

Inventointi

Lapin inventointi

Tarkastus

Rannikon varhaismetallikautiset rauniot -
projektiin liittyvä inventointi

Lapin inventointi

Lapin Vainriihenpönkän koekaivaus

Historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten
inventointi

Hoitotoimien kohteeksi vuonna 1997.

Vainriihenpöngän aikaisemmat löydöt:

Vuoden 1891 löydöt ovat mahdollisesti osana KM 2800:17-17a löytöjä

Vuoden 2006 löydöt: KM 36094:1-270

Vuoden 2007 tutkimukset:

Kaivauksenjohtaja:	FM Hannele Lehtonen
Kenttätyöaika:	13.8.-14.9.2007
Tutkittujen alueiden laajuus:	koeoja 3: 30 m ²
(alueet 1 ja 2 tutkittu vuonna 2006)	koeoja 4: 14 m ²
	koeoja 5: 5 m ²
	koeoja 6: 16 m ²
	koeoja 7: 10 m ²
	koeoja 8: 14 m ²
Tutkimusalueen kokonaislaajuus:	89 m ²
Löydöt:	KM 36956:1-194
Löytöjen diariointipäivä:	25.10.2007
Mustavalkonegatiivit:	144678-144780
Diakuvat:	60916-60933

Kannen kuvat:

Vasen kuva: Lappi Vainriihenpöngkä, alue 3. Kuva: Digikuva, Hannele Lehtonen.

Oikea kuva: Lappi Muuntajanpöngkä, alue 5. Kuva: Digikuva, Hannele Lehtonen.

OTE PERUSKARTASTA

Lappi, Lapinkylä

- Vainriihenpönkä 6788012/3222068
- ▲ Muutajanpönkä 6787938/3221993

Koordinaatit yhtenäiskoordinaatteja (YKJ)

1. Johdanto

Vainriihenpönkän ja Muuntajanpönkän koekaivaukset ovat osa Satakunnan TE-keskuksen rahoittamaa Sammallahdenmäki ja sen ympäristön tutkimushanketta. Vuosina 2002-2004 Satakunnan TE-keskus rahoitti hanketta, jonka tarkoituksena oli selvittää Sammallahdenmäen röykkiöiden ajoitusta ja luonnetta. Tällöin tutkittiin Sammallahdenmäeltä kahdeksan röykkiötä sekä Kivikylän Huilun varhaisrautakautista asuinpaikkaa että Kivikylän Tahtmaan varhaismetallikautista kuoppaliesikohdetta. Vuoden 2002 tutkimuksiin kuului myös kunnan esihistoriallisen ajan kohteiden muinaisjäännösinventointi.

Rahoitusta jatkettiin vuosiksi 2006-2007. Tutkimusten tavoitteena oli laajemmin selvittää Lapin asutushistoriaa ja erityisesti jatkumoa pronssikaudesta rautakaudelle ja keskiajalle asti. Tutkimuksiin liittyi myös vuonna 2007 tehty kartta-analyysi Lapin 1600-1800 – lukujen kartoista, historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi, gis-analyysi Kivikylän ja Lapinkylän osalta, maastomallien teko Lapin alueelta ja siitepölyanalyysin ottaminen. Vuonna 2006 kaivauksia jatkettiin Tahtmaalla ja uudeksi tutkimusalueeksi valittiin Lapinkylän keskustassa olevan Vainriihenpönkän maansekaiset röykkiöt. Koska Vainriihenpönkän koekaivauksen tulokset olivat mielenkiintoisia ja mäellä oli näkyvissä enemmänkin matalia kiven- ja maansekaisia kumpuja, joiden funktiota ei tiedetty, tutkimuksia päätettiin jatkaa loppukesästä 2007 viiden viikon ajan.

Tämän vuoden tutkimusten rahoitus tuli Satakunnan TE-keskukselta ja tutkimuksiin budjetoitiin 65 000 €. Tutkimusten tarkoituksena oli selvittää Vainriihenpönkän matalien maasekaisten röykkiöiden luonnetta ja ajoitusta. Koska röykkiötä ei olisi ehditty tutkia kokonaan, kaivaus toteutettiin viime vuoden tapaan koeojilla ja niitä laajennettiin tarvittaessa tasokaivausalueiksi. Tavoitteena oli myös selvittää Volter Högmanin vuonna 1891 tutkiman röykkiön kuntoa. Kesän tutkimuksissa Vainriihenpönkälle avattiin viisi koeojaa, joista kolme sijoittui mataliin maansekaisiin röykkiöihin. Näistä löydettiin palanutta luuta, hiiltä, keramiikka-astioiden paloja ja kahdesta myös kivikielkoja yhteensä kymmenen kappaletta. Kaksi matalaa röykkiötä osoittautuivat uudemmiksi, toinen peltoraunioksi ja toinen mäellä olleen riihen sortuneeksi rakenteeksi. Yksi koeoja tehtiin myös viereiselle Muuntajanpönkälle. Muuntajanpönkkä on muinaisjäännös-

rekisteriin merkitty epävarmaksi muinaisjäännökseksi. Nyt kaivetusta koeojasta kuitenkin löydettiin runsaasti palanutta luuta ja hiiltä, mutta ei selkeää kivirakennetta.

Kaivaukset Vainriihenpönkällä aloitettiin 13.8.2007 ja ne kestivät 14.9.2007 saakka. Kaivauksilla kaivajina oli lähes sama työryhmä kuin vuosien 2002-2004 ja vuoden 2006 kaivauksilla, joten työt pystyttiin aloittaan täysipainoisesti jo heti ensimmäisenä päivänä. Vainriihenpönkän ja Muuntajanpönkän kaivauksilla työskentelivät kaivauksenjohtajana allekirjoittanut, piirtäjänä HuK Mia Lempiäinen ja tutkimusapulaisena Fil.yo Mikko Helminen. Kaivajina olivat koko viiden viikon ajan Teija Fagerdahl, Pekka Jalonen, Meeri Kallio, Veijo Laaksonen, Tapio Niskala, Esko Tuominen ja Veijo Tuominen. Marko Pihkoluoma oli kaivajana kaksi päivää ja Sirke Vahader kaksi viikkoa. Viimeiseksi kahdeksi viikoksi kaivajaksi saatiin Sari Kallio.

Kaivauksista järjestettiin tiedotustilaisuus 24.8.2007, joka oli samalla Satakunnan alueen arkeologian päivien tiedotustilaisuus. Paikalla oli Turun Sanomat, Satakunnan Kansa, Ala-Satakunta, Uusi Rauma ja Länsi-Suomi (lehtileikkeet liitteenä). Torstai-iltana 30.8.2007 Vainriihenpönkällä pidettiin kaivauksiin tutustumisilta, jossa allekirjoittanut esitteli kaivauskohdetta ja näytti löytöjä. Paikalla oli reilut 30 asiasta kiinnostunutta. Koska kaivausalue sijaitsi keskellä Lapinkylää, kaivauksilla vieraili päivittäin ihmisiä. Myös viereisen Lapinkylän ala-asteen kanssa tehtiin yhteistyötä. Koulun viidennet luokat vierailivat viikoittain kaivauksilla ja pitivät kaivauksista oman näköistään nettipäiväkirjaa, joka löytyy osoitteesta www.kivisilta.fi. Myös saman koulun kaikki muutkin koululuokat ja esikouluryhmä sekä Eurajoen puolelta Rikantilan koulun 5-6. luokkalaiset vierailivat kaivauksilla, jossa heille kerrottiin arkeologin työstä, kaivauspaikasta ja löydöistä.

Turku 31.12.2007

Hannele Lehtonen

2. Tutkimusalueen kuvaus

Vainriihenpönkkä sijaitsee Lapinkylän keskustassa Lapinjoen ja sen levennyksen nk. Patolammen pohjoispuolella. Vainriihenpönkän pohjoispuolella on koulukeskus, sen koillispuolella noin parin sadan metrin päässä on terveystakeskus ja itäpuolella Leijonapuisto-leikkipuisto. Sen pohjoispuolella on asfaltoitu huoltotie koululle ja länsipuolella koulun pihaa. Lapinjoen rantaan on matkaa noin 90 m. Vainriihenpönkän ympäristö on osin rakennettu ja osin hoidettua puistoaluetta.

Vainriihenpönkkä on ympäristöstään kohoava pieni mäki. Nimitys tulee juuri tästä eli pönkkä tarkoittaa mäkeä. Mäellä on ollut isojaon täydennyskartan mukaan riihi, jonka perustusrakenteita ja mahdollisesti myös riihen kiukaan pohjaa on vielä näkyvissä mäen eteläosassa. Mäen korkein kohta on noin 3 m ympäröivää puistoaluetta korkeammalla noin 28 m mpy tasolla.

Vainriihenpönkällä on viisi näkyvää rökkiötä. Rökkiö 1 (x: 6777341, y:1545481, p: 6788022, i: 3222071 ja z: 30) sijaitsee mäen päällä ja se on suurin mäen rökkiöistä. Se on myös rökkiö, jota Volter Högman on tutkinut vuonna 1891. Rökkiön halkaisija on noin 7 m ja sitä reunustaa suurista kivistä tehty kivikehä. Rökkiö 2 (x: 6777340, y: 1545487, p:6788020, i: 3222077, z: 30) sijaitsee muutaman metrin edellisestä koilliseen. Sen halkaisija on noin 3 metriä ja rökkiö muodostuu hieman maanpinnalle näkyvistä suurehkoista kivistä. Rökkiö 3 (x: 6777332, y: 1545496, p: 6788011, i: 3222085, z: 25) on noin 8 m kaakkoon rökkiöstä 1. Se on epämääräinen joukko kiviä, jonka eteläreunassa on osittain kehämäisesti aseteltuja kiviä. Rökkiö 4 (x: 6777329, y: 1545512, p: 6788007, i: 3222101, z: 25) sijaitsee noin 10 m itäkaakkoon rökkiöstä 1. Sen halkaisija on noin 4 m ja korkeus noin metri. Rökkiö on kiven ja maansekainen ja sen keskellä on kolme suurempaa kiveä. Tämä rökkiö on mahdollisesti vanhan riihen pohja. Rökkiö 5 (x: 6777337, y: 1545511, p: 6788015, i: 3222100, z: 25) on edellisestä noin 10 m itäkaakkoon. Se on kiven ja maan sekainen ja noin 4 m levyinen ja ainoastaan noin 0,5 m koruinen. Alueella on Haimilan inventoinnin mukaan myös kuudes rökkiö, joka sijaitsee edellisestä noin 8 m pohjoiseen. Sen päällä kasvaa runsaasti katajia ja mahdollinen rökkiö on muodoltaan epämääräinen. (Haimila 2002, 73).

Mäki kuuluu Museoviraston arkeologian osaston Satakunnan hoitoyksikön hoitokohteisiin. Hoidettava alue rajautuu etelässä Lapinjokeen, pohjoisessa koulun pihaan ja lännessä pellon reunaan. Puistoaluetta hoitaa Lapin kunta. Vainriihenpönkällä kasvaa harvakseltaan suuria katajia ja mäki tunnetaan paikallisten nimittämänä Katajamäkenä. Mäellä kasvava kasvisto on runsas ja joukossa on myös arkeofyyttejä kuten tummatulikukkaa, pölkkyruohoa, ketoneilikkaa, aholeinikkiä, sikoangervoa ja särmäkuismaa (Nummi 2005).

Muuntajanpönkä sijaitsee noin 70 m Vainriihenpönkästä lounaaseen, aivan Lapinjoen pohjoisrannalla. Mäellä on nimityksen mukaan joskus sijainnut sähkömuuntajan koppi, jonka rakenteita kiviä ja rautarenkaita on edelleen näkyvissä mäen laella. Muuntajanpönkän eteläpuolella on Lapinjoen padottu osuus, pohjois- ja itäpuolella puistoalueen hiekkaiset kevyenliikenteen väylät ja lännessä peltomaata. Mäen etelärinne on osin sortunut jokeen. Mäellä kasvaa runsaasti katajia ja jonkin verran myös lehtipuita sekä Nummen tekemän kasvikartoituksen mukaan samoja arkeofyyttejä kuin Vainriihenpönkälläkin.

Muuntajanpönkä on muinaisjäännösrekisteriin merkitty epävarmaksi muinaisjäännökseksi. Vuoden 2002 inventoinnin yhteydessä mäelle tehtiin maakairauksia, joista tuli esiin vain humus- ja hiekkapitoista maata sekä mäen laelta olevien kivien keskeltä öljyistä likaista maata (Haimila 2002, 151).

3. Tutkimushistoriaa

Ensimmäisen inventoinnin Vainriihenpönkän ja Muuntajanpönkän alueella teki Volter Högman vuonna 1891. Hän suoritti samana vuonna myös kaivauksia sekä Vainriihenpönkällä että Muuntajanpönkällä. Vainriihenpönkällä hän tutki korkeimmalla kohdalla olevaa mäen suurinta röykkiötä löytäen sieltä kaksi kivilaakaa, joissa oli kuppi sekä veitsen, palamatonta luuta ja saviastian palan. Oma löytönumeroa löydöillä ei ole, mutta ne saattavat olla Lapin Huhdanniskan löytöjen (KM 2800:17-17a) joukossa. Muuntajanpönkällä Högman tutki mäen laella olevaa kivikehää, jonka läpi kaivettiin oja. Ojasta löytyi ainoastaan tummaa maata ja hiiltä, ei esinelöytöjä.

Seuraava maininta Muuntajanpönkän osalta on vuodelta 1916, jolloin Anna-Liisa Lindelöf on käynyt paikalla inventoinnin yhteydessä. Vuonna 1960 Martti Linkola teki kunnan alueelta muinaisjäännösinventoinnin. Raportissa on kuvia Vainriihempönkästä ja Muuntajanpönkästä sekä yleinen selitys alueista ja niiden kunnosta. Seuraavan kerran kohteet kävi tarkistamassa Anna-Liisa Hirviluoto vuonna 1964. Muuntajanpönkän osalta hän totesi, että mäen laelle Högmanin mainitseman röykkiön päälle oli rakennettu muuntajakoppi. Turun yliopiston raunioprojektin yhteydessä kohteet tarkistettiin vuonna 1985 ja viimeisin tarkastus tehtiin vuoden 2002 Miikka Haimilan tekemän inventoinnin yhteydessä, jossa kohteiden rauniot mitattiin paikalleen gps-laitteen avulla.

Vuonna 2006 Vainriihempönkällä kaivettiin Eeva Raikkeen johdolla kolme ja puoli viikkoa. Alueelle tehtiin kaksi koeojaa, joista toinen, koeoja 2, sijaitsi röykkiön 2 kohdalla ja toinen, koeoja 1, koeojasta 2 noin kymmenen metriä kaakkoon. Koeoja 1 oli 15 m pitkä ja 2 metriä leveä. Sen eteläpäästä paljastui esiin matala maansekainen kiveys, josta löytyi mm. hioinkivi, kuusi kivikiekkoa tai sen katkelmaa, muutama pala keramiikkaa, palanutta savea ja savitiivistettä sekä hyvin vähän palanutta luuta. (Raike 2006, 9, 11). Koeoja 2 oli myös 15 m pitkä ja se oli 2 metriä leveä, lukuun ottamatta luoteisosastaan, jossa se katajapensaiden takia piti kaventaa viiden metrin matkalla metrin levyiseksi. Koeojan keskivaiheilta luoteeseen oli polttokenttämainen kiveys, josta löytyi runsaasti mm. keramiikkaa, kvartseja ja jonkin verran myös palanutta luuta. Luuaines oli niin pientä, ettei niistä pystytty tekemään määritystä. (Raike 2006, 10, 12). Radiohiiliajoitukseen lähetettiin palanutta luuta ja saviastian sisäpinnalla olevaa karstaa. Luut ajoittuivat 2810 ± 55 BP (cal. 1122 BC – 834 BC) väliselle ajalle ja karsta 2895 ± 40 BP (cal. 1214 BC – 974 BC) väliselle ajalle (ajoitukset calibroitu OxCal. v.4.0.1).

4. Tutkimusmenetelmät

Vainriihempönkälle tehtiin viisi koeojaa ja Muuntajanpönkälle yksi. Koeojat numeroitiin ja numerointia jatkettiin viime vuoden koeojista eli numerosta kolme. Koeojat 1 ja 2 ovat vuonna 2006 tutkittuja ja koeojat 3-8 tänä vuonna tutkittuja. Kaikki muut alueet (3,4,6,7

ja 8) sijaitsivat Vainriihenpönkällä ja alue 5 sijaitsee Muuntajanpönkällä (kartta 2) Alueille tehtiin 1 x 1 m ruudutus.

Vainriihenpönkän kaivaus suoritettiin tasokaivauksena. Pintaturpeen poiston jälkeen alueita alettiin kaivaa alaspäin noin 5 cm paksuisissa kerroksissa. Alueilla, jotka olivat hyvin kivisiä, dokumentoinnin jälkeen tason kivikerta poistettiin ja näin ollen kerrosten paksuudet saattoivat vaihdella runsaastikin. Kaikki maa seulottiin. Löydöt, jotka löytyivät *in situ*, mitattiin paikalleen takymetrillä. Seulasta tulleet löydöt ja suurin osa luuainestosta otettiin talteen ruudun tarkkuudella. Kaivauksilla otetut maanäytteet mitattiin paikalleen takymetrillä ja hiilinäytteistä osa on ruudun tarkkuudella ja osa mitattu paikalleen.

Alueiden dokumentointi suoritettiin siten, että tasojen kivet piirrettiin käsin ja tasojen korkeudet sekä kivien pinta- ja pohjaluvut mitattiin takymetrillä. Takymetrillä ei lähdetty piirtämään kaikkia tasoja ja kiviä, koska viime vuoden kokemuksen perusteella oli odotettavissa hyvin kivisiä maansekaisia rökkiöitä ja ko. kohteissa takymetrillä piirtäminen koettiin hitaaksi ja kahden ihmisen työpanoksen vaativaksi tehtäväksi. Sekä Vainriihenpönkästä että Muuntajanpönkän itäosasta tehtiin takymetrillä tarkempi yleiskartta.

Takymetrin asemoinnissa käytettiin kiintopistettä ja viimevuotista apupistettä, joka oli tuotu paikalle kunnan antamista kiintopisteistä. Käytetyt kiintopisteet olivat KP78 (pultti kalliossa), joka sijaitsee Kivisillantien länsipuolella kallion päällä olevan rakennuksen pihalla (koordinaatit: x= 6777310.11, y= 1545676.25, z= 34.410 m mpy) ja KP48 (putki maakivessä), joka on Vainriihenpönkän kaakkoisreunassa olevassa maakivessä (koordinaatit: x=6777326.45, y=1545510.95, z= 26.035 m mpy). Koneen asemoinnissa käytettiin kiintopistettä KP48 ja viime vuonna tehtyä apupistettä AP6, joka on tussimerkki maakivessä (koordinaatit: x= 6777329.20, y= 1545487.408, z= 26.538 m mpy). Koordinaatit ovat kkj:ssä viimevuotiseen tapaan.

Alueiden tasot piirrettiin ja myös valokuvattiin mustavalkofilmille (144678-144781) ja diafilmille (60916-60933). Digikuvia otettiin muistiinpanotarkoituksessa.

Jälkityövaiheessa Mikko Helminen luetteloi löydöt Access-tietokantaan ja Mia Lempiäinen piirsi kaivauskartat puhtaaksi MapInfo 8 -ohjelmalla ja profiilikartat ja yleiskartat teki Hannele Lehtonen. Yleiskartat kaivausalueista on mittakaavassa 1:1000 ja 1:750 ja alueiden tasokartat ja profiilikartat ovat joko mittakaavassa 1:50 tai 1:75. Hannele Lehtonen kirjoitti raportin.

5. Havainnot ja tulkinnat

5.1. Koeoja 3

Koeoja 3 oli 15 metriä pitkä ja kaksi metriä leveä eli yhteensä 30 m². Alue sijaitsi Vainriihenpöngän kaakkoisosassa ja se oli vuoden 2006 koeojan 1 länsipuolella ollen saman suuntainen ja kokoinen sen kanssa. Alue päätettiin avata siitä syystä, että viime vuonna alueen eteläosasta löytyi matala maansekainen kiveys, jota saatiin esille vain alueen länsireunasta. Tästä osasta löytyi kuusi kivikiekkoa.

Alueen pinta oli pohjoisosassa noin 26,75 m mpy tasolla ja alue laski kohti kaakkoa ollen siellä 2,50 m mpy tasolla. Alaosan etelänurkassa oli mäkeä ja nurmikenttää rajoittava oja, jonka pohja oli noin 25,35 m mpy tasolla. Pintamaan poiston jälkeen kerrokset kaivettiin noin 5 cm paksuisina kerroksina. Tasoja alueesta kaivettiin kuusi, jonka jälkeen tuli esiin moreenipohja.

Heti pintamaan poiston jälkeen alueen eteläosasta noin 6777334/1545502 etelään tuli esiin pienistä kivistä tehty kiveys, jonka välissä oli humuksen sekaista hiekkaa ja hyvin vähän nokimaata ja hiiltä (kartat 4-7). Kiveys oli niin matala, ettei se juurikaan erottunut pintamaasta. Kiveyksen eteläosassa oli kaksi suurta kiveä (6777329/1545504 ja 6777329,5/1545504,5), jotka näkyivät maanpinnalle ja joiden eteläpuolella kiveys ei muutamia erillisiä kiviä lukuun ottamatta jatkunut. Kiveyksessä oli neljä kivikertaa ja alimmat kivet olivat noin 25,91-25,98 m mpy tasolla. Kiveyksen kohdalta löydettiin yhdeksän kivikiekkoa. Enemmän alueen löydöistä on luvussa 7.1.

Alueen yläosassa alkoi pintamaan poiston jälkeen humuksen sekainen hiekka, joka jatkui pohjaan asti eli noin 26,58 m mpy tasolle. Yläosasta ei juurikaan löydetty muuta kuin

muutamia palaneita saven paloja ja kvartsia. Aivan alinna tasosta viisi kohdassa 6777338/1545500-502 humuksen sekainen hiekka jatkui syvemmälle noin 10-20 cm (kartta 8). Kyseessä on mitä luultavimmin paikalle myöhemmin kaivettu oja. Oja on ollut itä-länsisuuntainen. Toinen mahdollinen oja löydettiin alueelta 7.

5.2. Koeoja 4

Koeoja 4 sijaitsi Vainriihenpöngän korkeimmalla kohdalla, mäen luoteisosassa. Kyseessä oli mäen suurin röykkiö, jota jo Volter Högman oli tutkinut vuonna 1891. Avasimme koeojan 4 röykkiötä koillisessa reunustavien reunakivien ulkopuolelle. Koeojan koko oli 5 x 2 m ja sen eteläosasta aluetta jatkettiin 3,5 x 1 m alana lounaaseen kohti röykkiön keskiosaa. Tavoitteena oli tutkia jatkuiko röykkiö reunakivien ulkopuolelle ja pystymmekö erottamaan röykkiön sisältä Högmanin tekemiä kaivauksia.

Alueen korkein kohta oli sen itänurkassa (28,23 m mpy) ja alue laski sekä pohjoiseen että länteen. Tasossa 1 tuli esiin reunakivien lisäksi kiveystä sekä reunakivien ulkopuolelta että röykkiön keskeltä. Röykkiön keskiosasta kaivettiin seitsemän tasoa ja reunakivien ulkopuolelta kuusi tasoa. Alue pyrittiin kaivamaan noin 5 cm tasoissa, mutta runsaan kivimäärän takia tasojen paksuus vaihteli. Heti ensimmäisessä tasossa röykkiön keskiosasta (6777339-40/1545478-79) noin 28,07-27,96 m mpy tasolta alkoi tulla hyvin mustaa nokea ja hiilenpaloja sisältävää maata. Muualla kivien välissä oli humuksen sekaista hiekkaa. (Kartta 10.)

Tasossa 2 nokimaa-alue pysyi samalla kohtaa. Kiviä oli erittäin runsaasti alueen itäosassa. Kivien välissä oli humuksen sekaista hiekkaa ja siellä täällä muutamia hiilen paloja. (Kartta 11.) Tasossa 3 tuli esiin nokimaa-alueita myös alueen itäosasta eli röykkiön reunakivien ulkopuolelta. Suurin nokimaa-alue sijaitsi alueen kaakkoisnurkassa noin 28,01 m mpy tasolla. Myös röykkiön keskellä oleva nokimaa-alueen laajuus suureni käsittäen nyt koko alueen lounaisosan. (Kartta 12.) Tasossa 4 nokimaa-alue käsitti jo koko alueen eteläosan (kartat 13-14). Röykkiön keskiosasta ei juurikaan ollut kiviä. Sen sijaan kiveys jatkui runsaana röykkiön suurten reunakivien ulkopuolella. Nokimaa jatkui röykkiön keskellä aina noin 27,60 m mpy tasolle asti (kartta 15).

Löytöjä röykkiön keskiosasta ei juuri tullut. Alueen löydöt keskittyivät melkein kaikki röykkiön ulkopuolella olevaan kiveykseen. Nokimaasta otettiin useita maanäytteitä, jotka analysoidaan talven 2007-2008 aikana. Hiiltä lähetettiin myös ajoitettavaksi.

Röykkiö vaikuttaa pitkäikäiseltä. Se on varmasti alkujaan ollut hyvin samantyyppinen kuin Vainriihenpöngän muutkin matalat maansekaiset röykkiöt, mutta aikojen saatossa sitä on kasvatettu ja lopulta laajennettu myös varsinaisen selkeästi kivillä reunustetun röykkiön ulkopuolelle. Pitkäikäisyydestä kertovat myös ajoitustulokset. Röykkiöstä lähetettiin ajoitukseen maanäytteitä löydettyjä hiiltyneitä ohranjyviä (ajoitusnäyte 3) ja aivan alimmasta tasosta olevaa hiiltä (ajoitusnäyte 2). Jyvät ajoittuivat 1455 ± 35 BP eli 550-660 AD ja hiili 2225 ± 35 BP eli 390-200 BC. (Ajoituslaboratorion tulokset näytteistä Hela 1618 ja 1619.)

Röykkiön keskiosassa on näkyvissä ”kraattereita”, jotka mahdollisesti ovat Högmanin kaivamia. Nyt kaivetulta alueelta ei löydetty jälkiä varhaisemmasta kaivauksesta, joten sitä ei voitu selvittää onko Högman tutkinut juuri ko. kohtaa.

5.3. Koeoja 5 Muuntajanpöngällä

Koeoja 5 sijaitsi Muuntajanpöngän pohjoisen puolimaisella rinteellä, mäen keskiosassa. Koeojan koko oli 5 x 1 m ja oja oli mäen puuston määrittelemänä luode-kaakko-suuntainen. Alueen yläosa eli eteläosa oli noin 26,70 m mpy tasolla ja alaosa, pohjoisosa, noin 26 m mpy tasolla.

Pintamaan poiston jälkeen alue kaivettiin noin 5 cm tasoissa. Paikoin tason paksuus kivien takia vaihteli 5-10 cm väliltä. Pintamaan alla oli humuksen sekainen hiekka ja alueen kaakkoisreunassa moreenia. Alueen yläosasta alkoi heti ensimmäisestä tasosta lähtien tulla esiin pieniä palaneen luun paloja, joiden määrä lisääntyi mentäessä alempiin tasoihin. Kaiken kaikkiaan tasoja kaivettiin neljä. Selkeää kiveystä alueella ei havaittu. Palaneet luut, joita löytyi yhteensä noin 372 g olivat humuksen sekaisessa hiekassa, jossa paikoittain oli pieniä hiilen paloja ja nokea. (Kartat 16-19.)

Luista tehtiin luuanalyysi. Luut olivat suhteellisen hyvin säilyneitä, mutta pieniksi paloiksi hajonneita selkeästi ison nisäkkään luita. Aineistossa oli ihmisen kallon osia,

joten myös Muuntajanpönnkä on kalmistoalue. (Nurminen 2007, luuanalyysi.) Muuntajanpönnkä on hyvin saman oloinen mäki kuin Vainriihenpönnkkin, mutta inventointien ja muiden tutkimusten yhteydessä sieltä ei ole löydetty röykkiöitä, eikä myöskään maakairalla ole saatu todisteita kalmistosta. Muutajanpönnkän yläosa on myös tuhoutunut myöhemmän rakennustoiminnan tuloksena. Paikalla on sijainnut sähkömuuntaja, josta enää on jäljellä kiviä ja metallirenkaita kivissä. Valitettavasti ajoitusta ei luusta tehty, koska luuanalyysi valmistui sen jälkeen kun ajoitusnäytteet oli lähetetty laboratorioon.

5.4. Koeoja 6

Koeoja 6 sijaitsee Vainriihenpönnkän itäreunalla, parkkipaikalta leikkikentälle vievän puistotien länsipuolella. Aiemmin kohdassa oli suuret huonokasvuiset katajat ja röykkiön keskellä kasvoi vaahtera. Museoviraston hoitoryhmä raivasi katajat pois ja katajien alta alkoi erottua selkeä pyöreä kivirakenne.

Röykkiön eteläreunaan avattiin 8 x 2 m kokoinen koillis-lounaissuuntainen koeoja. Koeoja kaivettiin noin 5 cm tasoissa ja kaivettuja tasoja oli seitsemän. Pinnalle näkyi röykkiön suurempia kiviä, jotka olivat noin 26,78-26,57 m mpy tasolla. Pintamaa oli noin 26,82-26,03 m mpy tasolla. Korkein kohta oli alueen keskiosassa ja röykkiö laski sekä koilliseen että lounaaseen röykkiön reunoihin.

Tasossa 1 tuli esiin röykkiön kiveyksen pinta (kartta 21). Muutamia pinnalle näkyviä suuria kiviä lukuun ottamatta röykkiön kiveys oli tehty pienehköistä kivistä ja kiveys jatkui aina tasoon 5 asti (kartat 22-25). Alueen koillispäädyssä heti pintamaan poiston jälkeen tuli savimaa, joka todettiin luonnolliseksi savikerrokseksi ja lapionpistotarkistusten jälkeen savea ei kaivettu tasoa 1 syvemmälle. Kivien välissä oli aivan alimpaan kiveyksen tasoon asti humuksen sekaista hiekkaa, jossa paikoittain nokea ja hiilen paloja. Aivan alueen keskiosan pohjoisreunaan, melkein pä profiiliin, alkoi tulla esille tumman maan alue, jossa runsaammin nokimaata. Aluetta ei kuitenkaan laajennettu röykkiön keskiosaan. Alue kaivettiin noin 26,30-26,45 m mpy tasolle (kartta 26).

5.5. Koeoja 7

Koeoja 7 sijaitsi Vainriihenpöngän etelärinteellä riihen raunion itäpuolella ja alueen 3 länsipuolella. Alueen koko oli 4 x 2 metriä ja aluetta laajennettiin vielä 2 x 1 metrin kokoisella alalla etelään. Tarkoituksena oli selvittää riihen raunion ja matalan maasekaisen röykkiön (alueella 3) välissä olevaa aluetta. Alue kaivettiin noin 5 cm tasoina ja tasoja oli 10.

Pinta oli noin 26,60-26,70 m mpy tasolla (kartta 27). Pintamaan alla oli nokimaata, lukuun ottamatta alueen keskiosaa, jossa oli humuksen sekaista hiekkaa. Tasossa 1 ei ollut erityistä kiveystä, vaikka kiviä alueella olikin runsaasti (kartta 28). Alue vaikutti sekoittuneelta, koska nokimaa-alueen laajuus vaihteli suuresti tasosta toiseen (kartat 29-31). Tasosta 5 alkaen alueen keskiosaan 6777330-33/1545499,5-501 alkoi muodostua soikea pienistä kivistä tehty kiveys (kartta 32). Kiveyksen kivet olivat noin 26,18 m mpy tasolla. Kivien välissä oli nokimaata ja hiilen paloja. Kiveys ja nokimaa jatkuivat soikeanmallisena aina tasolle 9 asti eli noin 25,89 m mpy syvyyteen (kartat 33-36). Kiveys ja nokimaa jatkuivat alueen eteläprofiiliin. Aluetta ei kuitenkaan laajennettu etelään tai lounaaseen, koska nokimaasta aivan pohjalta löytyi osittain palamaton eläimen hammas. Kivillä täytetty tumma nokimaa-alue vaikutti kokoajan hyvin sekoittuneelta, kuten koko alue 7. Tästä syystä rakenteen voisi tulkita esim. ojaksi, joka on johtanut riiheltä rinnettä etelään. Historialliselta ajalta tiedetään ”salaojia”, jotka on täytetty pienillä kivillä ja hiekkamaalla.

5.6. Koeoja 8

Koeoja 8 sijaitsi Vainriihenpöngän kaakkoisnurkassa vuonna 2006 tutkitun alueen 1 eteläosan itäpuolella. Kohdassa on maastosta selkeästi erottuva pyöreähkö kiveys, joka inventoinneissa on tulkittu röykkiöksi. Kiveys on kuitenkin hyvin matalalla, melkein tasisella maalla Vainriihenpöngän alaosassa.

Kiveyksen pohjoisreunaan avattiin 6 x 2 metrin kokoinen alue, jota laajennettiin röykkiön keskiosaan vielä 2 x 1 metrin kokoisella alalla. Alue kaivettiin noin 5 cm tasoissa ja tasoja oli kaiken kaikkiaan kuusi. Alueen pinta oli noin 25,80-26,00 m mpy tasolla (kartta 37). Pintamaan alla oli humuksen sekaista hiekkaa ja muutamia kiviä. Tällaisena alue pysyi pohjaan eli moreeniin asti tasolle 5 (kartat 38-42). Maa-aines pysyi

tasalaatuisena pohjan moreeniin asti ja löytöjä ei juurikaan tullut. Myös kiveystä ei ollut. Kyseessä oli peltoraunio, joka on syntynyt paikalle viimeistään silloin kun Vainriihenpöngän ympärille on rakennettu puisto.

6. Näytteet ja analyysit

Vainriihenpöngältä ja Muuntajanpöngältä otettiin erilaisia näytteitä, jotka alkusyksyn ja talven 2007 aikana analysoitiin. Maanäytteistä tehtiin makrofossiilianalyysi ja osasta luulöytöjä tehtiin luuanalyysi ja hiilinäytteistä osa ajoitettiin radiohiiliajoitusmenetelmällä.

6.1. Maanäytteet ja makrofossiilianalyysit

Maanäytteiden makrofossiilianalyysin teki HuK Mia Lempiäinen. Hänen raporttinsa liitetään tämän raportin loppuun. Alueelta 4 löytyi kuorettoman ohran hiiltyneitä jyviä, joita yhdessä näytteessä (näyte 17) oli yhteensä 17 kappaletta. Osa näistä jyvistä ajoitettiin radiohiiliajoitusmenetelmällä.

Vainriihenpöngältä ja Muuntajanpöngältä otetut maanäytteet:

nro	alue / kerros	X	Y	Z m mpy	maalaji	määrä/l	pvm
1	alue 3, kerros 2	6777330.497	1545504.535	26.181	tumma karkea hieta, kivikiekkujen yhteydestä	1	15.8.
2	alue 4, kerros 1	6777339.770	1545478.438	28.088	tumma nokimaa	1	15.8.
3	alue 4, kerros 1	6777339.456	1545478.182	27.968	tumma nokimaa	1	15.8.
4	alue 4, kerros 1	6777339.799	1545478.562	27.972	tumma nokimaa	1	16.8.
5	alue 3, kerros 3	6777330.750	1545504.866	26.165	vaalean ruskea hiekka, kivikiekkujen yhteydestä	0,5	16.8.
6	alue 4, kerros 2	6777345.593	1545480.405	28.008	tumma nokimaa	1	16.8.
7	alue 4, kerros 2	6777340.080	1545478.989	27.997	tumma nokimaa	1	17.8.
8	alue 4, kerros 2	6777339.765	1545478.851	28.014	tumma nokimaa	1	17.8.
9	alue 4, kerros 2	6777339.832	1545478.565	27.949	tumma nokimaa	1	17.8.
10	alue 4, kerros 2	6777339.535	1545478.345	27.964	tumma nokimaa	1	17.8.
11	alue 4, kerros 2	6777338.997	1545477.748	27.844	tumma nokimaa	1	17.8.

12	alue 4, kerros 3	6777339.631	1545478.669	27.996	tumma nokimaa	1	20.8.
13	alue 4, kerros 3	6777342.419	1545480.841	28.056	tumma nokimaa, kivien välistä	0,5	20.8.
14	alue 4, kerros 3	6777329.505	1545504.492	25.885	tumma nokimaa, kivien alta	0,5	20.8.
15	alue 4, kerros 4	6777344.581	1545480.446	27.927	tumma nokimaa	1	21.8.
16	alue 4, kerros 4	6777343.637	1545481.197	27.957	tumma nokimaa	1	21.8.
17	alue 4, kerros 4	6777341.958	1545482.061	27.985	tumma nokimaa	0,5	21.8.
18	alue 4, kerros 4	6777342.094	1545481.406	28.001	tumma nokimaa, polttohauta	1	21.8.
19	alue 4, kerros 4	6777340.804	1545480.523	28.032	tumma nokimaa, polttohauta	1	21.8.
20	alue 4, kerros 4	6777339.775	1545478.874	27.837	tumma nokimaa, polttohauta	1	21.8.
21	alue 4, kerros 4	6777339.814	1545478.160	27.814	tumma nokimaa, polttohauta	1	21.8.
22	alue 4, kerros 5	6777340.051	1545478.245	27.418	tumma nokimaa	1	23.8.
23	alue 4, kerros 6	6777339.807	1545479.030	27.702	tumma nokimaa	1	24.8.
24	alue 4, kerros 6				tumma nokimaa	1	24.8.
25	alue 5, kerros 1	6777276.275	1545470.014	26.174	tumma nokimaa, polttohauta	0,5	27.8.
26	alue 5, kerros 2	6777275.613	1545470.544	26.391	tumma nokimaa, polttohauta	0,5	29.8.
27	alue 5, kerros 3	6777275.775	1545469.943	26.322	tumma nokimaa, luiden yhteydestä	0,5	29.8.
28	alue 5, kerros 3	6777275.071	1545470.197	26.414	tumma nokimaa, luiden yhteydestä	0,5	29.8.
29	alue 5, kerros 3	6777274.309	1545470.302	26.536	ruutu 204/900, tumma nokimaa	0,5	30.8.
30	alue 7, kerros 2				tumma nokimaa, riihi	0,5	5.9.
31	alue 7, kerros 8				tumma nokimaa, "liesi"	0,5	10.9.
32	alue 7, kerros 3				tumma nokimaa	0,5	11.9.
33	alue 7, kerros 9				tumma nokimaa	0,5	11.9.
34	alue 7, kerros 10				tumma nokimaa	0,5	11.9.
35	alue 7, kerros 5				tumma nokimaa	0,5	11.9.
36	alue 8, kerros 6				vaalean ruskea hiekka	0,5	12.9.
37 (X1)	alue 7, kerros 3				tumma nokimaa, riihi	0,5	6.9.
38 (X2)	alue 7, kerros 4				tumma nokimaa, riihi	0,5	6.9.
39 (X3)	alue 7, kerros 4				ruutu 407/597 Z=26,04 riihi	0,5	6.9.
40 (X4)	alue 7,				ruutu 407/597 Z=26,04	0,5	6.9.

	kerros 4				riihi		
41 (X5)	alue 7, kerros 5				ruutu 406,50/579,20 Z=26,22 kiveys	0,5	7.9.

Kaikissa näytteissä ei ole tarkkoja takymetrillä mitattuja sijaintitietoja, koska niitä ei aina runsaan puuston takia saatu aina mitattua ja myös näytteistä 37-41 (x1-x5) tarkat koordinaatit puuttuvat, koska ko. päivänä takymetri oli huollettavana.

6.2. Luuanalyysi

Viime vuoden (2006) kaivauksilta tullut luuaineisto oli niin pientä, että tunnistusta luista ei saatu tehtyä. Tänä vuonna palanutta luuta löytyi enemmän ja luumateriaali oli suurempaa, joten osa luista laitettiin analyysiin. Analyysin teki FM Katariina Nurminen. Hänen raporttinsa on tämän raportin liitteenä.

Nurminen totesi luuaineistosta, että luut olivat suhteellisen hyvin säilyneitä, mutta hajonneet hyvin pieniksi paloiksi. Tästä huolimatta hän pystyi tunnistamaan 43 ihmisen fragmenttia, jotka pääosin olivat kallon osia. Näin myös Muuntajanpönkän epäselvä luonne selvisi.

Vainriihenpönkän ja Muuntajanpönkän analyysiin lähetetty luuaineisto:

Löytönumero:		Paino g	Löytöpaikka:
KM36956: 105	Palanutta luuta	1	Alue 4, kerros 3, 6777341,96/1545481,84, 28,01 m mpy
KM36956: 117	Palanutta luuta	4	Alue 4, kerros 4, 6777642,47/1545481,25, 29,98 m mpy
KM36956: 119	Palanutta luuta	12	Alue 4, kerros 4, 6777341,99/1545481,49, 27,96 m mpy
KM36956: 127	Palanutta luuta	58	Alue 5, kerros 2, 6777275,80/1545470,14, 26,36 m mpy
KM36956: 128	Palanutta luuta	72	Alue 5, kerros 2, 6777275,23/1545470,26, 26,41 m mpy
KM36956: 129	Palanutta luuta	144	Alue 5, kerros 2, 6777275,01/1545470,60, 26,50 m mpy
KM36956: 131	Palanutta luuta	8	Alue 5, kerros 3, 6777276,57/1545470,11, 26,17 m mpy
KM36956: 132	Palanutta luuta	30	Alue 5, kerros 3, 6777275,12/1545470,29, 26,41 m mpy
KM36956: 137	Palanutta luuta	52	Alue 5, kerros 4, 6777275,09/1545470,30, 26,41 m mpy
KM36956: 138	Palanutta luuta	5	Alue 5, kerros 4, 6777275,55/1545470,49, 26,34 m mpy

6.3. Ajoitusnäytteet

Ajoitusta varten alueilta otettiin useita hiilinäytteitä. Tarkoituksena oli ajoittaa sekä hiiltä että palanutta luuta, mutta koska projektin rahoitus loppui vuoden 2007 loppuun mennessä, Helsingin ajoituslaboratoriossa ei ehditty ajoittaa tämän vuoden puolella kuin hiilinäytteet. Ajoitukseen lähetettiin kaksi hiilinäytettä ja kymmenen hiiltynyttä ohranjyvää, jotka löytyivät tämän vuoden maanäytteestä numero 17. Ajoitustulos on tämän raportin liitteenä.

Ajoitettavaksi lähetettiin kolme hiilinäytettä:

nro	Näyte	Kerros	X	Y	Z m mpy
1	Hiilinäyte	Koeoja 3, kerros 3	6777331	1545504	25,90
2	Hiilinäyte	Koeoja 4, kerros 6	6777340	1545479	27,65
3	Hiiltyneet ohranjyvät	Koeoja 4, kerros 2	6777340	1545479	27,98

Hiilinäyte 1 oli koeojasta 3 löytyneiden neljän kiekkokiven alta, josta löytyi muutama hiilen pala. Hiilet ajoittuivat keskiajalle 1280-1400 AD (645 ± 35 BP) (Hela 1617). Kaksi muuta näytettä ovat suurimmasta röykkiöstä. Näyte 2 on röykkiön keskiosasta löydettyä hiiltä, joka ajoittuu 390-200 BC (2225 ± 35 BP) (Hela 1618) ja samasta kohdasta, mutta ylempää maanäytteestä löydettyt hiiltyneet ohranjyvät ajoittuivat 550-660 AD (1455 ± 35 BP) (Hela 1619).

7. Löydöt

Löydöt mitattiin tarkalleen paikalleen takymetrillä, kuitenkin niin, että noin 10 cm säteellä saman lajin löydöt otettiin talteen yhdessä. Seulasta tulleet löydöt otettiin talteen ruudun tarkkuudella. Löytöjen päänumero on KM 36956 ja alanumeroita on 1-194.

7.1. Koeoja 3

Koeojan 3 löytöjen silmiinpistävin löytöryhmä olivat kivikiekot, joita kiveyksestä löydettiin 9 kappaletta. Suurin osa kivikiekoista löytyi kerroksesta 3, josta tuli kaiken kaikkiaan seitsemän kivikiekkoa. Kerroksesta 1 löytyi yksi kivikiekko ja kerroksesta 5 yksi. Kivikiekot on tehty hiekkakivestä, ja sekä niiden halkaisija että paksuus vaihtelevat. Halkaisijaltaan kivikiekot ovat noin 94-44 mm ja paksuudeltaan noin 5-30 mm. Erikoisin

kivikiekkolöytö oli neljän erikokoisen kivikiekon keskittymä, jossa kivikiekot oli asetettu luonnollisen kivien ympärille (kuva 144692).

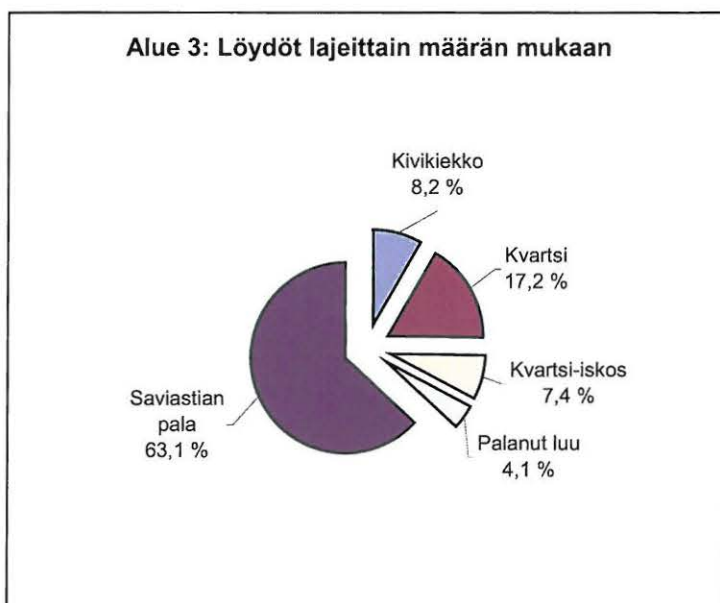

Kuva 144692: Alueelta 3, kerroksesta 3 löydetyt neljä kiekkokiveä in situ.

Kiveyksestä löytyi myös hyvin pieniksi hajonneita koristelemattomia saviastian paloja / savitiivistettä sekä muutama pala palanutta luuta. Koko alueelta löytyi runsaasti myös kvartsin paloja, joita osa on iskoksia. Alla on listattu löydöt lajeittain ja kaaviokuvassa on löydöt lajeittain määrän mukaan.

Koeojan 3 löydöt lajeittain:

Koeoja 3	Laji	Määrä/kpl	Paino/g
	Kivikiekko	9	1038
	Kvartsi	21	89
	Kvartsi-iskos	9	43,5
	Palanut luu	5	4
	Saviastian pala	77	117

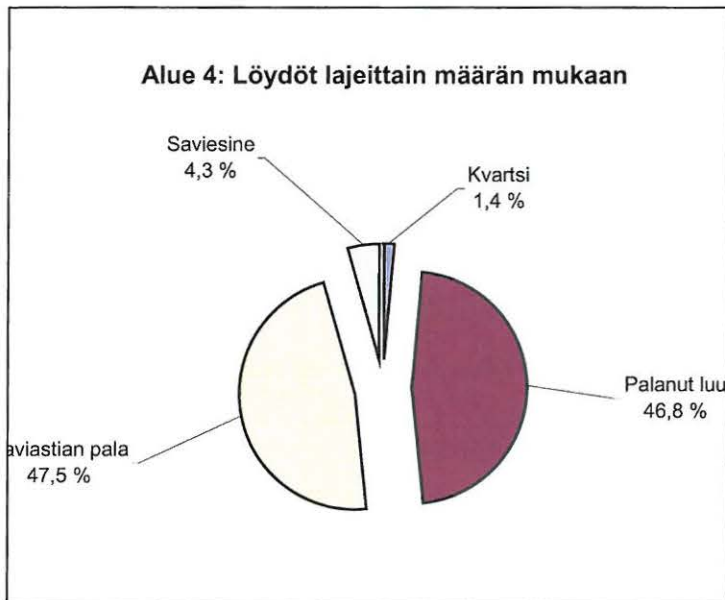

7.2. Koeja 4

Alueelta 4 löytyi koristelemattomia keramiikka-astian paloja, palanutta savea, jotka saattavat olla esineen katkelmia ja palanutta luuta. Osa palaneista luista lähetettiin luuanalyysiin (ks. luku 6.2). Suurin osa löydöistä tuli röykkiön reunakivien ulkopuoliselta alueelta.

Koejan 4 löydöt lajeittain:

Koeja 4	Laji	Määrä/kpl	Paino/g
	Kvartsi	2	12
	Palanut luu	65	45,1
	Saviastian pala	66	230,5
	Saviesine	6	64

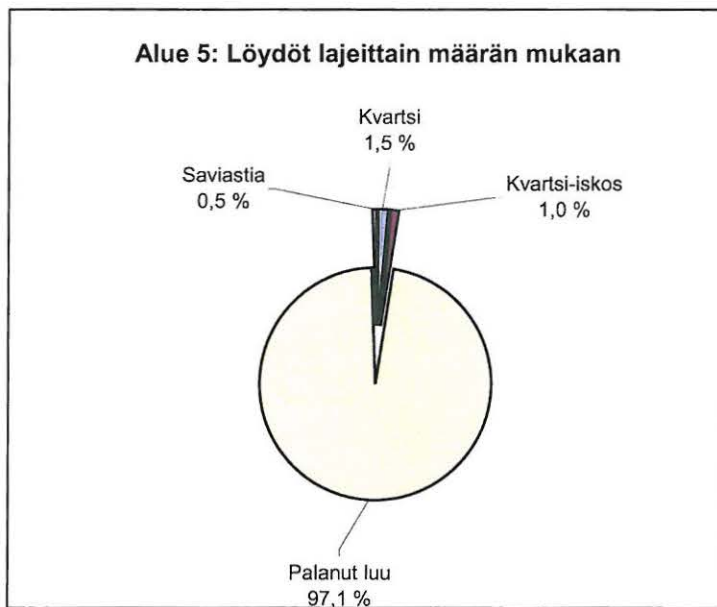

7.3. Koeja 5

Muuntajanpönkän sijainneen alueen 5 suurimman löytöryhmän muodosti palanut luu, jota saatiin talteen yhteensä noin 372 g. Palanutta luuta löytyi heti pintaturpeen alta. Suurin osa alueen palaneesta luusta tuli alueen ylä- ja keskiosasta. Alueelta löytyi ainoastaan muutama kvartsin pala ja yksi koristelematon keramiikkapala.

Koejan 5 löydöt lajeittain:

Koeja 5	Laji	Määrä/kpl	Paino/g
	Kvartsi	3	12
	Kvartsi-iskos	2	5,5
	Palanut luu		371,7
	Saviastia	1	1

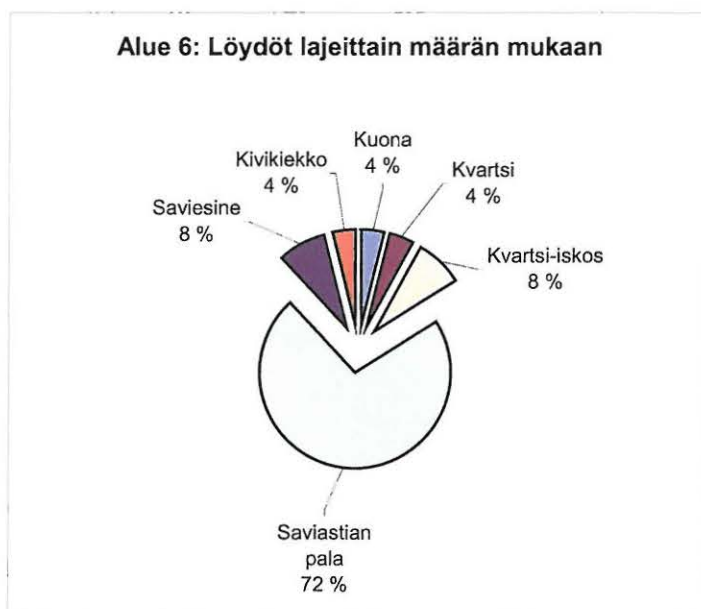
7.4. Koeja 6

Alueen 6 suurin löytöryhmä oli saviastian palat. Osa paloista oli suuresta paksureunaisesta astiasta. Palat olivat koristelemattomia ja karkeatekoisia. Muita löytöjä oli yksi kivikiekko

Koejan 6 löydöt lajeittain:

Koeja 6	Laji	Määrä/kpl	Paino/g
	Kivikiekko	1	196
	Kuona	1	22
	Kvartsi	1	54
	Kvartsi-iskos	2	5
	Saviastian pala	18	131,2
	Saviesine	2	12

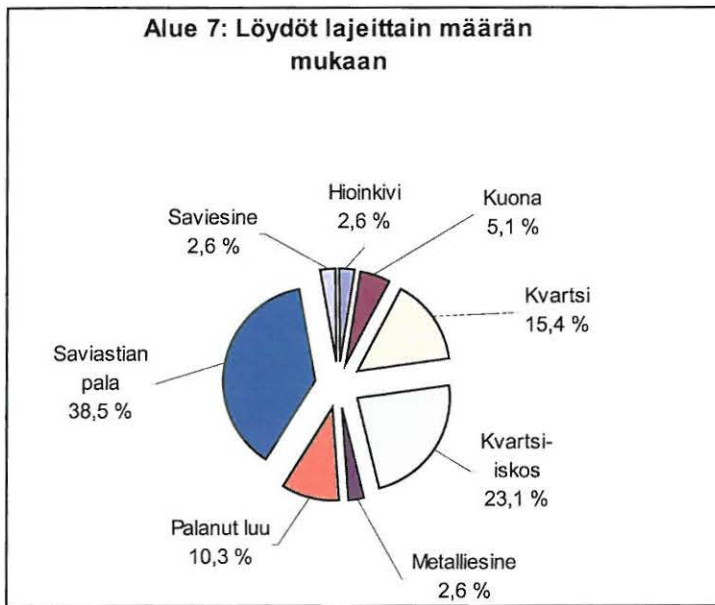

7.5. Koeoja 7

Alueen 7 maakerrokset vaikuttivat sekoittuneelta ja esinelöydöt tukivat tätä käsitystä. Alueelta löydettiin selkeästi nuorempia esineitä kuten hioinkivi ja metalliesineen katkelma, mutta myös koristelematonta ja karkeatekoista keramiikkaa.

Koeojan 7 löydöt lajeittain:

Koeoja 7	Laji	Määrä/kpl	Paino/g
	Hioinkivi	1	82
	Kuona	2	16
	Kvartsi	6	48,5
	Kvartsi-iskos	9	19
	Metalliesine	1	4
	Palanut luu	4	1,7
	Saviastian pala	15	47,3
	Saviesine	1	8

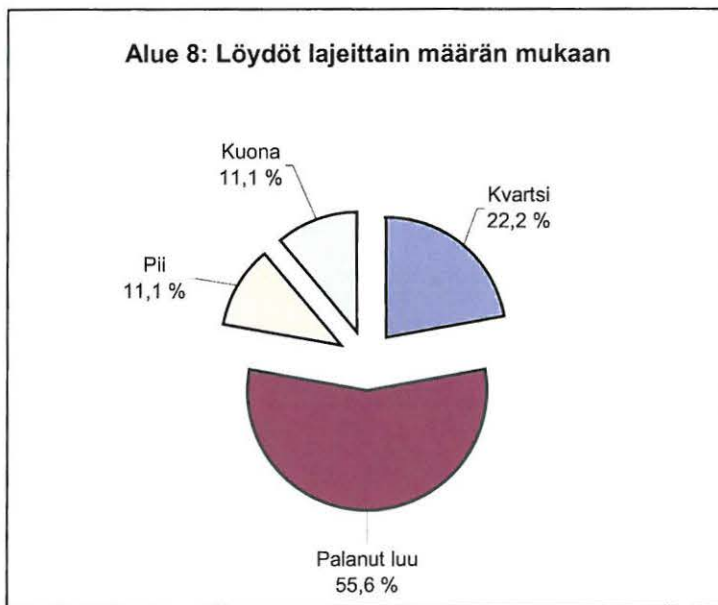

7.6. Koeoja 8

Alue 8 todettiin peltoraunioksi, vaikkakin muutamia esinelöytöjä löytyikin. Palanutta luuta löydettiin muutamia pieniä paloja, samoin kvartseja. Muita löytöjä olivat pala piitä ja kuonaa.

Koeojan 8 löydöt lajeittain:

Koeoja 8	Laji	Määrä/kpl	Paino/g
	Kvartsi	2	3
	Palanut luu	5	2,1
	Pii	1	1
	Kuona	1	12

8. Lopuksi

Vuonna 2006 tehdyt tutkimukset antoivat paljon uutta tietoa Vainriihenpönkästä, jota aiemmin pidettiin lähes tuhoutuneena kohteena. Koska tulokset olivat niin mielenkiintoiset, tutkimuksia päätettiin jatkaa kesällä 2007. Tällöin aluetta tutkittiin laajemmin ja vuoden 2002 inventoinnin yhteydessä havaittuihin mahdollisiin röykkiöihin tehtiin koeojat. Kaiken kaikkiaan Vainriihenpönkälle tehtiin viisi koeojaa ja Vainriihenpönkän lounaispuolella olevalle Muuntajanpönkälle yksi.

Vainriihenpönkän koeojista 3, 4 ja 6 sijaitsivat matalissa maansekaisissa röykkiöissä, jotka löytömaterialin ja rakenne- ja maakerroshavaintojen perusteella voidaan todeta haudoiksi. Sen sijaan koeoja 7 oli alueella, jossa myöhempi maankäyttö ja riien rakentaminen oli sekoittanut maakerroksia ja koeoja 8 tulkittiin peltoraunioksi. Muuntajanpönkällä sijaitsevasta koeojasta ei löydetty selkeitä rakenteita, mutta sen sijaan luuanalyysin tuloksen mukaan luuaineisto käsitti runsaasti palanutta ihmisen luuta, joten kyseessä on kalmistoalue.

Pohdittavaa antoivat radiohiiliajoitukset, joita tehtiin sekä vuonna 2006 että 2007. Vuonna 2006 Vainriihenpönkältä alueelta 2 ajoitettiin palanutta luuta (Hela-1308), josta

saatiin tulos 2810±55 BP eli 1122-834 BC ja karstaa saviastian palasta (Hela-1309), joka ajoittui 2895±40 BP eli 1214-974 BC. Nyt tehdyt ajoitukset menivät huomattavasti nuoremmalle ajalle eli koeojasta 3 neljän kiekkokiven alta ajoitettiin hiili, joka ajoittui keskiajalle 645±35 BP eli 1280-1400 AD (Hela-1617). Suurimmasta röykkiöstä eli koeojasta 4 ajoitettiin kasvijäännetutkimuksessa löydettyjä jyviä. Ne ajoittuivat 1455±35 BP eli 550-660 AD eli rautakaudelle kansainvaellus / merovingiajalle (Hela-1619). Kolmas ajoitus oli myös koeojasta 4, kerroksesta 6 löytynyttä hiiltä, joka ajoittui 2225±35 BP eli 390-200 BC rautakauden alkuun.

Ajoituslöytöjen perusteella voi tulkita, että Vainriihenpöngkää on käytetty kalmistoalueena hyvin pitkään – pronssikaudelta rautakauden loppupuolelle asti. Tätä todistaa myös alueen 4 röykkiön laajentaminen varsinaisen varsinaista röykkiötä kiertävän reunakiveyksen ulkopuolelle.

Kirjallisuutta

Haimila, Miikka 2002. Lapin inventointi. Raportti. Museovirasto, arkeologian osasto.

Nummi, Aimo 2005. Kasvillisuustutkimus. Vainriihenpöngkä ja Muuntajanpöngkä, Lapin kirkonkylä. Raportti. Museovirasto, arkeologian osasto.

Raike, Eeva 2006. Lappi Vainriihenpöngkä. Rautakautisen kohteen koekaivaus 14.8.-1.9.2006. Raportti. Museovirasto, arkeologian osasto.

Mustavalkonegatiivit

NRO	AIHE
144678	Koeoja 4, pinta. Lounaasta Huom! Nuoli osoittaa etelään.
144679	Koeoja 3, pinta. Lounaasta.
144680	Koeoja 3, 0.taso. Lounaasta.
144681	Koeoja 4, 0.taso. Kaakosta
144682	Koeoja 3, kiveys tasossa 1. Luoteesta.
144683	Koeoja 3 kiveys tasossa 1. Kaakosta.
144684	Koeoja 3, 1.taso. Luoteesta.
144685	Högmanin kaivaman röykkiön yleiskuva, jossa koeoja 4. Kaakosta.
144686	Koeoja 3, yläosa tasossa 2. Etelästä.
144687	Koeoja 3, kiveys tasossa 2. Kaakosta.
144688	Koeoja 3, kiveys tasossa 2. Kaakosta
144689	Koeoja 4, kiveys tasossa 1. Kaakosta.
144690	Koeoja 4, kiveys tasossa 1. Luoteesta.
144691	Koeoja 4, kiveys tasossa 1. Koillisesta.
144692	Koeojasta 3 löydetyt kiekkokivet in situ. Lounaasta.

144693	Koeoja 3, kiveys tasossa 3. Koillisesta.
144694	Koeoja 3, kiveys tasossa 3. Lounaasta.
144695	Yleiskuva Vainriihenpönkästä. Etelästä.
144696	Koeojasta 3 löydetty kiekkokivi in situ. Koillisesta.
144697	Koeoja 4, kiveys tasossa 2. Etelästä.
144698	Koeoja 4, 2.taso. Idästä.
144699	Koeojasta 3 löydetty kiekkokivi in situ. Koillisesta.
144700	Koeoja 3, 4. taso. Etelästä.
144701	Koeoja 3, 4.taso. Lounaasta.
144702	Vainriihenpönkän kaakkoiskulmassa sijaitseva röykkiö. Koeojan 8 pinta.
144703	Vainriihenpönkän itäreunassa oleva röykkiö. Koeojan 6 pinta.
144704	Yleiskuva Muuntajanpönkästä. Luoteesta.
144705	Koeoja 4, 4.taso. Kaakosta.
144706	Koeoja 4, 4.taso. Koillisesta.
144707	Koeoja 3, 5.taso. Lounaasta.
144708	Koeoja 4, 6.taso. Kaakosta.
144709	Koeoja 4, 6.taso. Luoteesta.
144710	Koeoja 4, 6.taso. Koillisesta.
144711	Koeoja 4, 6. taso. Kaakosta.
144712	Koeoja 4, 6. taso. Luoteesta.
144713	Koeoja 4, 6. taso. Koillisesta.
144714	Koeoja 3, yläosan pohja. Luoteesta.
144715	Koeoja 3, alaosan pohja. Kaakosta.
144716	Koeoja 4, 6.taso. Koillinen.
144717	Koeoja 6, 0.taso. Lounaasta.
144718	Koeoja 4, pohja. Kaakosta.
144719	Koeoja 4, pohja. Lännestä.
1446720	Koeoja 5, 1.taso. Pohjoisesta.
144721	Koeoja 6, 1. taso. Lounaasta.
144722	Koeojasta 6 löydetty kiekkokivi in situ. Idästä.
144723	Koeoja 6, 2.taso. Lounaasta.
144724	Koeoja 6, 2.taso. Idästä.
144725	Koeoja 3, lounaisprofiili kiveyksen kohdalta. Koillisesta.
144726	Koeoja 6, 3. taso. Lounaasta.
144727	Koeoja 5, 2. taso. Etelästä.
144728	Koeoja 5, 2. taso. Pohjoisesta.
144729	Koeoja 4, lounaisprofiili. Koillisesta.
144730	Koeoja 4, kaakkoisprofiili. Luoteesta.
144731	Koeoja 4, kaakkoisprofiili. Luoteesta.
144732	Koeoja 4, kaakkoisprofiili. Luoteesta.
144733	Koeoja 6, 4. taso. Lounaasta.
144734	Koeoja 6, 4. taso. Koillisesta.
144735	Koeoja 5, 3. taso. Luoteesta.
144736	Koeoja 6, 5. taso. Etelästä.
144737	Koeoja 6, 5. taso. Lounaasta.
144738	Koeoja 7, 0. taso. Lounaasta.
144739	Koeoja 8, pinta. Lounaasta.
144740	Koeoja 6, pohjoisprofiili. Kaakosta.
144741	Koeoja 5, pohja. Pohjoisesta.
144742	Koeoja 5, itäprofiili. Lännestä.
144743	Koeoja 8, 0.taso. Lounaasta.
144744	Koeoja 7, 1. taso. Lounaasta.
144745	Koeoja 8, 1.taso. Lounaasta.
144746	Koeoja 7, 2. taso. Lounaasta.
144747	Koeoja 7, 3. taso. Lounaasta.
144748	Koeoja 7, 3. taso. Lounaasta.
144749	Koeoja 8, 2-taso. Luoteesta.

144750	Koeoja 7, 4. taso. Lounaasta.
144751	Koeoja 7. 5. taso. Lounaasta.
144752	Koeoja 7 kiveyksen 5. taso. Luoteesta.
144753	Koeoja 8, 3. taso. Lounaasta.
144754	Koeoja 7, kiveyksen 6. taso. Lounaasta.
144755	Koeoja 7, kiveyksen 6. taso. Luoteesta.
144756	Koeoja 7 kiveys ja laajennusosan 0. taso. Lounaasta.
144757	Koeoja 7, laajennusosan 1.taso. Lounaasta.
144758	Koeoja 7, 7. taso. Lounaasta.
144759	Koeoja 7, 7. taso. Kaakosta.
144760	Koeoja 8, 4. taso. Lounaasta.
144761	Koeoja 7, laajennusosan 2. taso. Lounaasta.
144762	Koeoja 7, kiveyksen profiili. Pohjoisesta.
144763	Koeoja 7, 8. taso ja laajennusosan 3. taso. Etelästä.
144764	Koeoja 7, 9. taso ja laajennusosan 4. taso. Luoteesta.
144765	Koeoja 7, laajennusosan 4. taso. Idästä.
144766	Koeoja 7, 9. taso. Pohjoisesta.
144767	Koeoja 8, 5. taso. Lounaasta.
144768	Koeoja 7, laajennusosan 5. taso. Luoteesta.
144769	Koeoja 7, laajennusosan 6. taso. Pohjoisesta.
144770	Koeoja 7, laajennusosan 6. taso. Pohjoisesta.
144771	Koeoja 7, laajennusosan 7. taso. Lounaasta.
144772	Koeoja 7, laajennusosan 7. taso. Pohjoisesta.
144773	Koeoja 7, laajennusosan 8. taso. Pohjoisesta.
144774	Koeoja 7, laajennusosan 9. taso. Pohjoisesta.
144775	Koeoja 7, laajennusosan 9. taso. Pohjoisesta.
144776	Koeoja 7, kiveyksen profiili. Luoteesta.
144777	Koeoja 8, pohja. Lounaasta.
144778	Koeoja 8, kaakkoisprofiili. Luoteesta.
144779	Ryhmäkuva. Vasemmalta Mikko Helminen, Pekka Jalonen, Esko Tuominen, Tapio Niskala, Veijo Laaksonen, Meeri Kallio, teija Fagerdahl ja Sari Kallio. Edessä Mia Lempiäinen ja Hannele Lehtonen. Kuvasta puuttuvat Veijo Tuominen ja Sirke Vahander.
144780	Ryhmäkuva. Vasemmalta Mikko Helminen, Pekka Jalonen, Esko Tuominen, Tapio Niskala, Veijo Laaksonen, Meeri Kallio, teija Fagerdahl ja Sari Kallio. Edessä Mia Lempiäinen ja Hannele Lehtonen. Kuvasta puuttuvat Veijo Tuominen ja Sirke Vahander.

Diakuvat

NRO	AIHE
60916	Yleiskuva Vainriihenpönkästä. Etelästä.
60917	Pölkkyruoho.
60918	Koeojasta 3 löydetty neljä kiekkokiveä in situ. Lounaasta.
60919	Koeoja 3, kiveys tasossa 1. Luoteesta.
60920	Koeoja 4. Vainriihenpöngän korkeimmalla kohdalla oleva Högmanin tutkima röykkiö. Kaakosta.
60921	Koeoja 4, kiveys tasossa 1. Kaakosta.
60922	Koeoja 4, 1. taso. Koillisesta.
60923	Yleiskuva Muuntajanpönkästä. Luoteesta.
60924	Koeoja 5, 2. taso. Pohjoisesta.
60925	Koeoja 6, pinta. Lounaasta.
60926	Koeoja 6, kiveys 1. tasossa. Lounaasta.
60927	Koeoja 7, 1. taso. Lounaasta.
60928	Koeoja 7, 2. taso. Lounaasta.
60929	Koeoja 7, 3. taso. Lounaasta.
60930	Koeoja 7, kiveys 4. taso. Luoteesta.

60931	Koeoja 7, kiveys, kiveyksen profiili ja laajennusosa. Pohjoisesta.
60932	Koeoja 8, pinta. Luoteesta.
60933	Alue 8, 1. taso. Lounaasta.

Karttaluettelo

KARTTA	NRO	TASO	MITTAKAAVA	KOKO	SIVU
Yleiskartta	1	-	1:1000	A3	38
Yleiskartta	2	-	1:750	A4	39
Alue 3	3	0	1:75	A4	40
Alue 3	4	1	1:75	A4	41
Alue 3	5	2	1:75	A4	42
Alue 3	6	3	1:75	A4	43
Alue 3	7	4	1:75	A4	44
Alue 3	8	5	1:75	A4	45
Alue 4	9	0	1:50	A4	46
Alue 4	10	1	1:50	A4	47
Alue 4	11	2	1:50	A4	48
Alue 4	12	3	1:50	A4	49
Alue 4	13	4	1:50	A4	50
Alue 4	14	5	1:50	A4	51
Alue 4	15	6	1:50	A4	52
Alue 5	16	1	1:50	A4	53
Alue 5	17	2	1:50	A4	54
Alue 5	18	3	1:50	A4	55
Alue 5	19	4	1:50	A4	56
Alue 6	20	0	1:50	A4	57
Alue 6	21	1	1:50	A4	58
Alue 6	22	2	1:50	A4	59
Alue 6	23	3	1:50	A4	60
Alue 6	24	4	1:50	A4	61
Alue 6	25	5	1:50	A4	62
Alue 6	26	6	1:50	A4	63
Alue 7	27	0	1:50	A4	64
Alue 7	28	1	1:50	A4	65
Alue 7	29	2	1:50	A4	66
Alue 7	30	3	1:50	A4	67
Alue 7	31	4	1:50	A4	68
Alue 7	32	5	1:50	A4	69
Alue 7	33	6	1:50	A4	70
Alue 7	34	7	1:50	A4	71
Alue 7	35	8	1:50	A4	72
Alue 7	36	9	1:50	A4	73
Alue 8	37	0	1:50	A4	74
Alue 8	38	1	1:50	A4	75
Alue 8	39	2	1:50	A4	76
Alue 8	40	3	1:50	A4	77
Alue 8	41	4	1:50	A4	78
Alue 8	42	5	1:50	A4	79
Alue 3, länsiprofiili	43	-	1:75	A4	80
Alue 4, lounais- ja kaakkoisprofiilit	44	-	1:50	A4	81
Alue 5, länsiprofiili	45	-	1:50	A4	82
Alue 6, pohjoisprofiili	46	-	1:50	A4	83
Alue 7, lisäosan kaakkoisprofiili	47	-	1:50	A4	84
Alue 8, kaakkoisprofiili	48	-	1:50	A4	85

LAPPI, VAINRIIHENPÖNKKÄ JA MUUNTAJANPÖNKKÄ 2007

Kuva 144695. Vainriihenpöngkä. Kuvattu etelästä.

Kuva 144688. Alue 3 Kiveys tasossa 2.

Kuva 144685. Vainriihenpönkän korkeimmalla kohdalla oleva suurin röykkiö, jota Högman on tutkinut vuonna 1891. Kuvattu etelästä.

Kuva 144697. Högmanin tutkiman röykkiön itäpuolelle avattu alue 4. Suuret kivet nuolen länsipuolella ovat röykkiötä reunustavia kiviä. Kiveys tasossa 2.

Kuva 144706. Alue 4 röykkiön keskelle menevä osa. Tummaa noki- ja hiilimaata tasossa 4.

Kuva 144704. Yleiskuva Vainriihenpöngän lounaispuolella olevasta Muuntajanpöngästä. Kuvattu etelästä.

Kuva 144728. Muuntajanpönkän koeoja 5 tasossa 2.

Kuva 144703. Vainriihenpönkän itäreunassa oleva röykkiö raivaustöiden jälkeen. Alueen 6 pinta.

Kuva 144737. Koeoja 6 tasossa 5. Kuvattu lounaasta.

Kuva 144770. Alue 7 laajennusosan taso 6. Puolet ojasta kaivettu jo pohjaan.

Kuva 144702. Vainriihenpönkän kaakkoiskulmassa sijaitseva röykkiö. Alueen 8 pinta. Kuvattu luoteesta.

Kuva 144749. Alue 8 tasossa 2.

Kuva 144779. Ryhmäkuva. Vasemmalta Mikko Helminen, Pekka Jalonen, Esko Tuominen, Tapio Niskala, Veijo Laaksonen, Meeri Kallio, Teija Fagerdahl ja Sari Kallio. Edessä Mia Lempiäinen ja Hannele Lehtonen. Kuvasta puuttuvat Veijo Tuominen ja Sirke Vahander.

LAPPI, Vainriihenpönnkä

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 1: Yleiskartta

MK 1:1000

Kartta: Lapin kunta ja Hannele Lehtonen

Talo

Lapinjoki

Vuoden 2007 kaivausalueet

Vuoden 2006 kaivausalueet

Kiintopiste

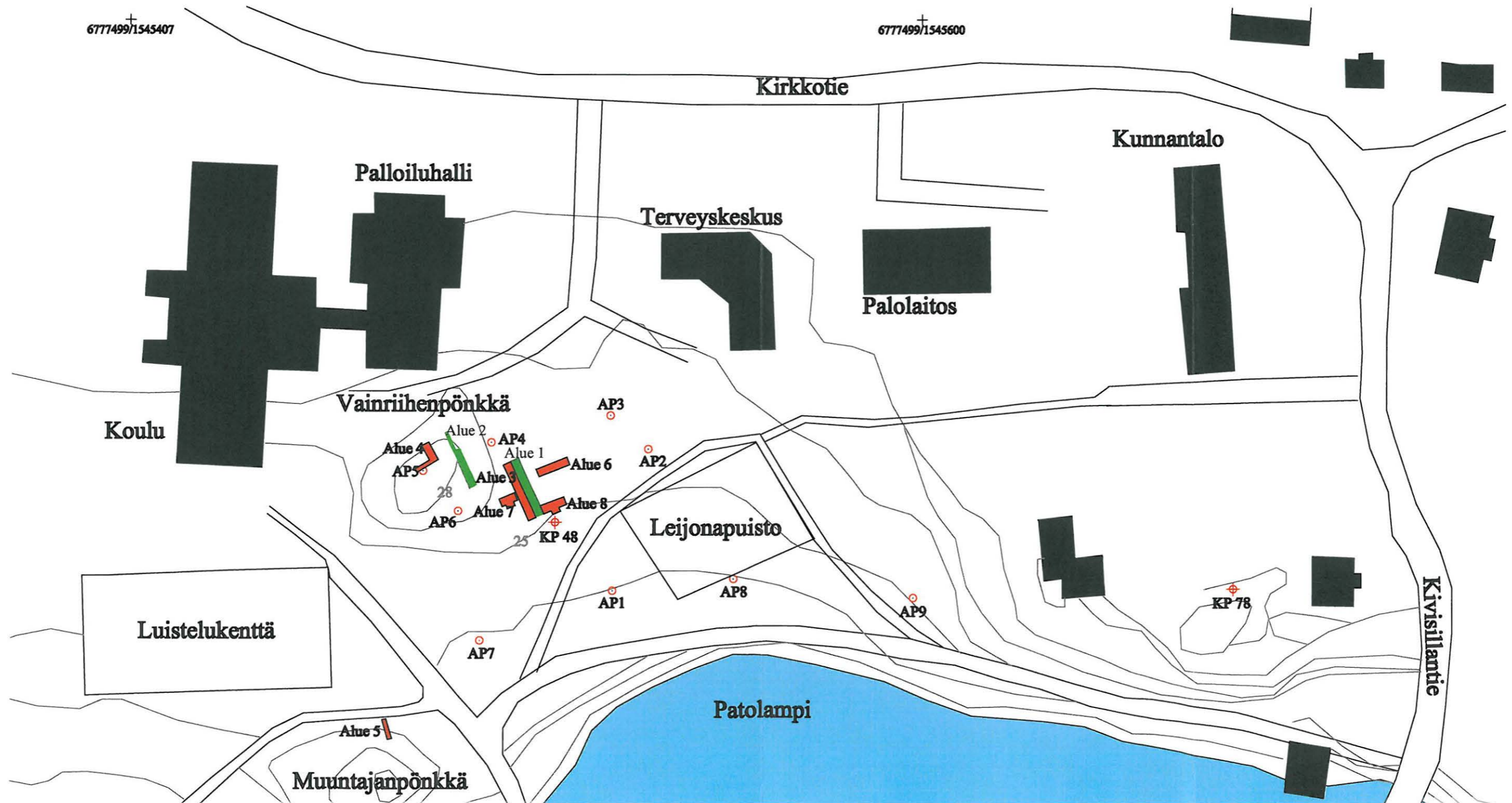
Apupiste

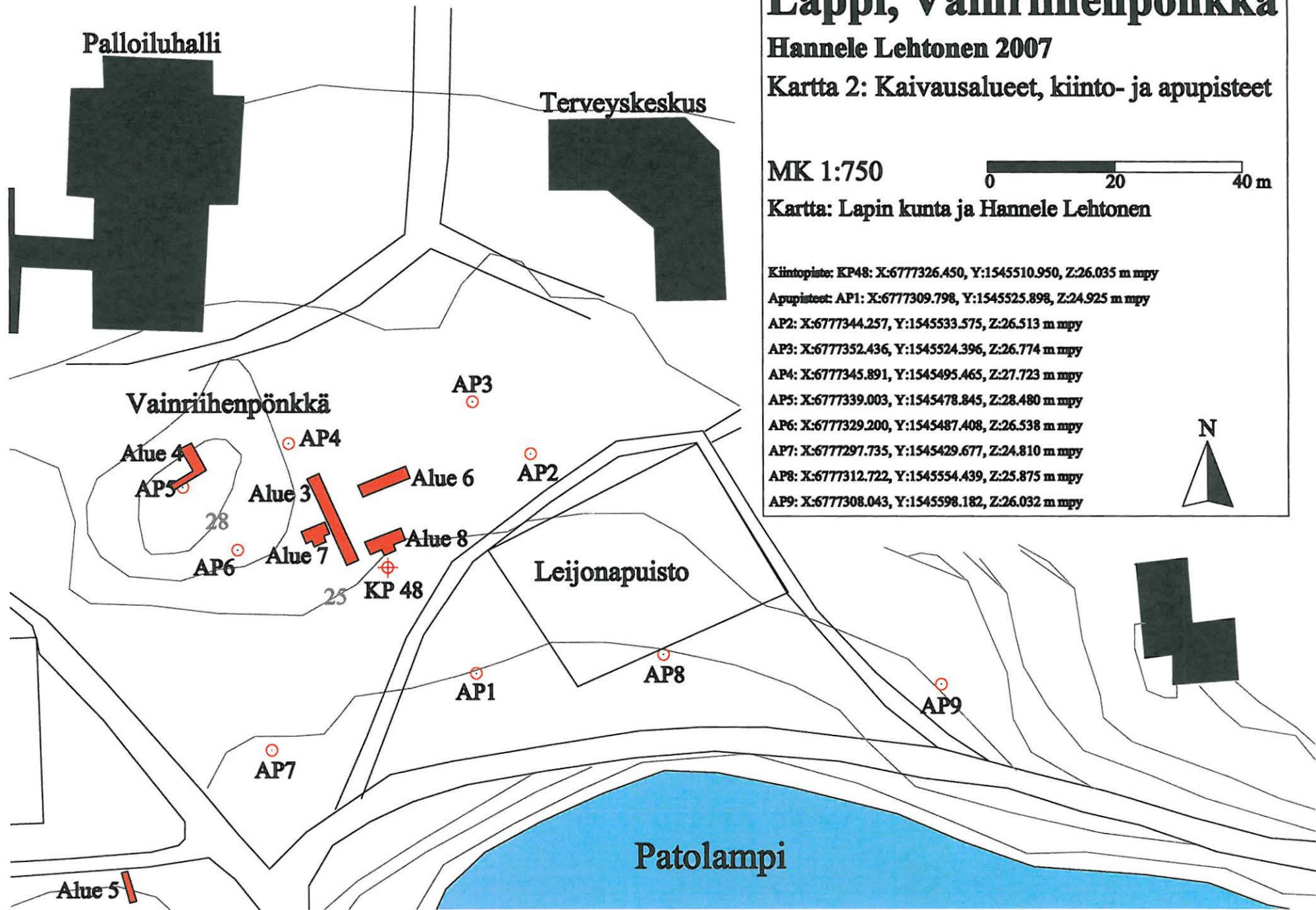
0 20 40 60 80 100 m

6771499/1545407

6771499/1545600

Lappi, Vainriihempöngkä

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 2: Kaivausalueet, kiinto- ja apupisteet

MK 1:750

Kartta: Lapin kunta ja Hannele Lehtonen

Kiintopiste: KP48: X:6777326.450, Y:1545510.950, Z:26.035 m mpy

Apupisteet: AP1: X:6777309.798, Y:1545525.898, Z:24.925 m mpy

AP2: X:6777344.257, Y:1545533.575, Z:26.513 m mpy

AP3: X:6777352.436, Y:1545524.396, Z:26.774 m mpy

AP4: X:6777345.891, Y:1545495.465, Z:27.723 m mpy

AP5: X:6777339.003, Y:1545478.845, Z:28.480 m mpy

AP6: X:6777329.200, Y:1545487.408, Z:26.538 m mpy

AP7: X:6777297.735, Y:1545429.677, Z:24.810 m mpy

AP8: X:6777312.722, Y:1545554.439, Z:25.875 m mpy

AP9: X:6777308.043, Y:1545598.182, Z:26.032 m mpy

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 3

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 3: 0-taso

MK 1:75

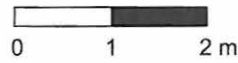
Piirt. Mia Lempiäinen

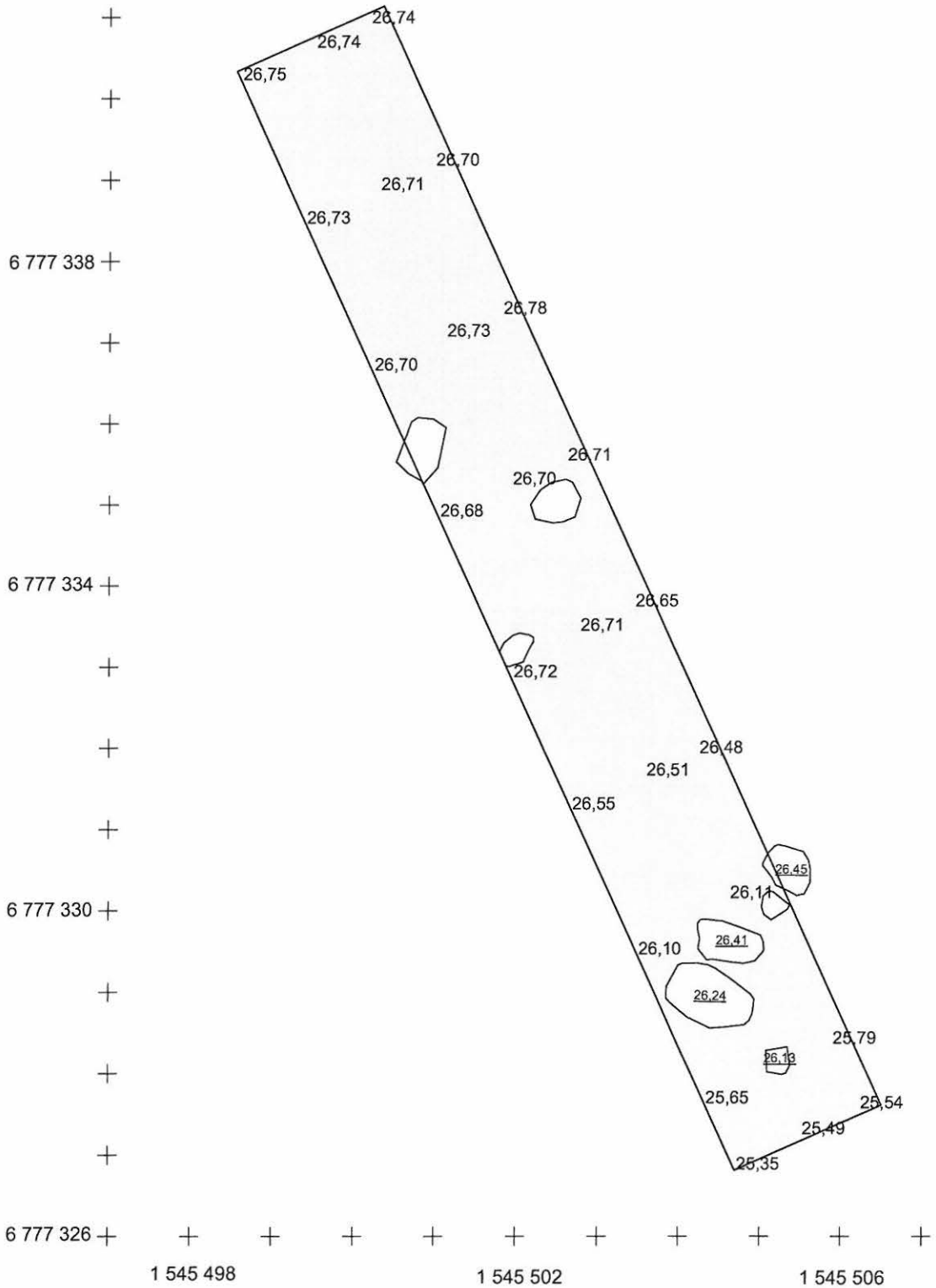
Kivi

Humuksen sekainen hiekka

6 777 342 +

Lappi, Vainriihenpönkki

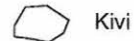
Alue 3

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 5: 2-taso

MK 1:75

Piirt. Mia Lempiäinen

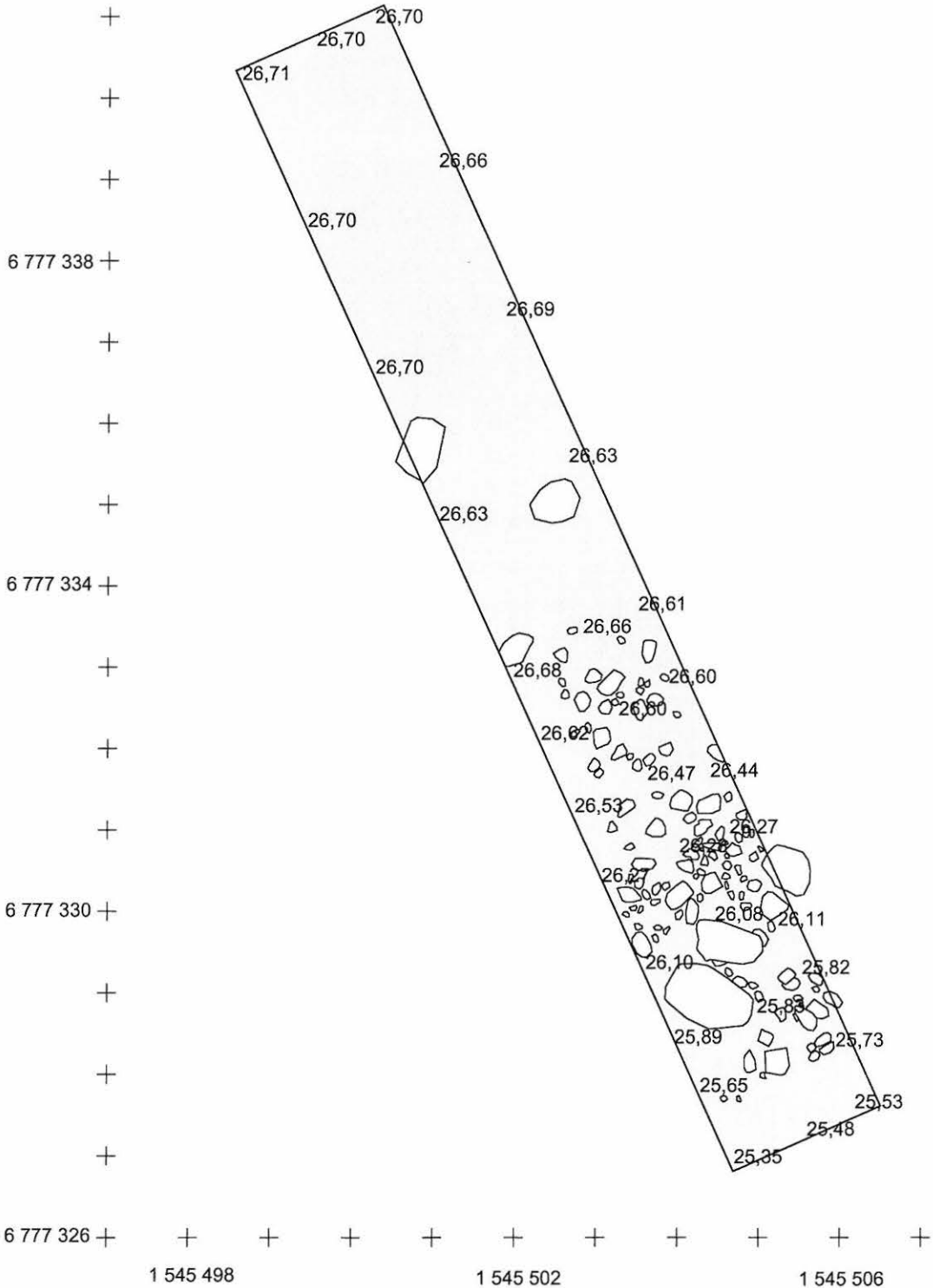
Kivi

Humuksen sekainen hiekka

6 777 342 +

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 3

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 6: 3-taso

MK 1:75

Piirt. Mia Lempiäinen

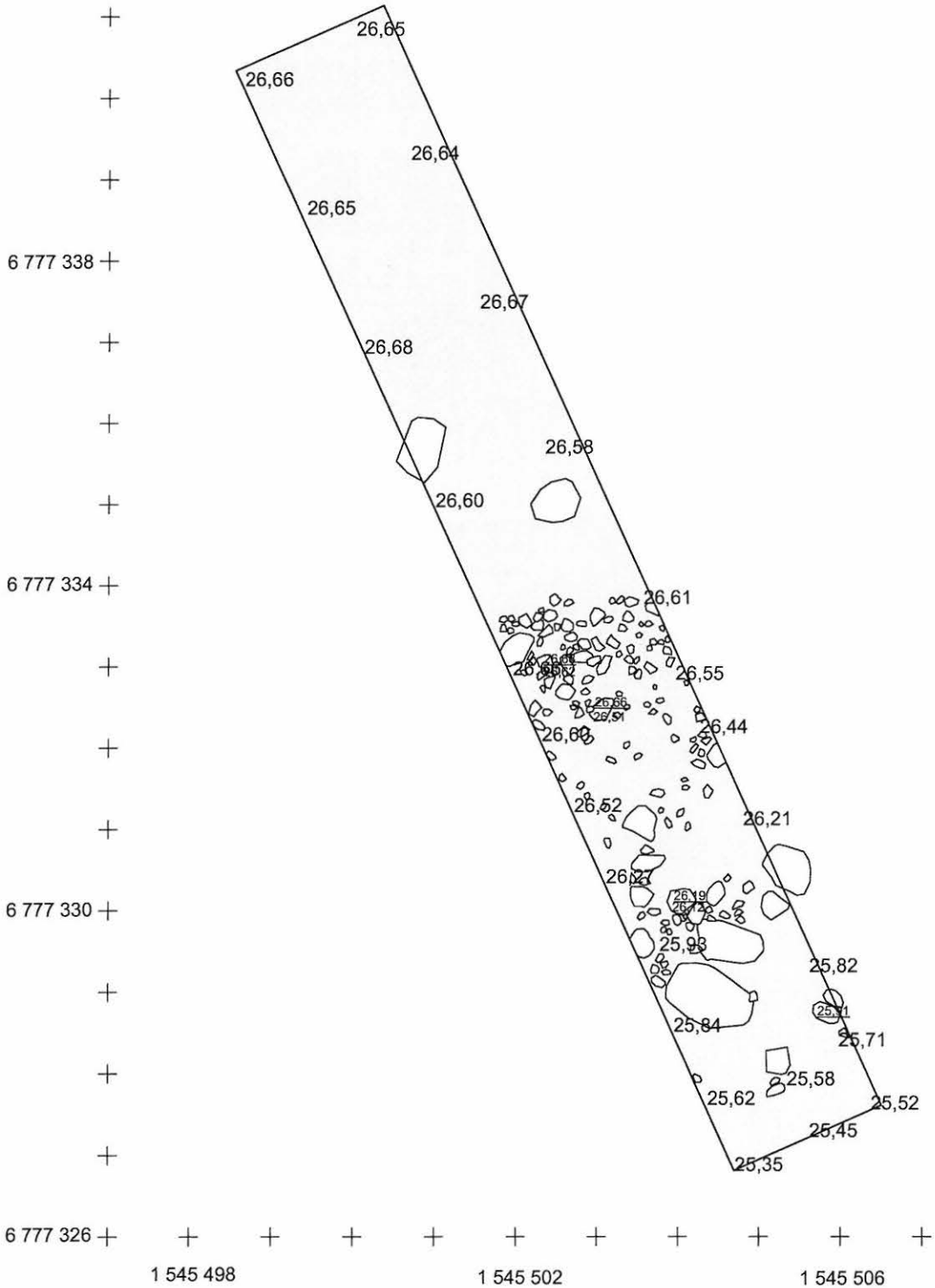
Kivi

Humuksen sekainen hiekka

6 777 342 +

Lappi, Vainriihenpöngkä

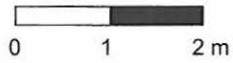
Alue 3

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 7: 4-taso

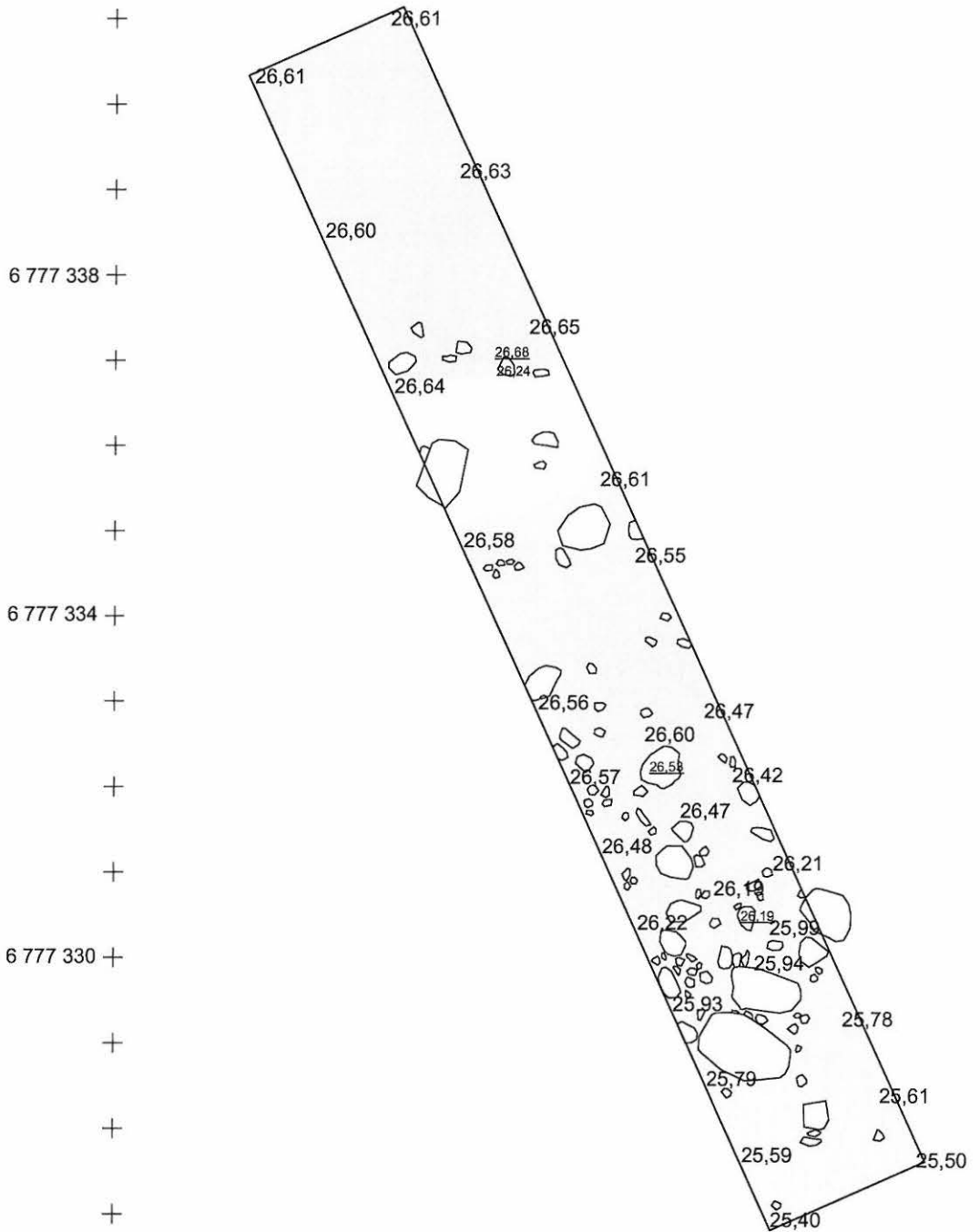
MK 1:75

Piirt. Mia Lempiäinen

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Moreeni

6 777 342 +

6 777 326 +

1 545 498

1 545 502

1 545 506

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 3

Hannele Lehtonen 2007

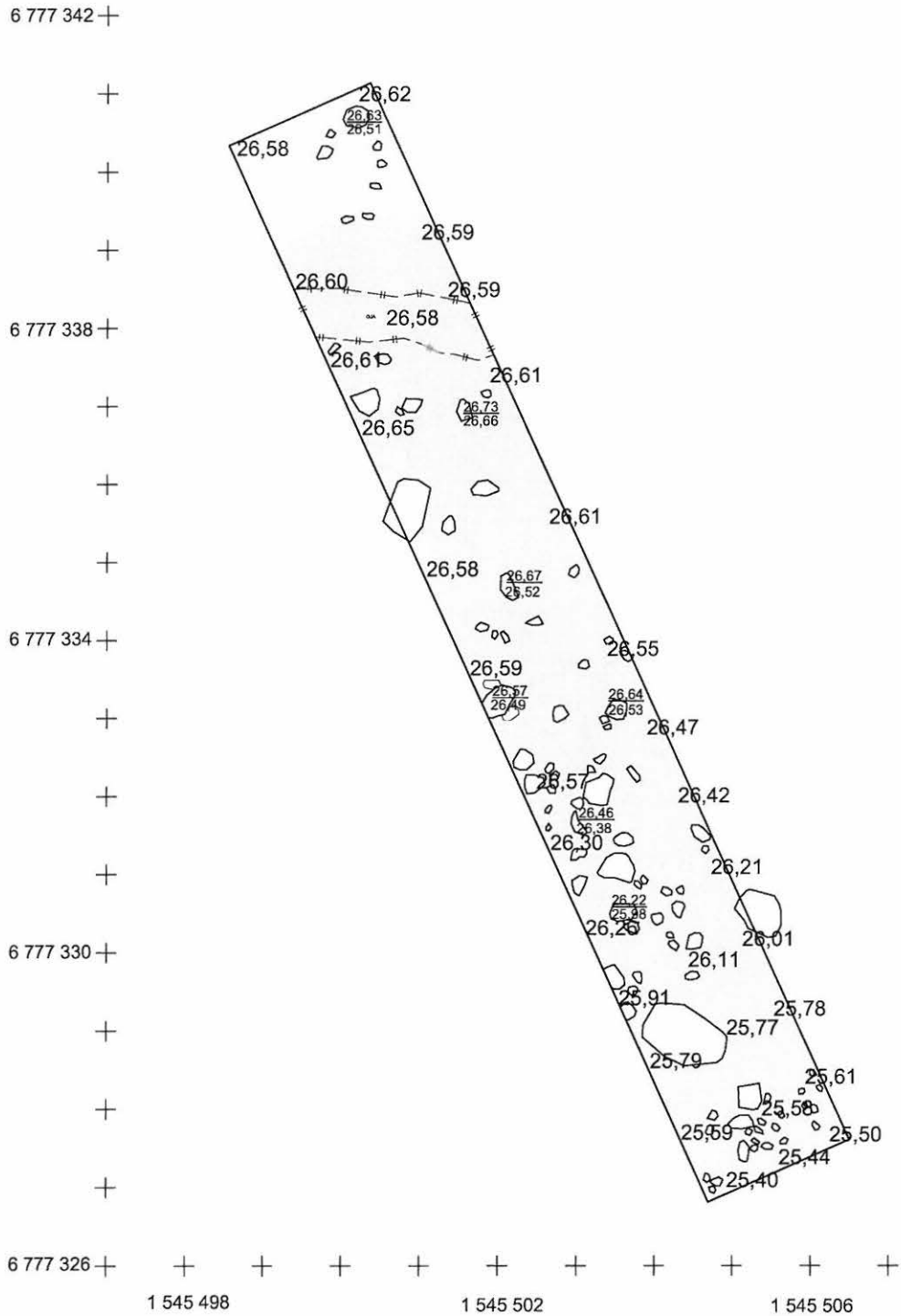
Kartta 8: 5-taso

MK 1:75

Piirt. Mia Lempiäinen

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Moreeni
- Ojan reuna

Lappi, Vainriihenpöngkä

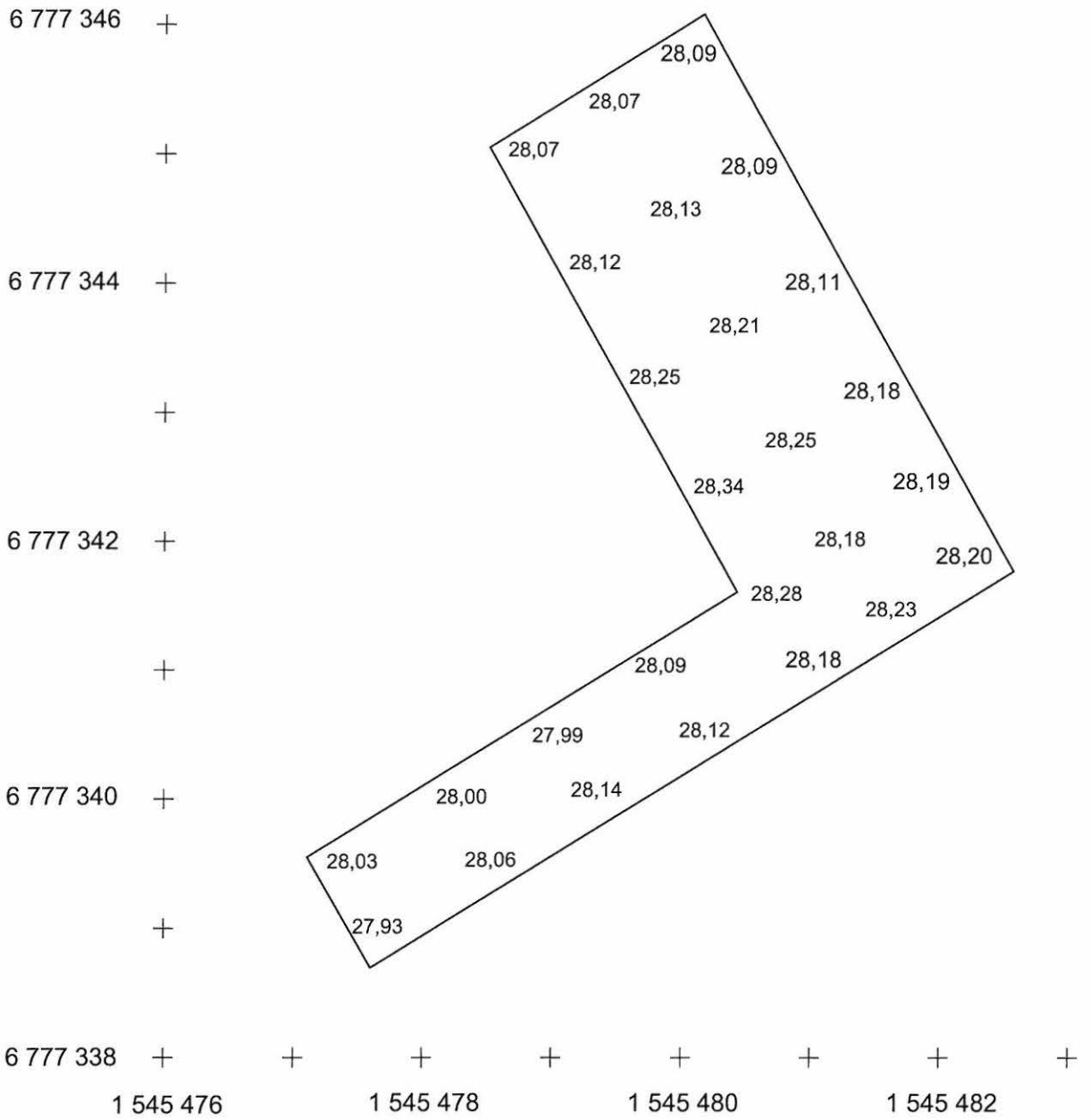
Alue 4

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 9: 0-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

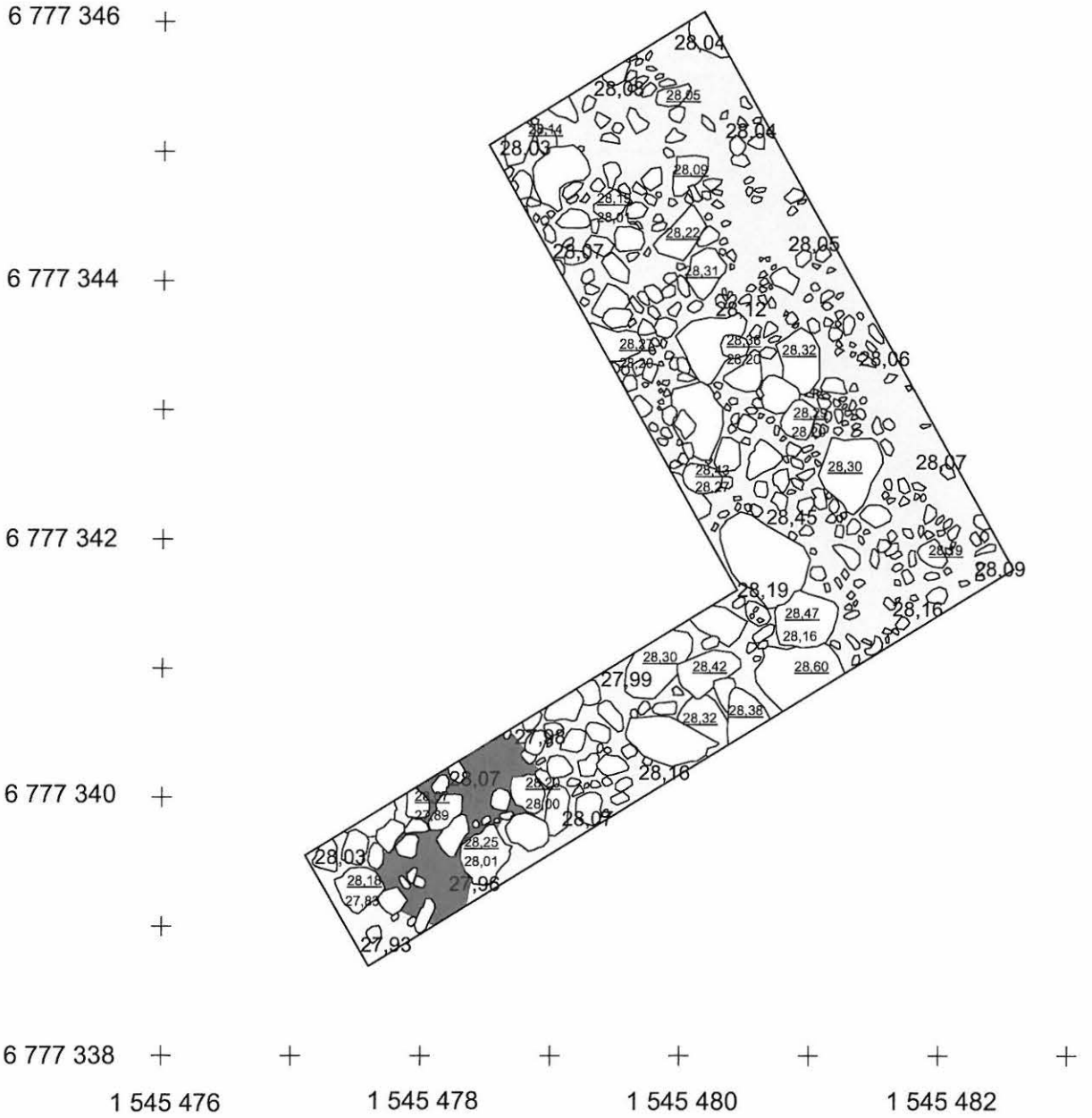

Lappi, Vainriihenpöngkä
 Alue 4
 Hannele Lehtonen 2007
 Kartta 10: 1-taso
 MK 1:50
 Piirt. Mia Lempiäinen

 Kivi
 Humuksen sekainen hiekka
 Nokimaa

 0 1 2 m

 N

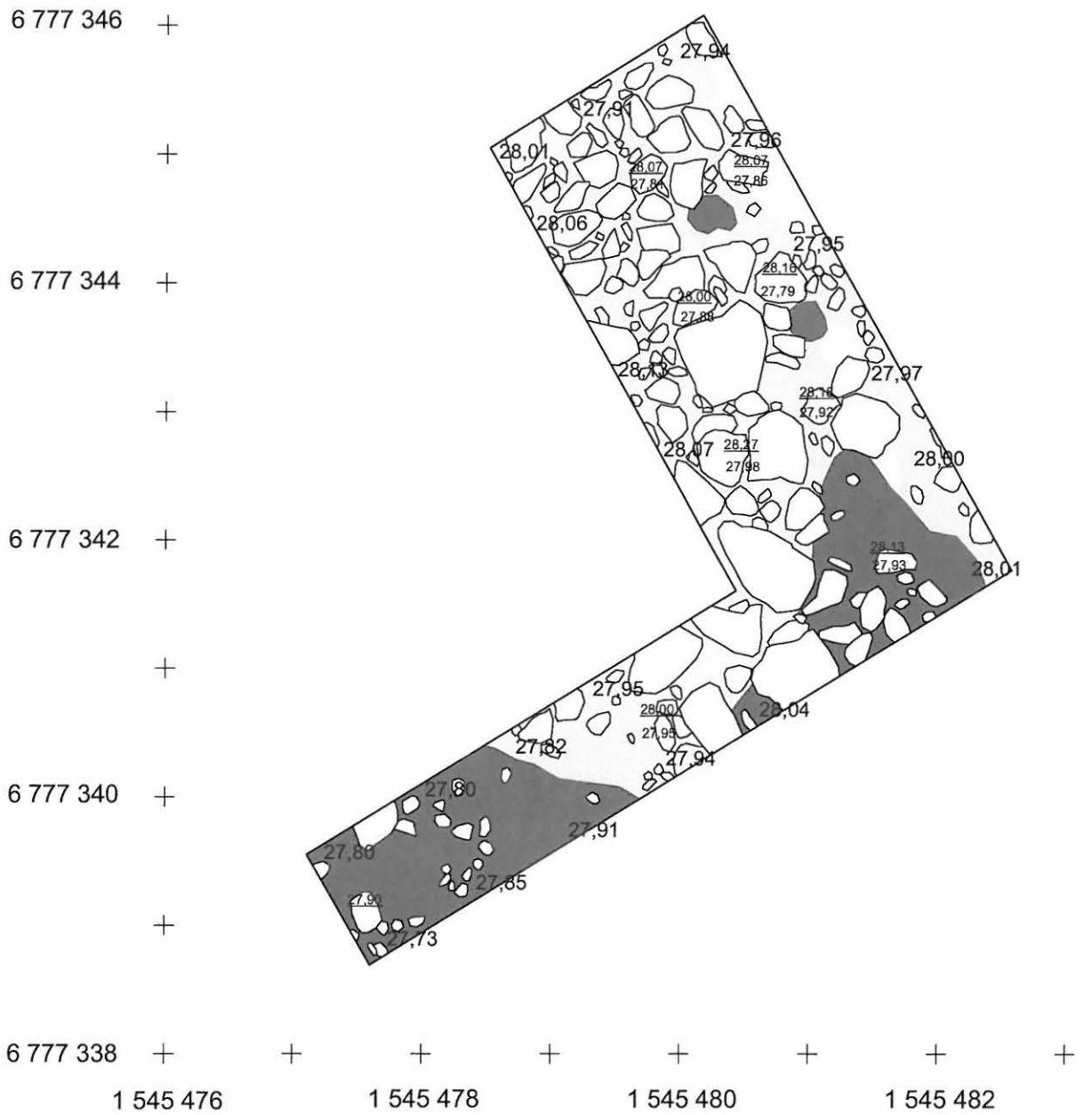

Lappi, Vainriihenpöngkä
Alue 4
Hannele Lehtonen 2007
 Kartta 12: 3-taso
 MK 1:50
 Piirt. Mia Lempiäinen

	Kivi
	Humuksen sekainen hiekka
	Nokimaa
	Moreeni

0 1 2 m

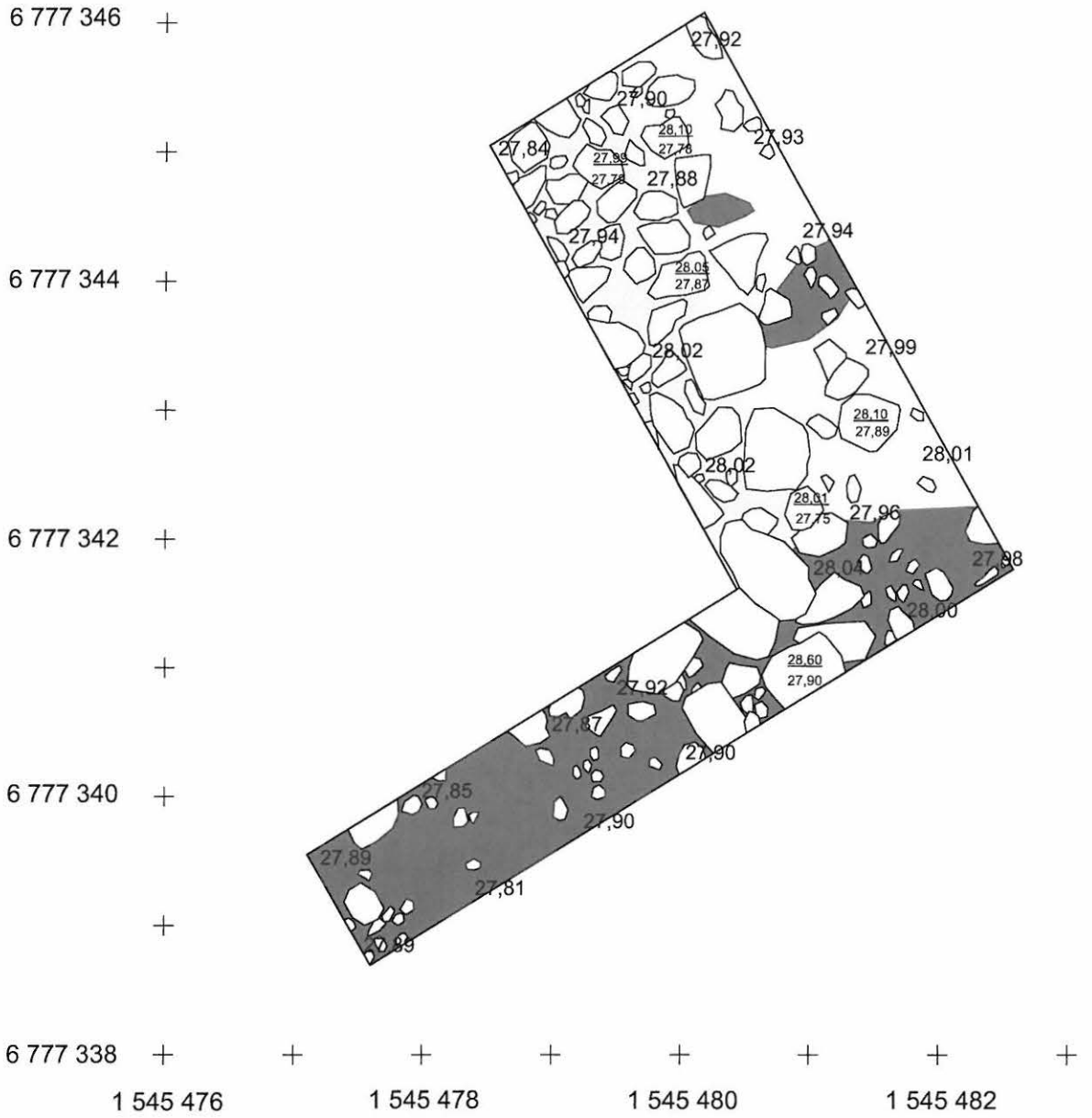
Lappi, Vainriihenpöngkä
Alue 4
Hannele Lehtonen 2007
 Kartta 13: 4-taso

MK 1:50
 Piirt. Mia Lempiäinen

0 1 2 m

N

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Nokimaa
- Moreeni

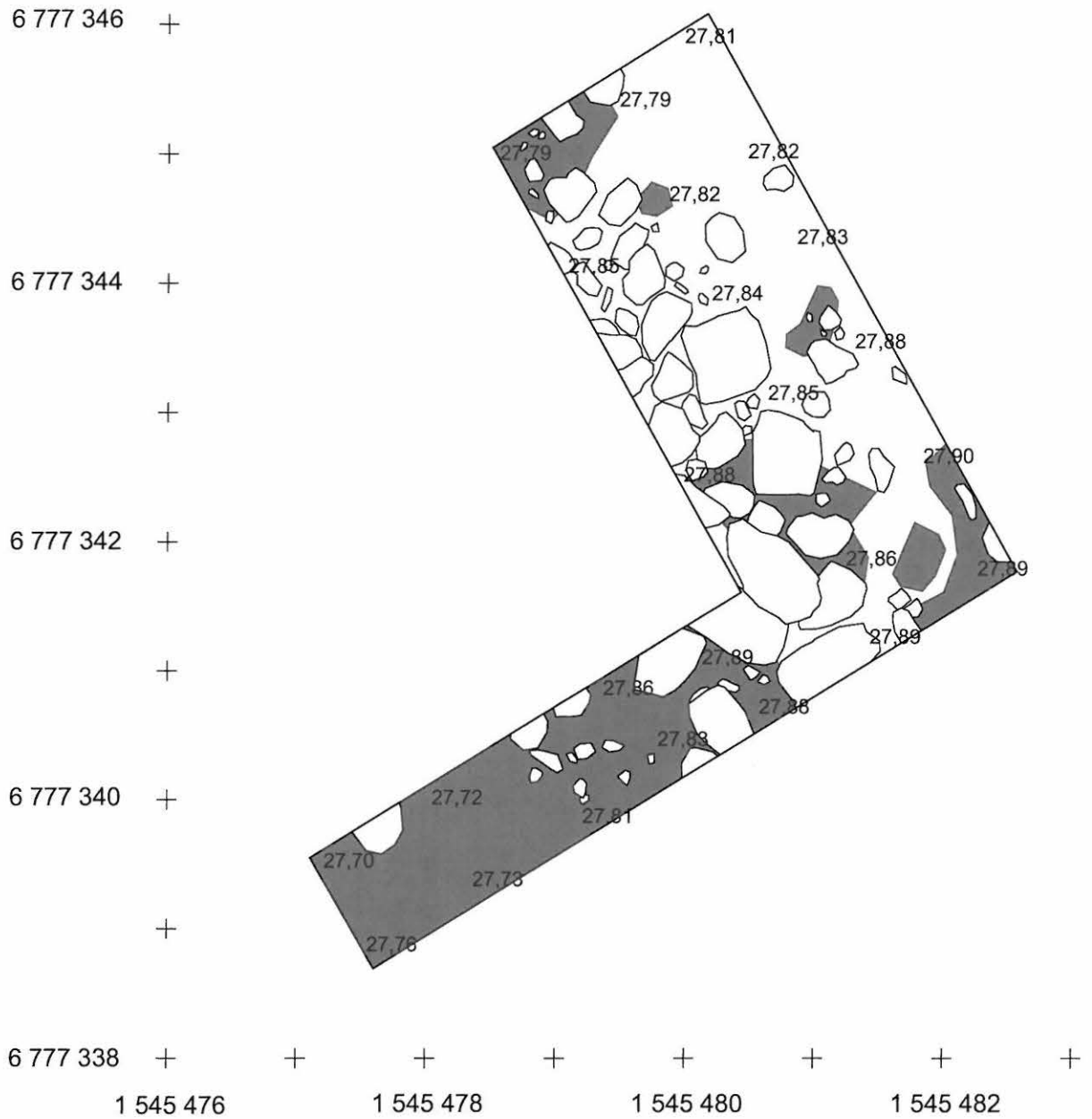
Lappi, Vainriihenpöngkä
Alue 4
Hannele Lehtonen 2007
 Kartta 14: 5-taso

MK 1:50
 Piirt. Mia Lempiäinen

0 1 2 m

N

- Kivi
- Nokimaa
- Moreeni

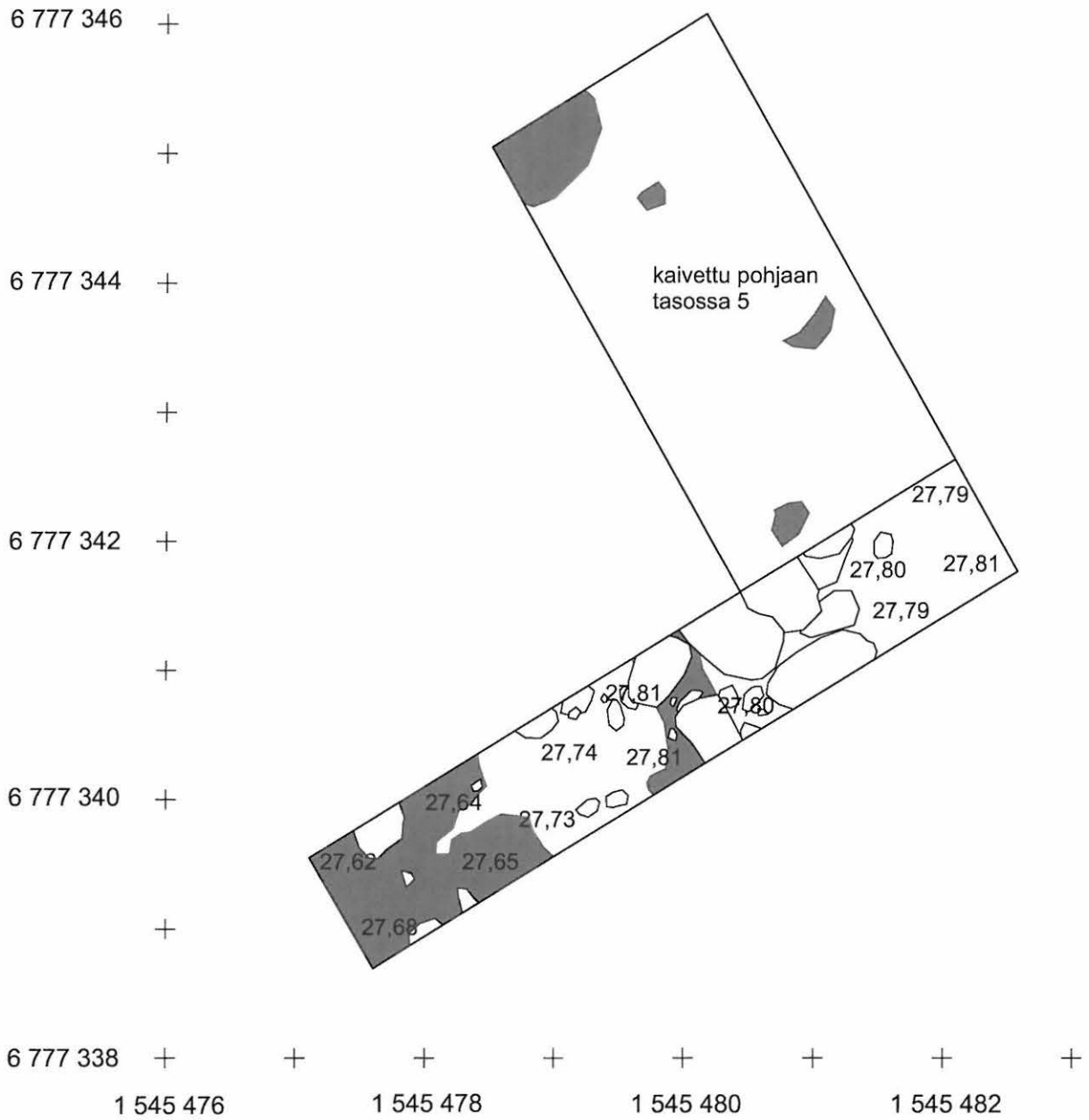
Lappi, Vainriihenpöngkä
Alue 4
Hannele Lehtonen 2007
 Kartta 15: 6-taso

MK 1:50
 Piirt. Mia Lempiäinen

0 1 2 m

N

- Kivi
- Nokimaa
- Moreeni

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 5

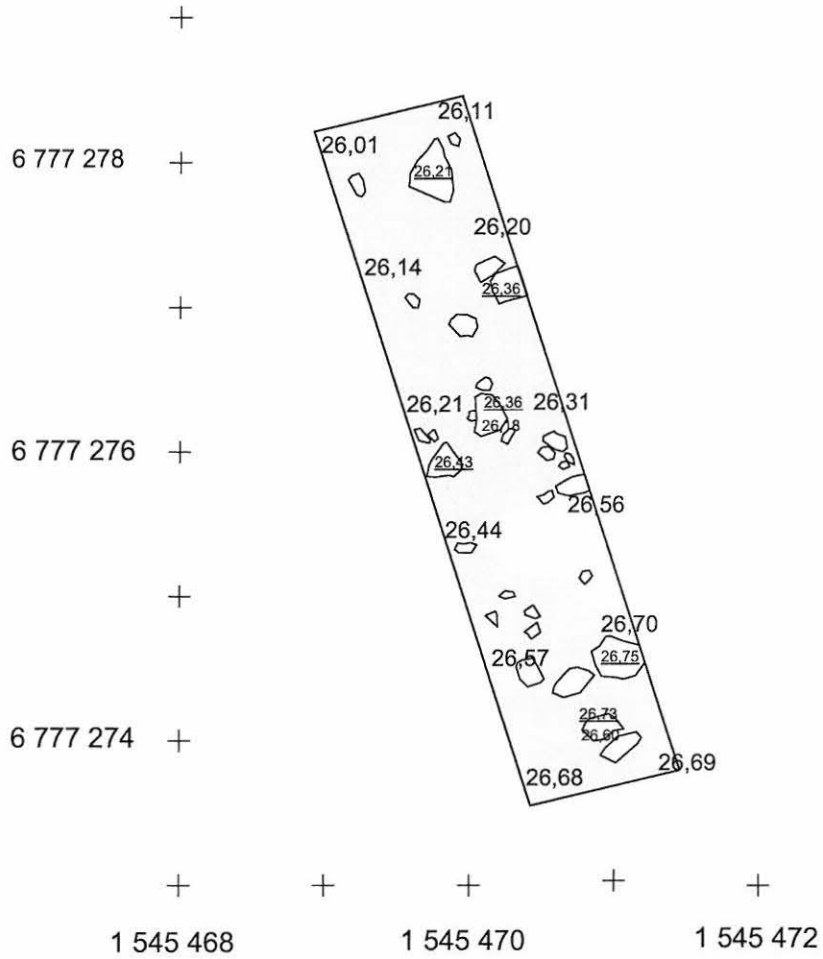
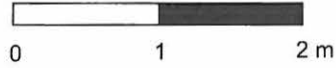
Hannele Lehtonen 2007

Kartta 16: 1-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Moreeni

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 5

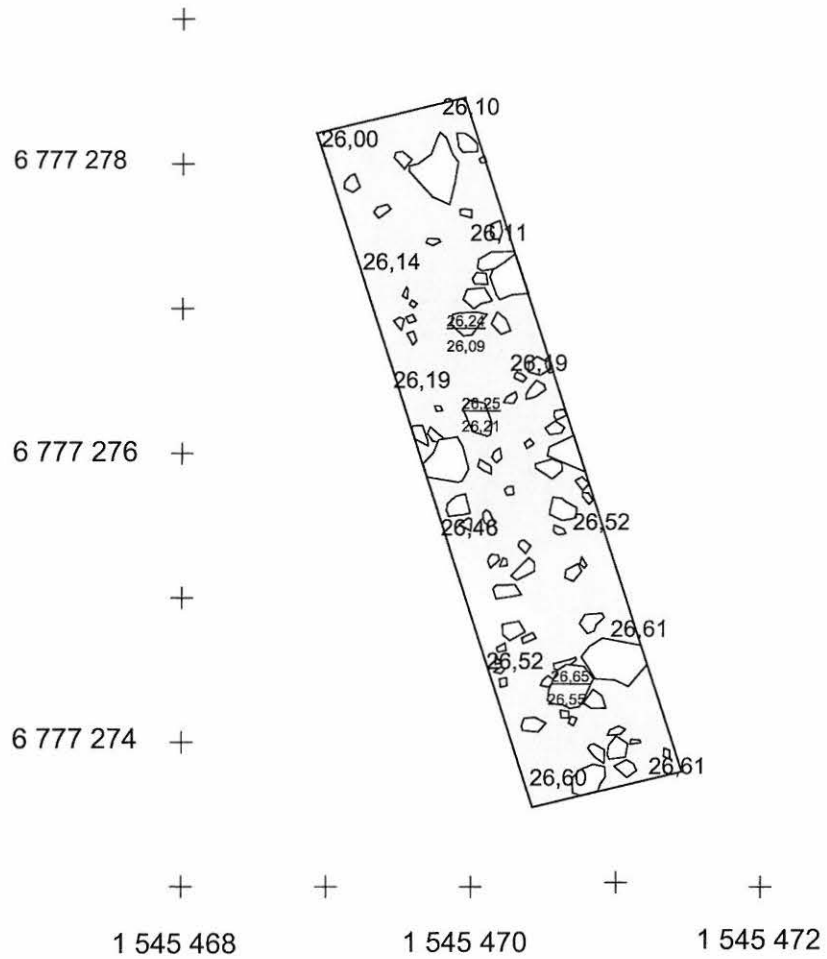
Hannele Lehtonen 2007

Kartta 17: 2-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Moreeni

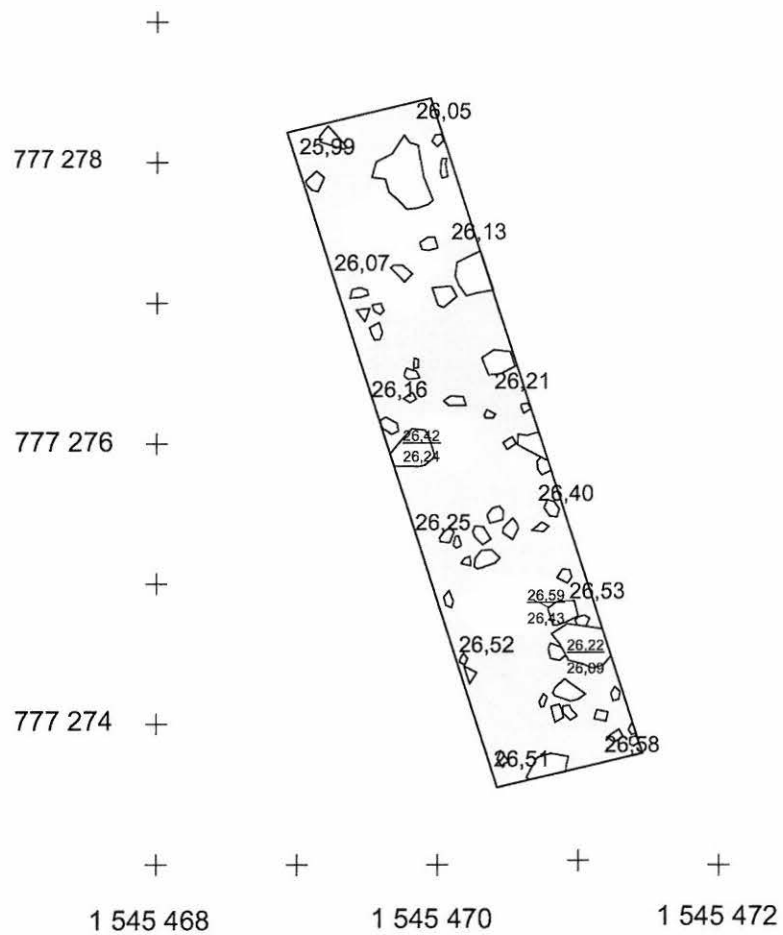
Lappi, Vainriihenpöngkä
 Alue 5
 Hannele Lehtonen 2007
 Kartta 18: 3-taso

MK 1:50
 Piirt. Mia Lempiäinen

0 1 2 m

N

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Moreeni

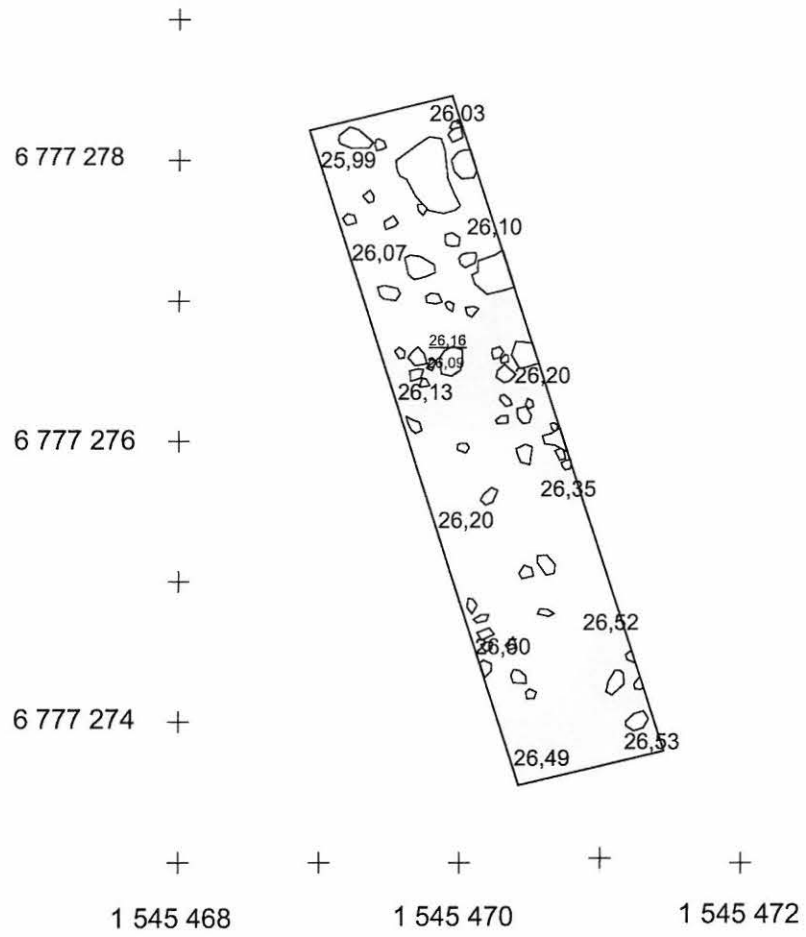
Lappi, Vainriihenpöngkä
Alue 5
Hannele Lehtonen 2007
 Kartta 19: 4-taso

MK 1:50
 Piirt. Mia Lempiäinen

0 1 2 m

N

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Moreeni

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 6

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 21: 1-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

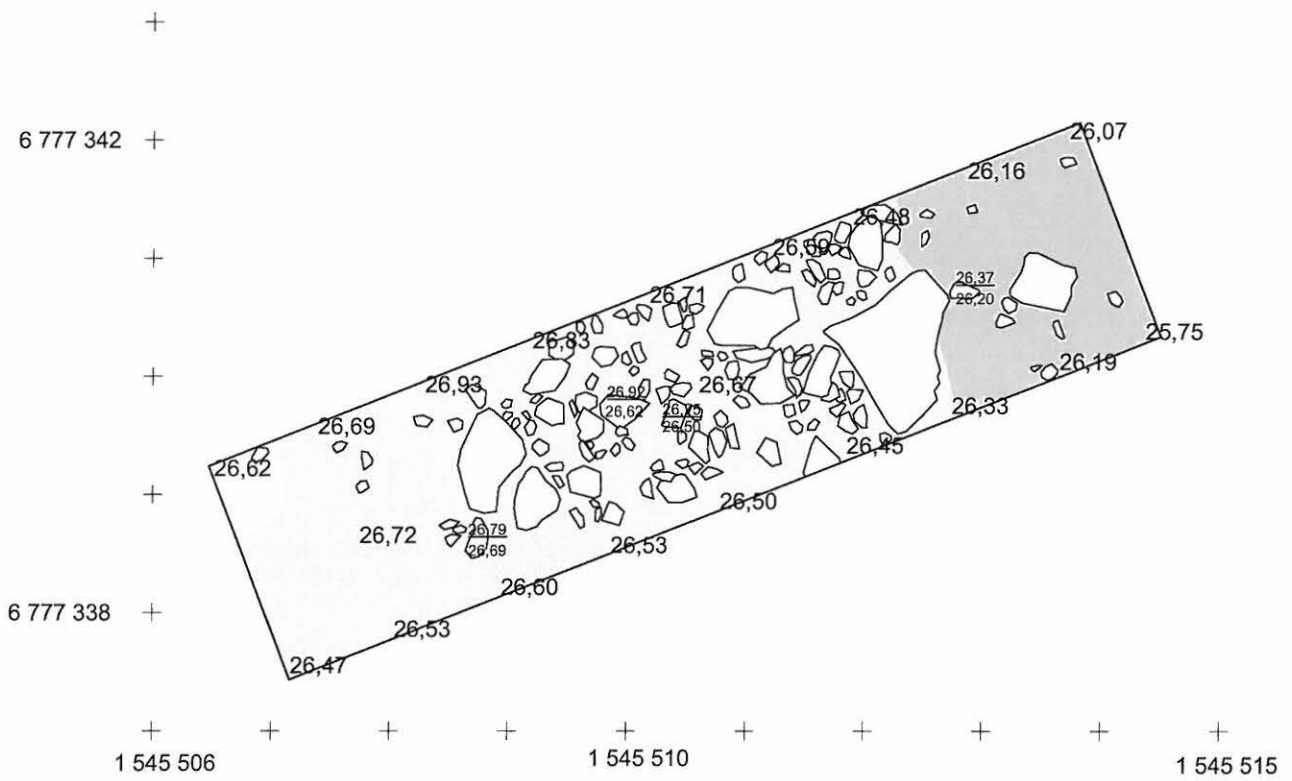
Humuksen sekainen hiekka

Savi

Moreeni

Lappi, Vainriihenpöngkä

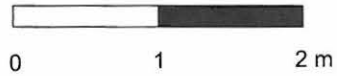
Alue 6

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 24: 4-taso

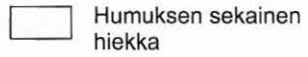
MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

Savi

Moreeni

Nokimaa

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 6

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 25: 5-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

Savi

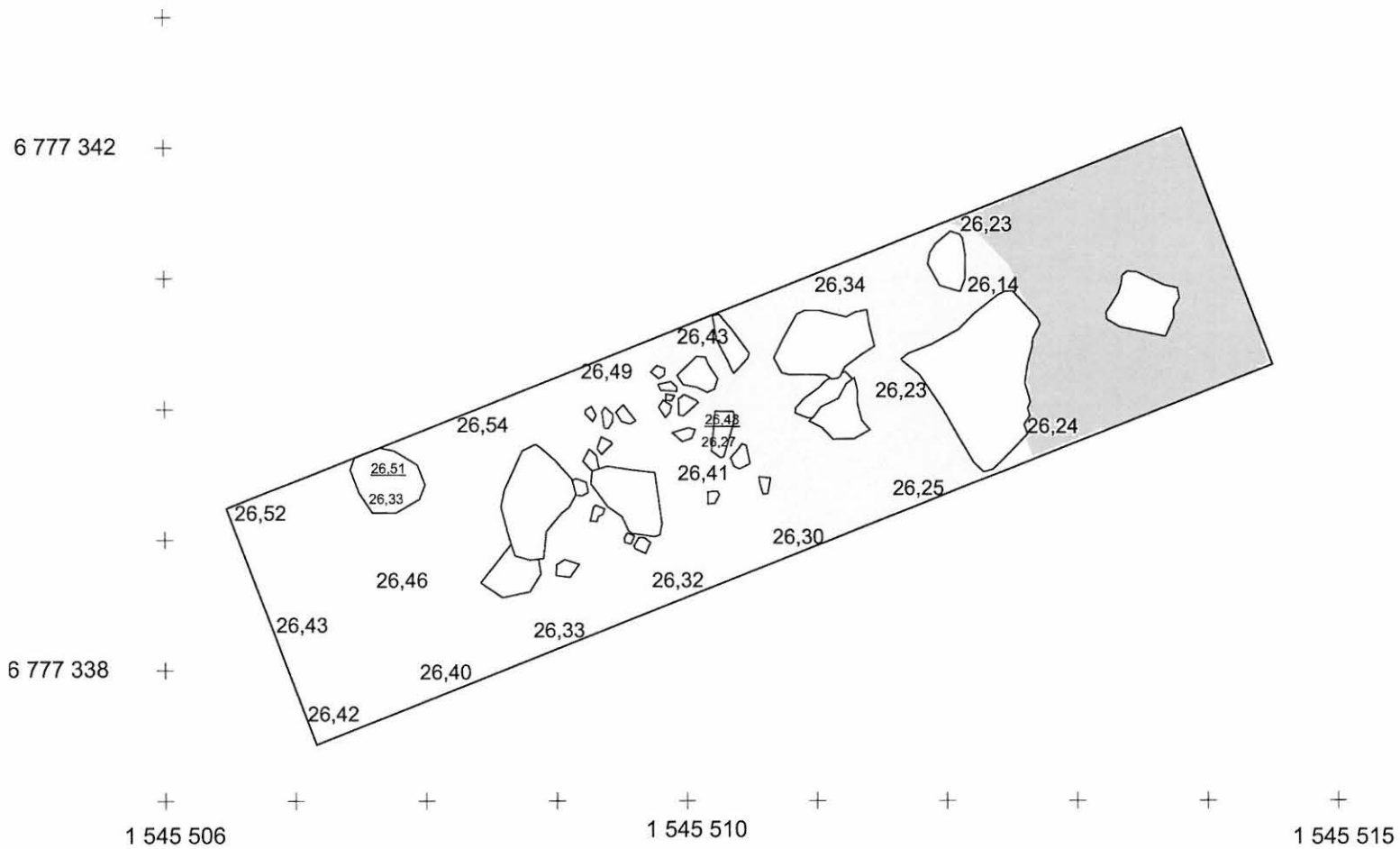
Humuksen sekainen hiekka

Nokimaa

Moreeni

Lappi, Vainriihenpöngkä

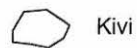
Alue 7

Hannele Lehtonen 2007

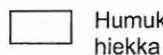
Kartta 27: 0-taso

MK 1:50

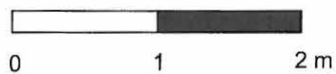
Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

Humuksen sekainen hiekka

6 777 334 +

+

6 777 332 +

+

6 777 330 +

+

+

+

+

+

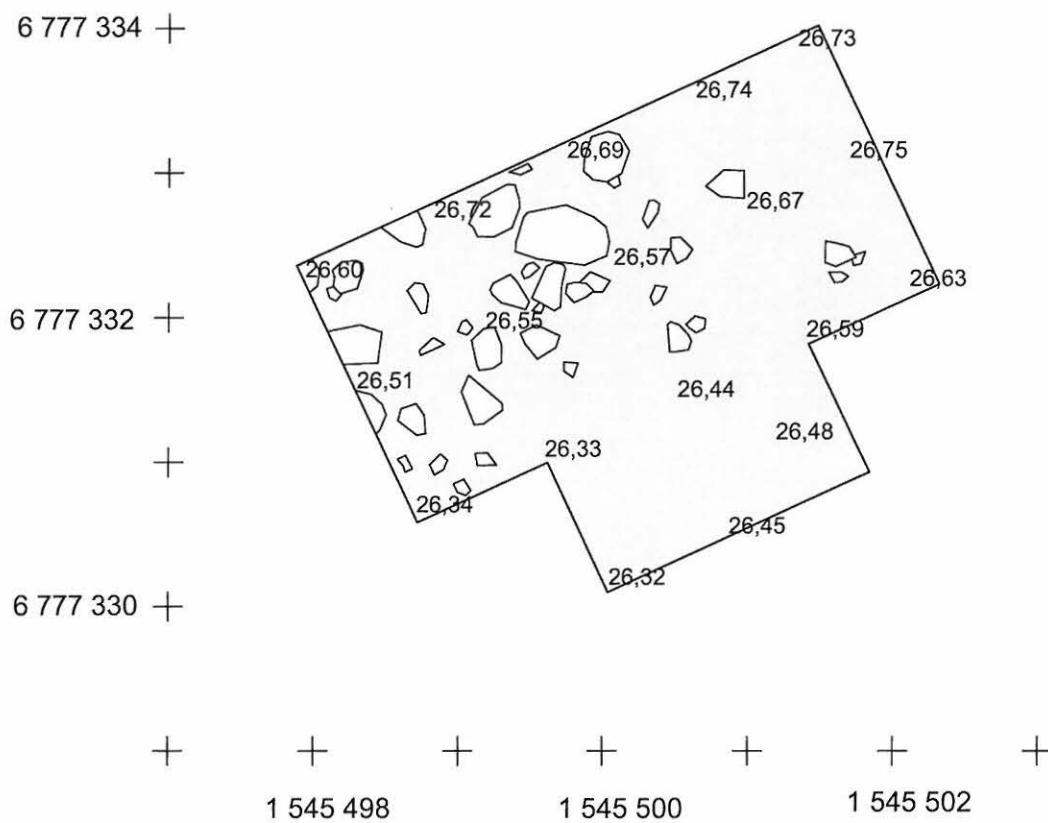
+

+

1 545 498

1 545 500

1 545 502

Lappi, Vainriihenpönkä

Alue 7

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 28: 1-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

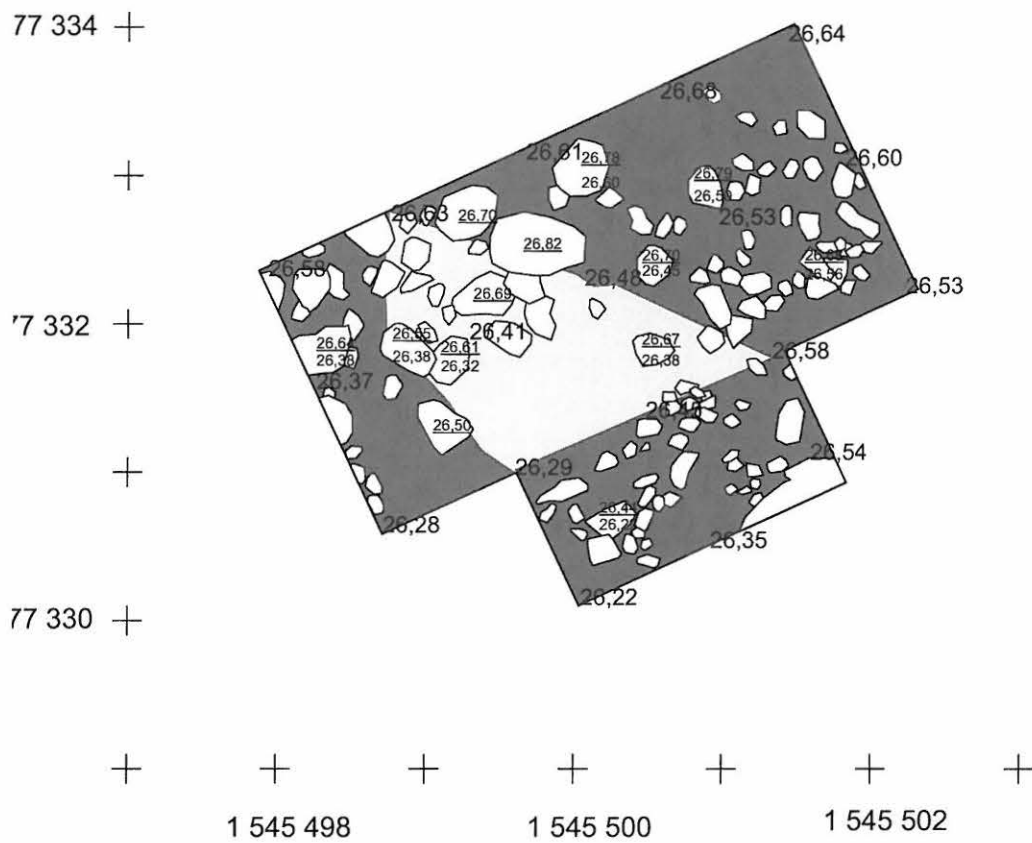
Kivi

Humuksen sekainen hiekka

Nokimaa

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 7

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 29: 2-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

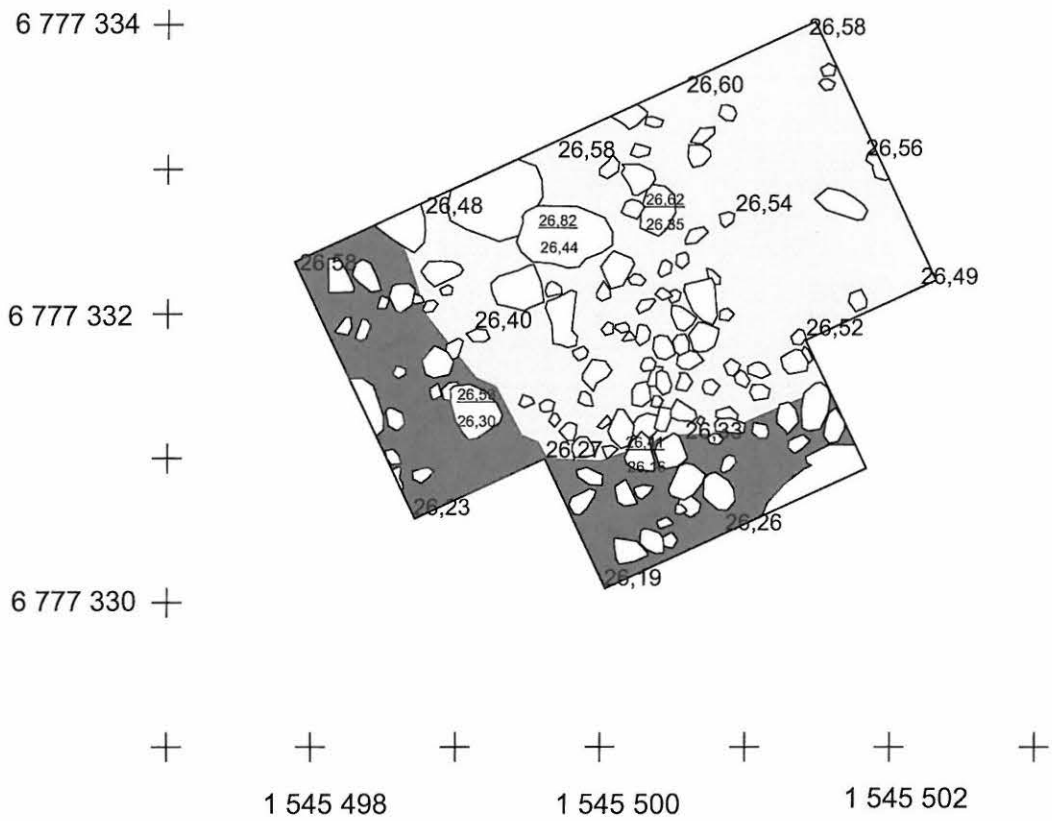
Kivi

Humuksen sekainen hiekka

Nokimaa

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 7

Hannele Lehtonen 2007

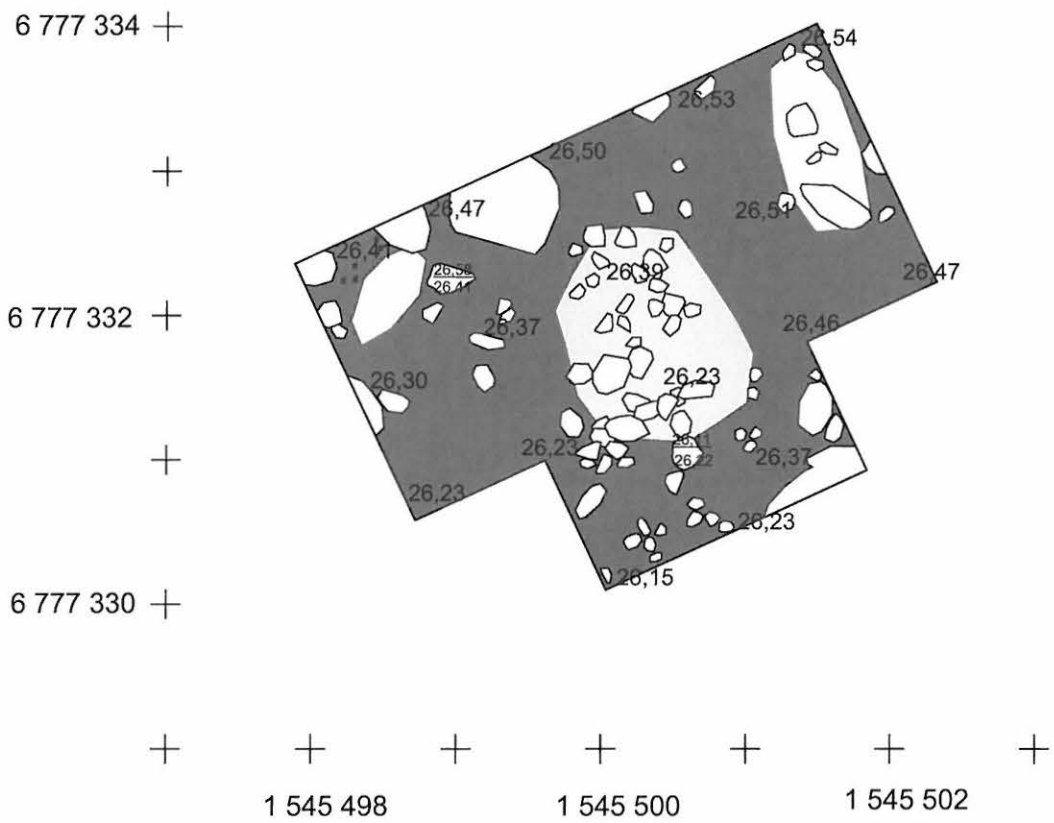
Kartta 30: 3-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Nokimaa
- Moreeni
- ## Hiili

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 7

Hannele Lehtonen 2007

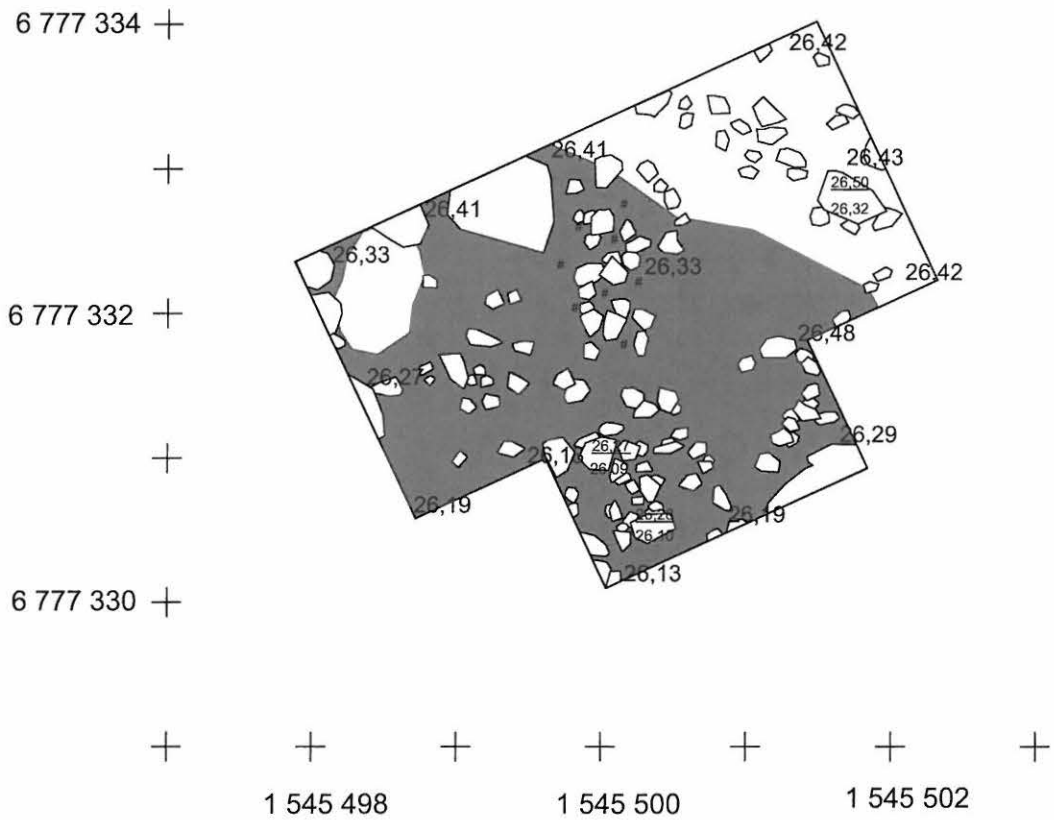
Kartta 31: 4-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Nokimaa
- Moreeni
- Hiili

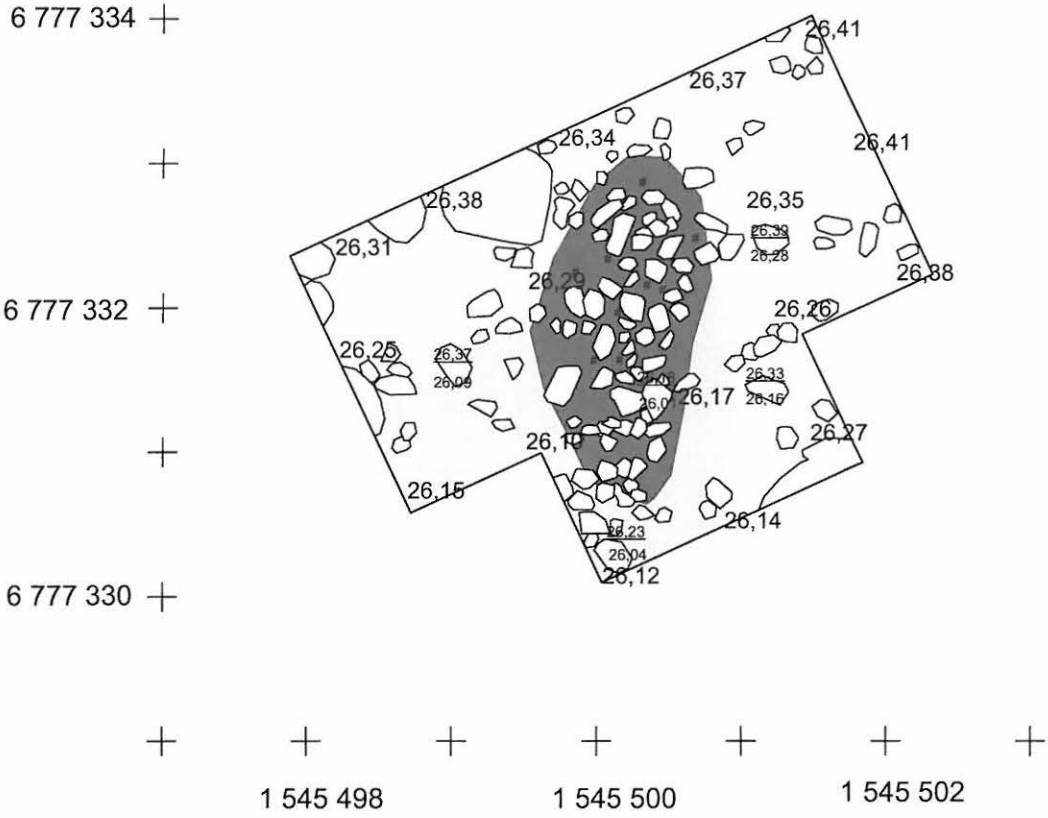
Lappi, Vainriihenpöngkä
Alue 7
Hannele Lehtonen 2007
 Kartta 32: 5-taso

MK 1:50
 Piirt. Mia Lempiäinen

0 1 2 m

N

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Nokimaa
- Moreeni
- ## Hiili

Lappi, Vainriihenpöngkä

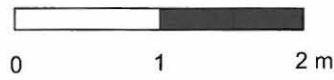
Alue 7

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 33: 6-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

Nokimaa

Moreeni

Hiili

6 777 334 +

+

6 777 332 +

+

6 777 330 +

+

1 545 498

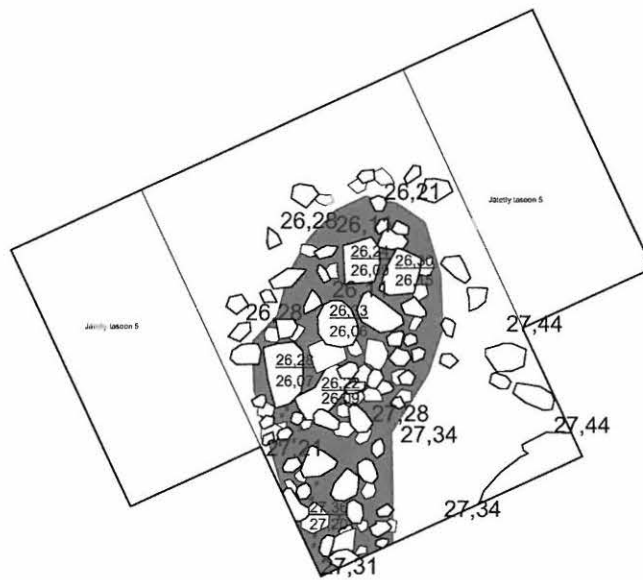
+

1 545 500

+

1 545 502

+

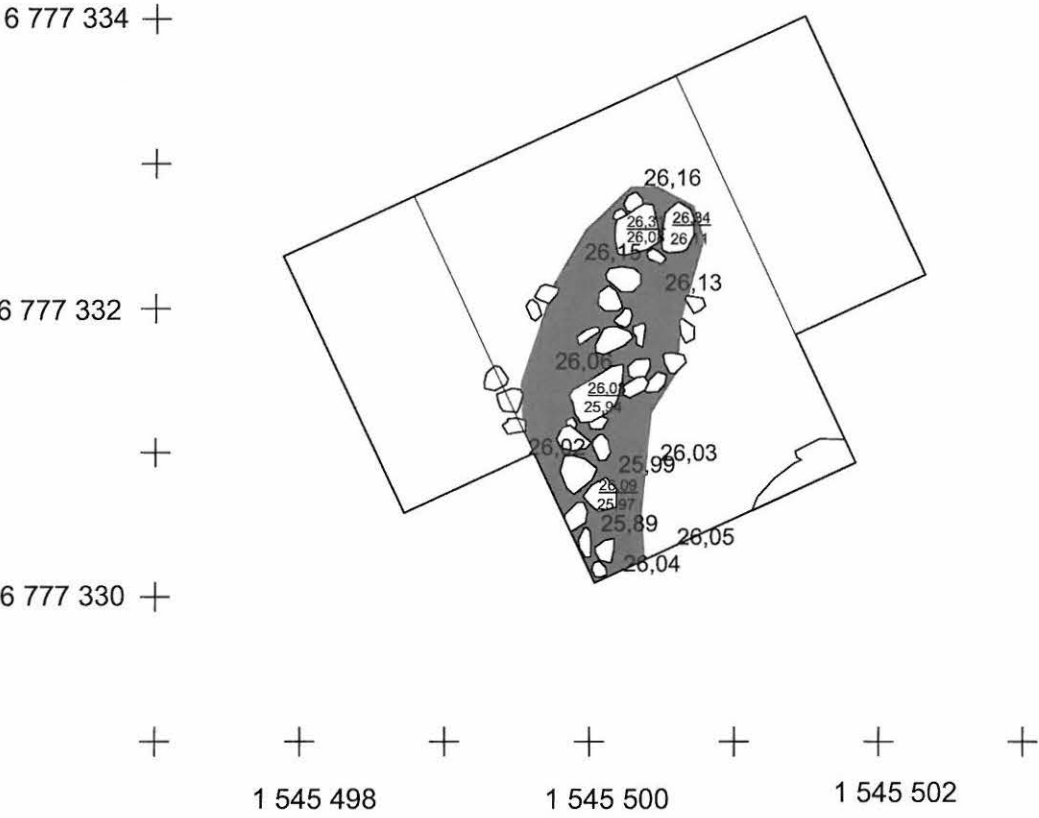

Lappi, Vainriihenpöngkä
 Alue 7
 Hannele Lehtonen 2007
 Kartta 34: 7-taso
 MK 1:50
 Piirt. Mia Lempiäinen

0 1 2 m

N

Kivi
 Nokimaa
 Moreeni

Lappi, Vainriihenpöngkä

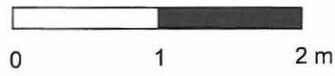
Alue 7

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 35: 8-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

Nokimaa

Moreeni

6 777 334 +

+

6 777 332 +

+

6 777 330 +

+

1 545 498

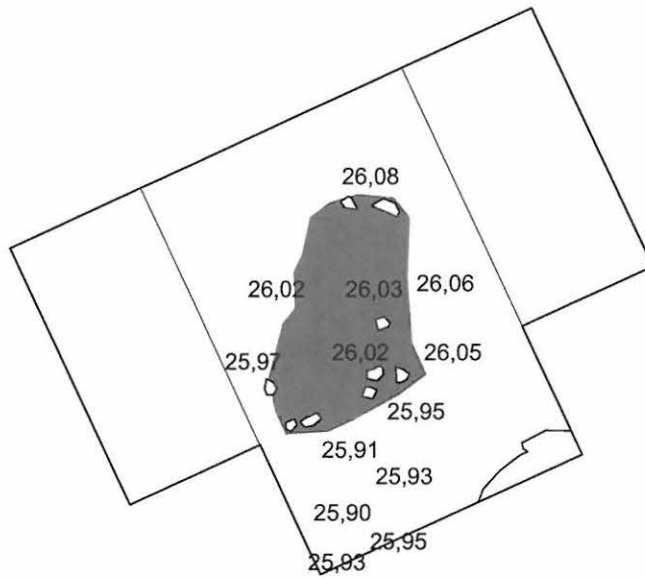
+

1 545 500

+

1 545 502

+

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 7

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 36: 9-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

Kuopan raja

6 777 334 +

+

6 777 332 +

+

6 777 330 +

+

+

1 545 498

+

+

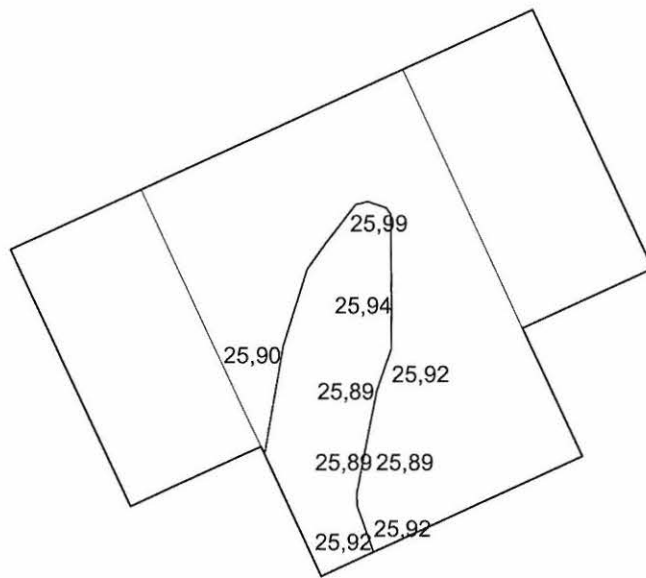
1 545 500

+

+

1 545 502

+

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 8

Hannele Lehtonen 2007

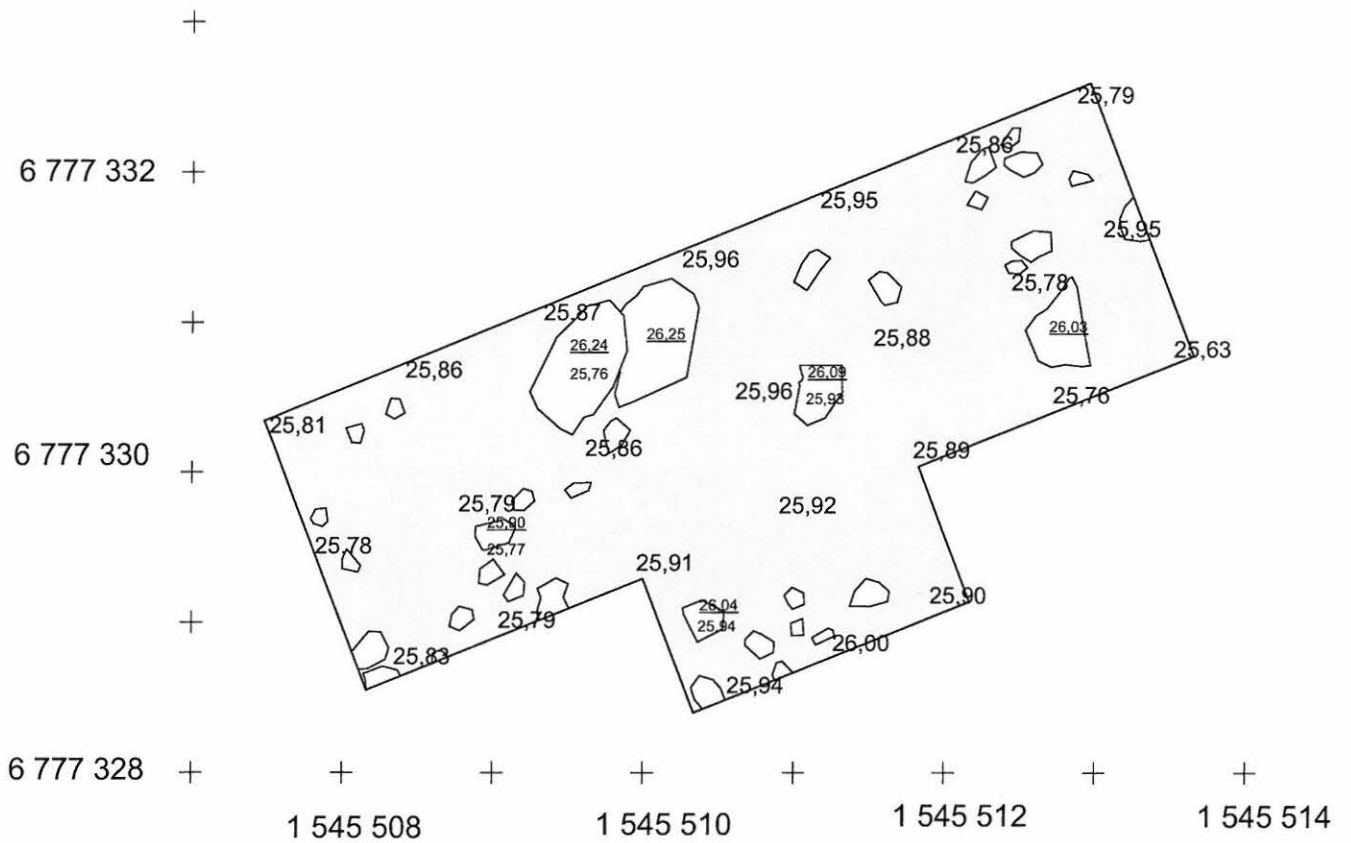
Kartta 37: 0-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

- Kivi
- Humuksen sekainen hiekka
- Nokimaa
- Moreeni

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 8

Hannele Lehtonen 2007

Kartta 38: 1-taso

MK 1:50

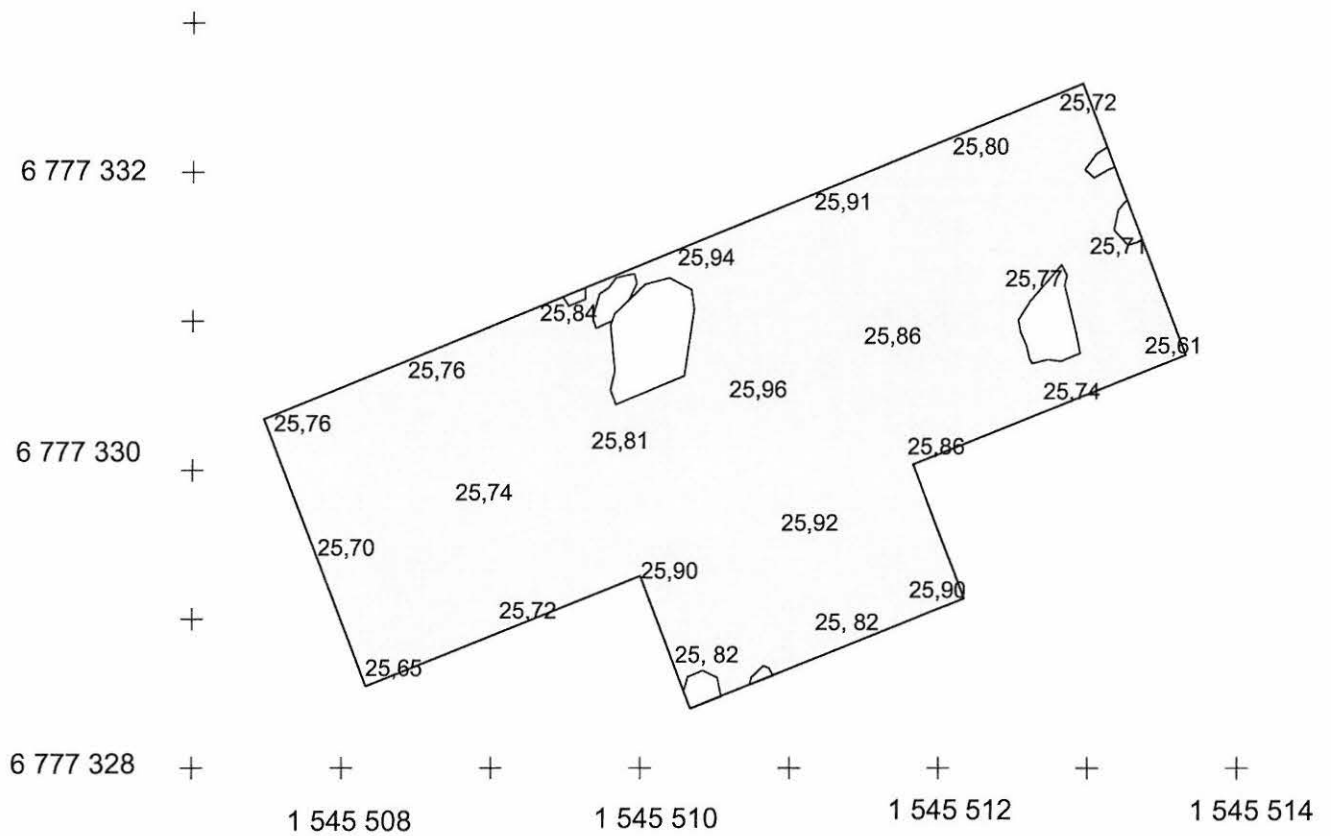
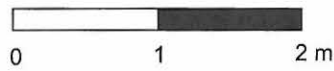
Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

Humuksen sekainen hiekka

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 8

Hannele Lehtonen 2007

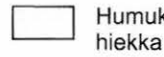
Kartta 39: 2-taso

MK 1:50

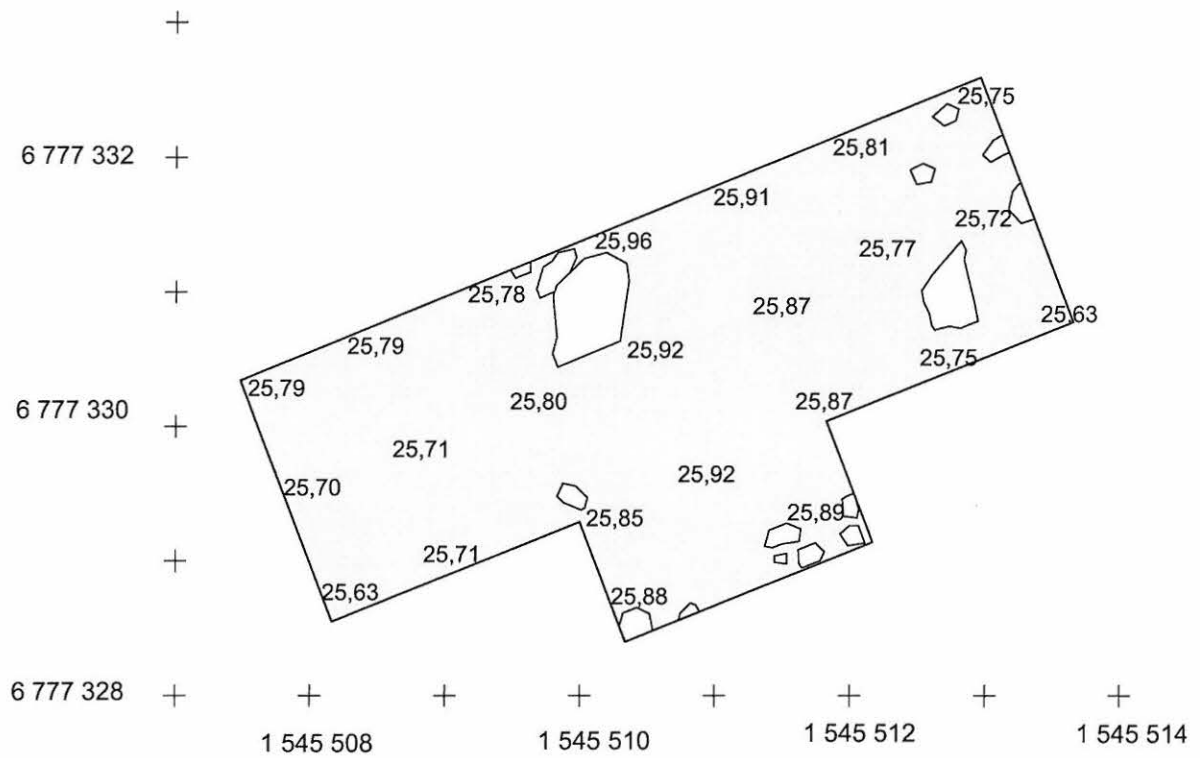
Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

Humuksen sekainen hiekka

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 8

Hannele Lehtonen 2007

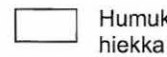
Kartta 40: 3-taso

MK 1:50

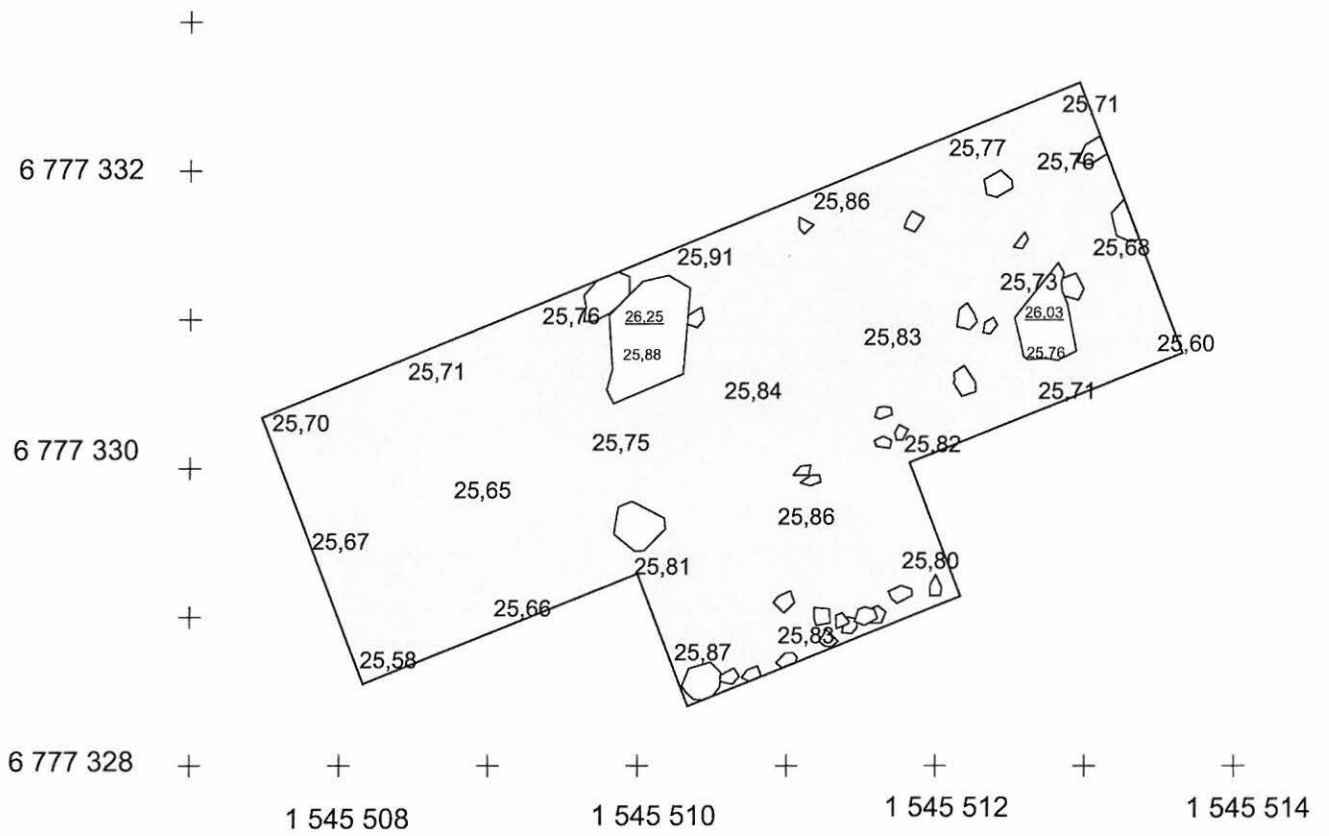
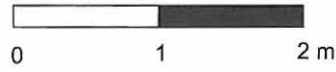
Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

Humuksen sekainen hiekka

Lappi, Vainriihenpöngkä

Alue 8

Hannele Lehtonen 2007

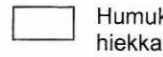
Kartta 41: 4-taso

MK 1:50

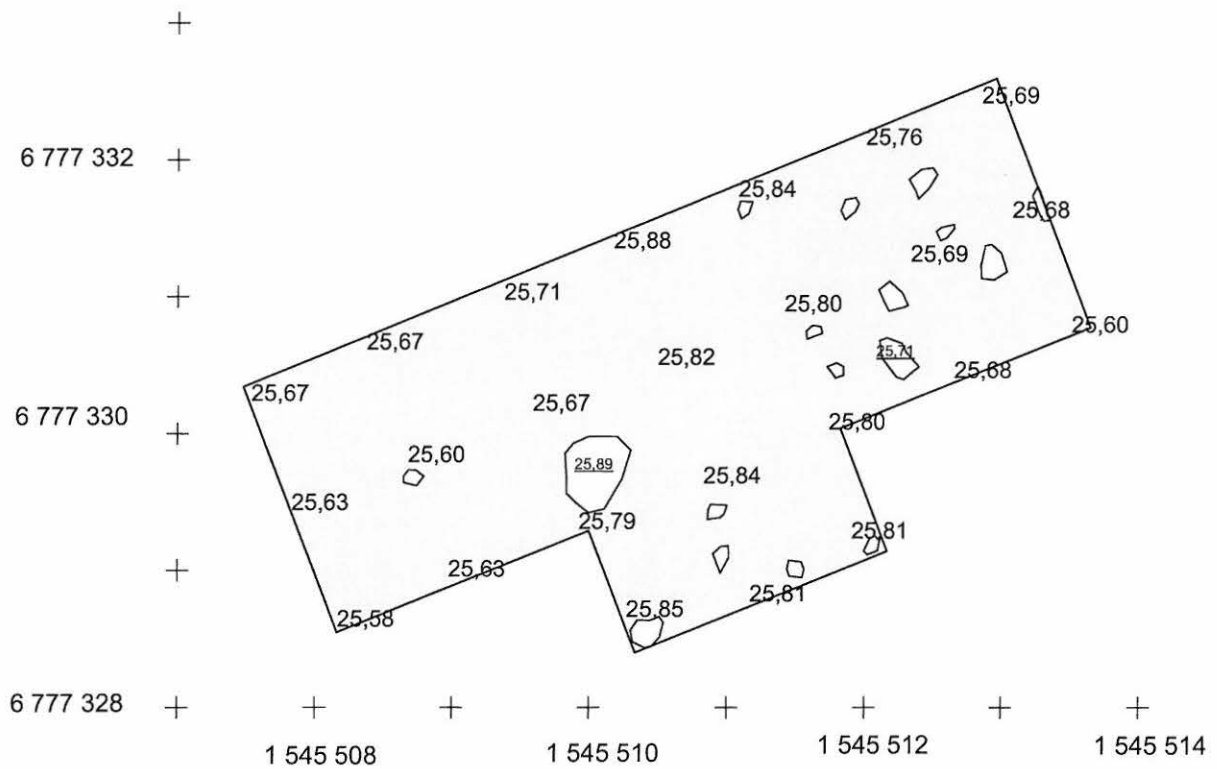
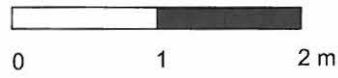
Piirt. Mia Lempiäinen

Kivi

Humuksen sekainen hiekka

Lappi, Vainriihenpönnkä

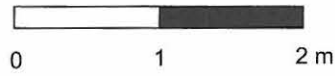
Alue 8

Hannele Lehtonen 2007

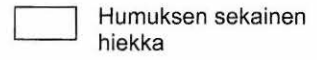
Kartta 42: 5-taso

MK 1:50

Piirt. Mia Lempiäinen

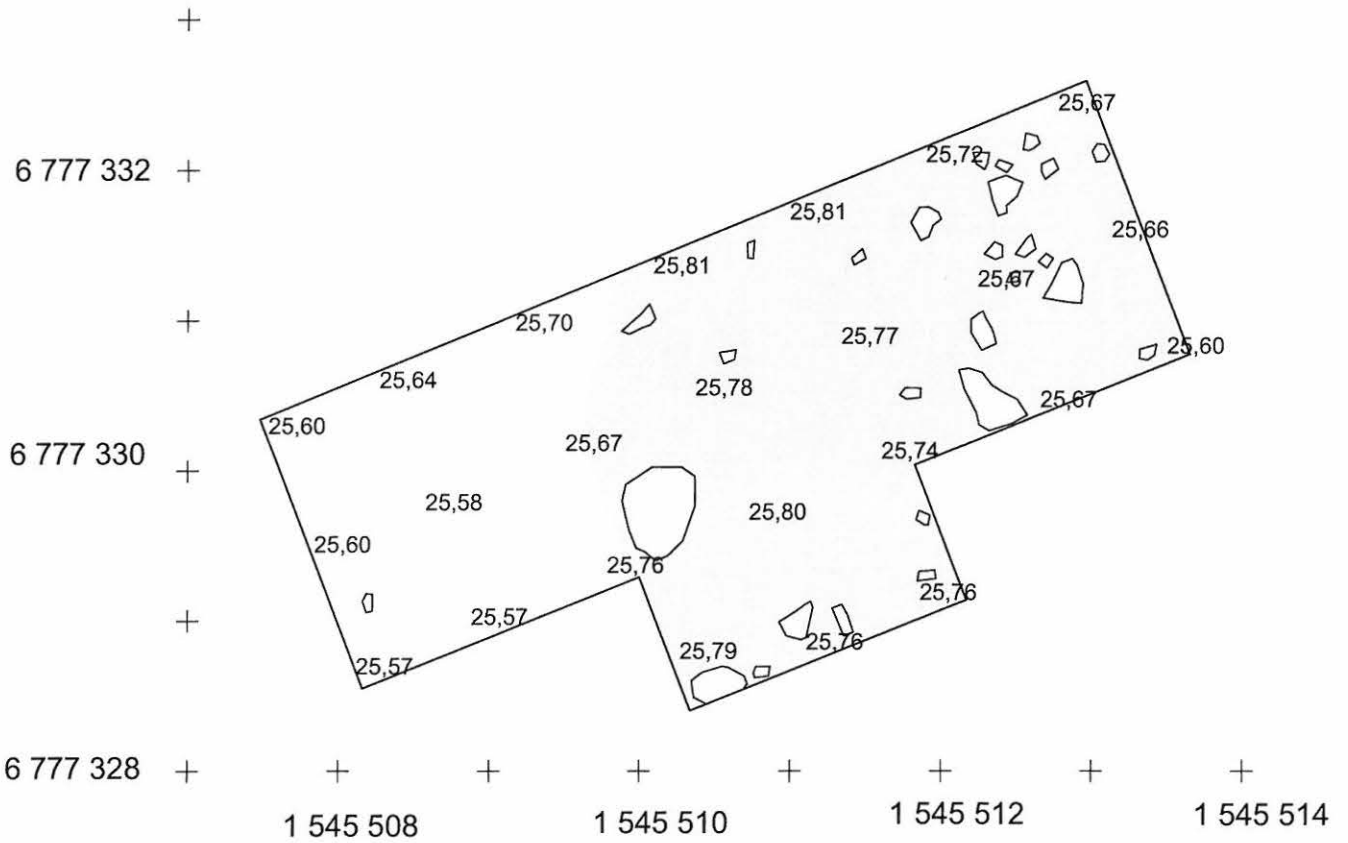
Kivi

Humuksen sekainen hiekka

Moreeni

LAPPI, Vainriihenpöngkä

Hannele Lehtonen 2007

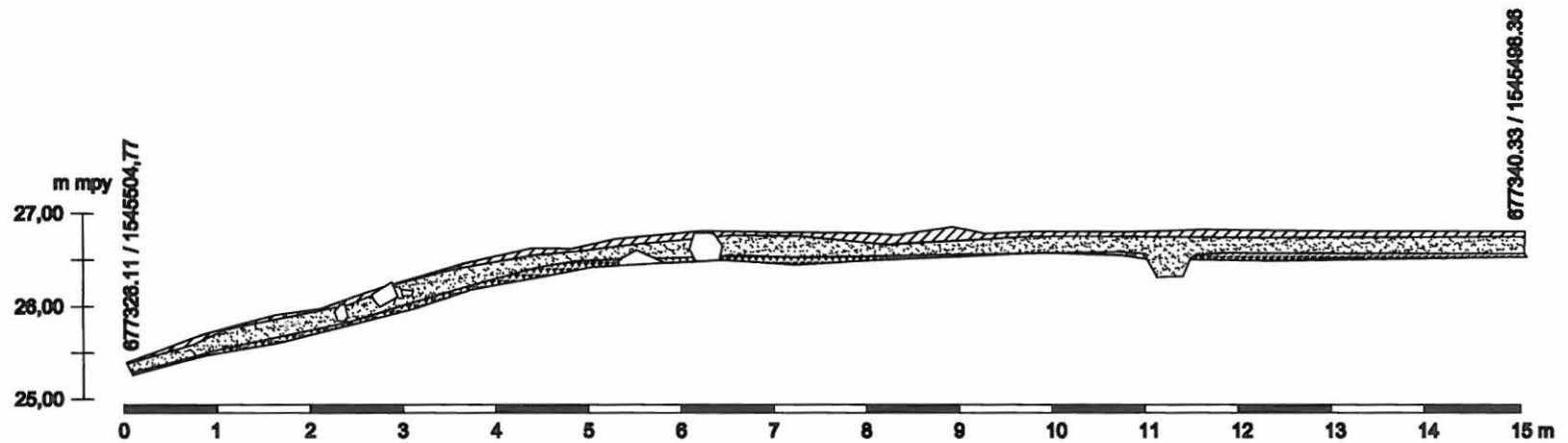
Alue 3

Kartta 43 : Länsiprofiili

MK 1:75

Piirt. Hannele Lehtonen

- Humus
- Humuksen sekainen hiekka
- Moreeni

LAPPI, Vainriihenpönkki

Hannele Lehtonen 2007

Alue 4

Kartta 44: Lounais- ja kaakkoisprofiili

MK 1:50

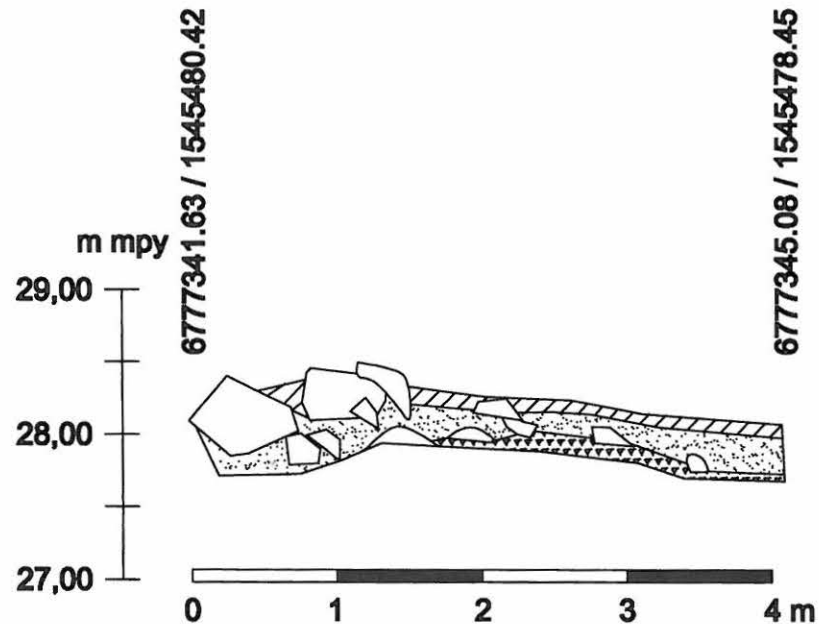
Piirt. Hannele Lehtonen

 Humus

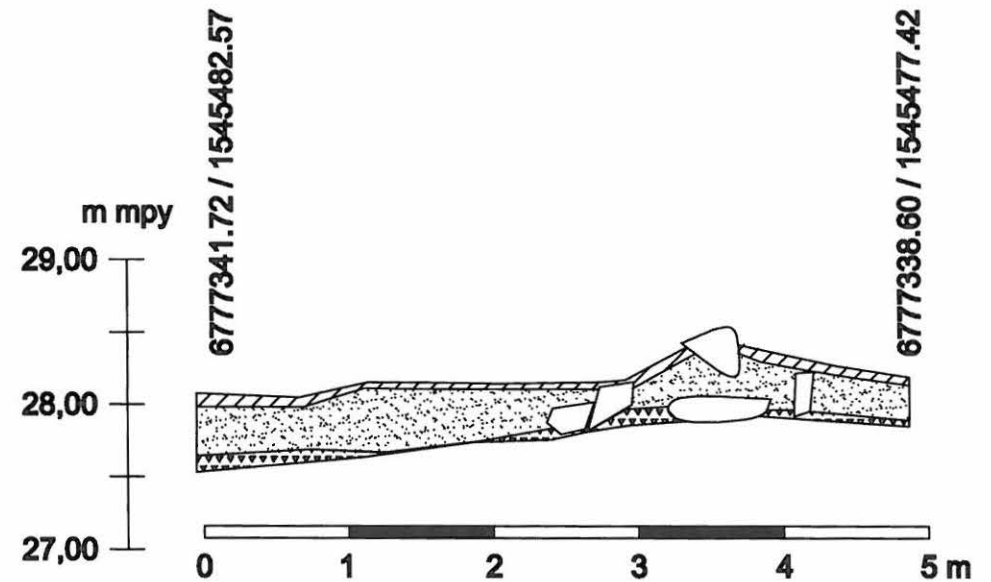
 Humuksen ja noen sekainen hiekka

 Moreeni

Lounaisprofiili

Kaakkoisprofiili

LAPPI, Vainriihenpönkä

Hannele Lehtonen 2007

Alue 5

Kartta 45: Länsiprofiili

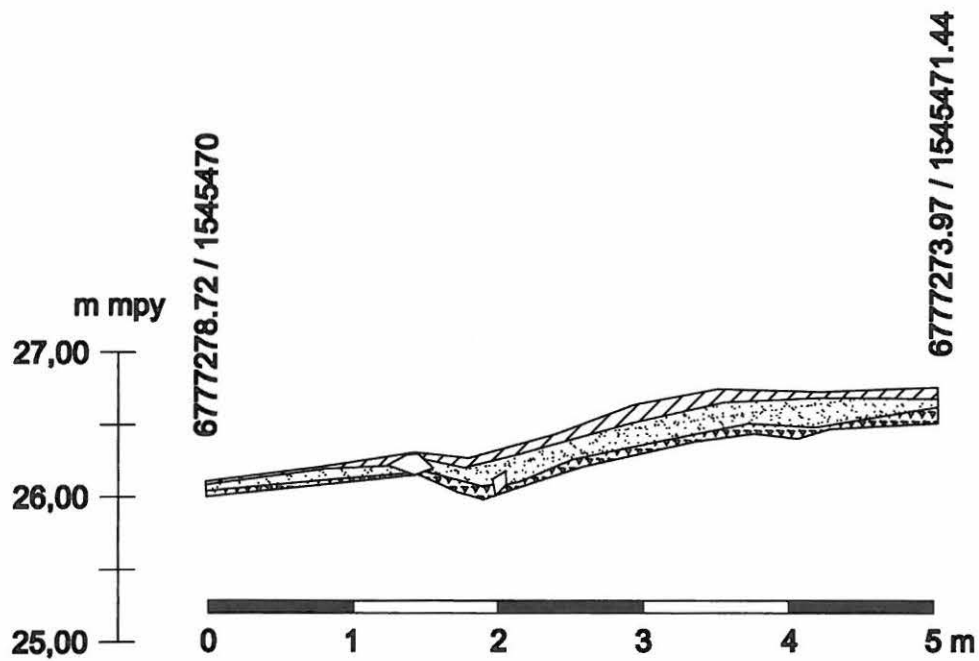
MK 1:50

Piirt. Hannele Lehtonen

 Humus

 Humuksen ja noen sekainen hiekka

 Moreeni

LAPPI, Vainriihenpönkä

Hannele Lehtonen 2007

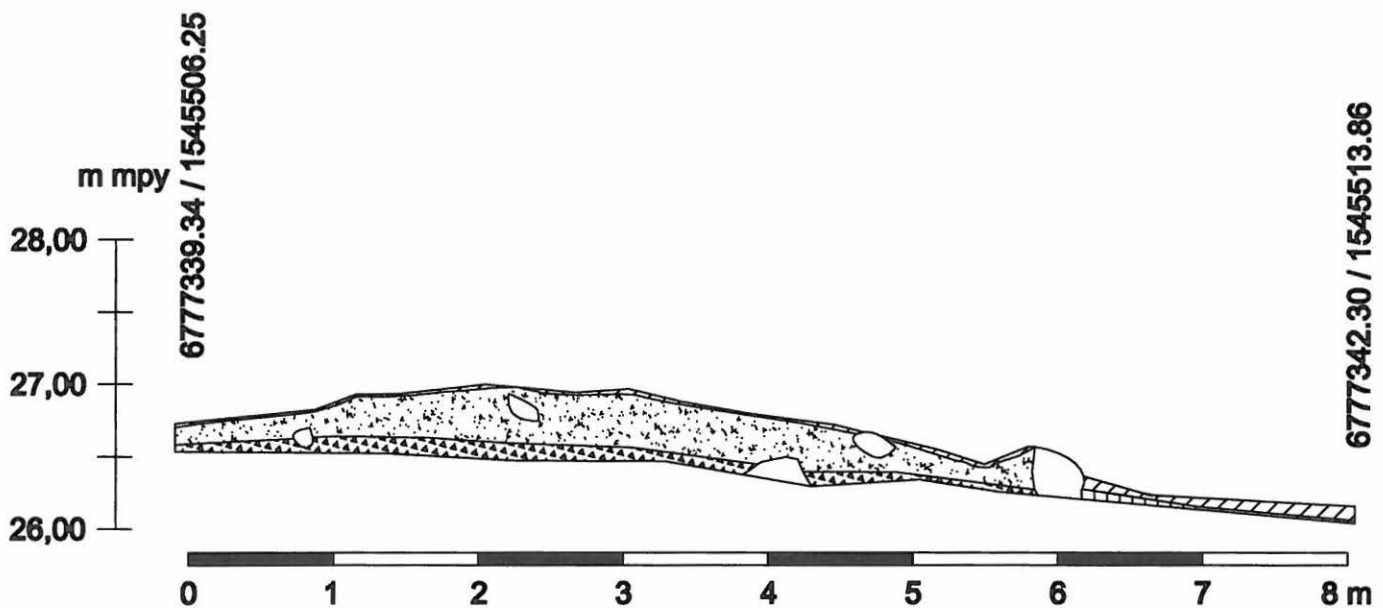
Alue 6

Kartta 46: Pohjoisprofiili

MK 1:50

Piirt. Hannele Lehtonen

- Humus
- Humuksen ja noen sekainen hiekka, jossa seassa runsaasti pieniä kiviä
- Moreeni
- Savi

LAPPI, Vainriihenpönkä

Hannele Lehtonen 2007

Alue 7

Kartta 47: Lisäosan kaakkoisprofiili

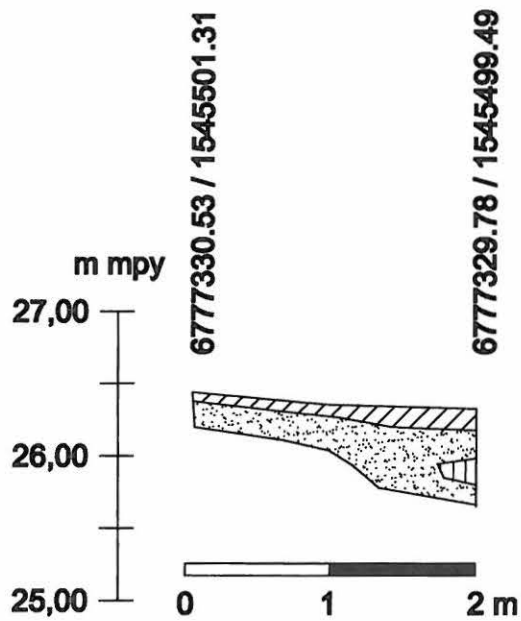
MK 1:50

Piirt. Hannele Lehtonen

 Humus

 Humuksen sekainen hiekka

 Savi

LAPPI, Vainriihenpönkkä

Hannele Lehtonen 2007

Alue 8

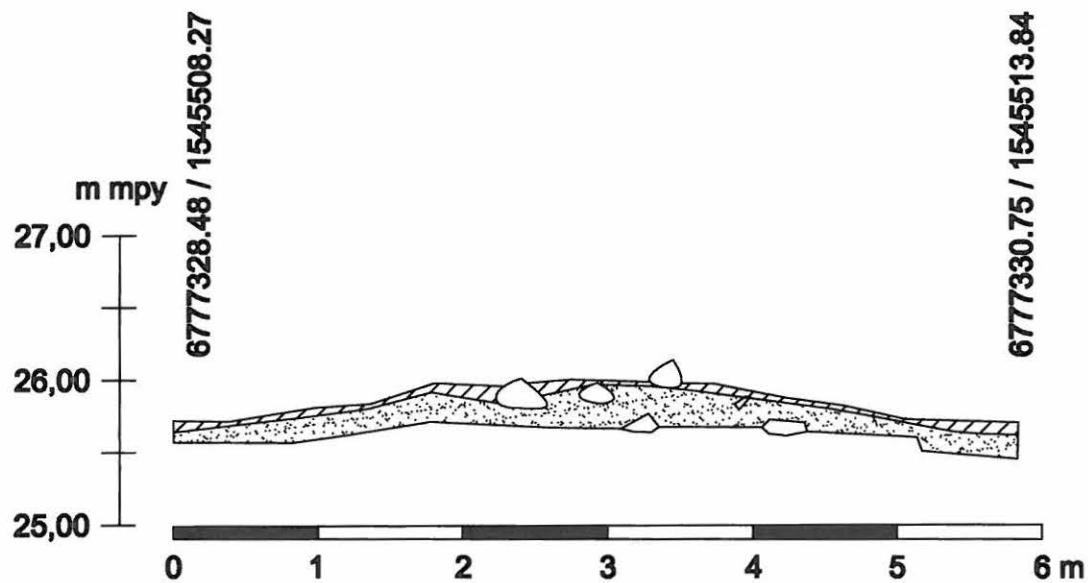
Kartta 48: Kaakkoisprofiili

MK 1:50

Piirt. Hannele Lehtonen

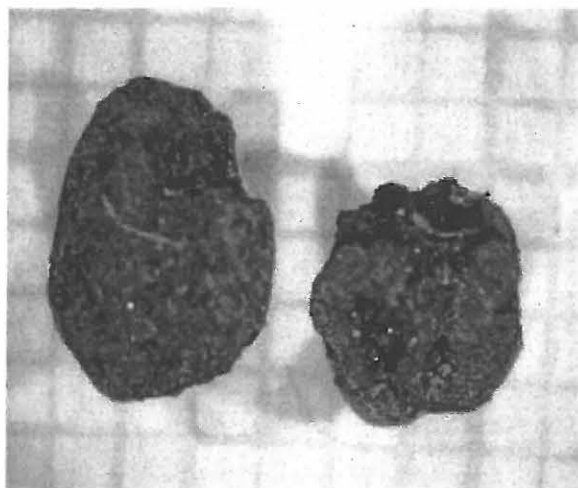
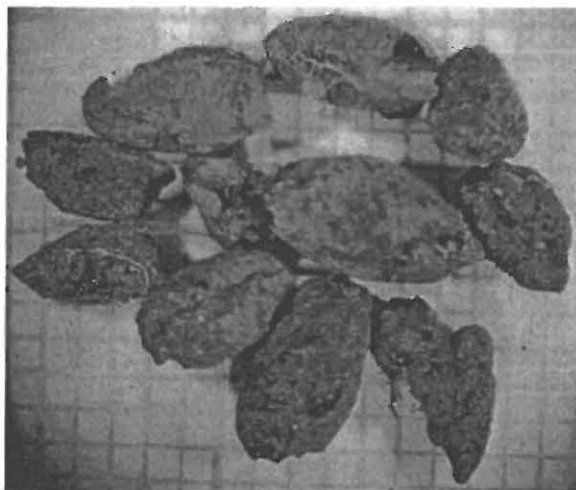
 Humus

 Humuksen sekainen hiekka

**LAPIN KUNTA, KIRKONKYLÄ
VAINRIIHENPÖNKKÄ JA MUUNTAJANPÖNKKÄ**

**METALLIKAUTISEN
RÖYKKIÖALUEEN MAKROFOSSIILITUTKIMUS
2007**

Tutkimusraportti Mia Lempiäinen
Biodiversiteettisyksikkö, Turun yliopisto, 2014 Turku.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO
  2. MAANÄYTEMATERIAALI JA TUTKIMUSMENETELMÄT
  3. MAKROFOSSIILIANALYYSIN TULOKSET
  4. YHTEENVETO
  5. KIRJALLISUUS
- LIITE 1.

Kuva 1.

Lapin kunnan keskustassa sijaitseva Vainriihpöngän ja Muuntajanpöngkä.

1. JOHDANTO

Lapin kunnan Kirkonkylässä sijaitsevalla Vainriihenpönkän metallikautisella muinaisjäännöskohteella tehtiin koekaivauksia Museoviraston arkeologian osaston toimesta 13.8.-14.9.2007. Kaivausjohtajana toimi FM Hannele Lehtonen¹. Tutkimusten rahoitus Satakunnan TE-keskus.

Vainriihenpönkälle avattiin vuoden 2007 tutkimuksissa viisi koeojaa ja Muuntajanpönkälle yksi. Kaivausten yhteydessä otettiin maanäytteitä makrofossiilisia kasvijäännetutkimuksia varten. Makrofossiilitutkimusten tavoitteena on toimia arkeologisen tutkimuksen apuna kohteen luonteen selvittämisessä ja mahdollisesti tarjota aineistoa, jota voidaan käyttää ¹⁴C - ajoitusmateriaalina.

Vainriihenpönkältä on aiemmin tutkittu 13 maanäytettä², jotka on otettu vuoden 2006 kaivauksilta³.

---

¹ Lehtonen 2007

² Lempiäinen 2006

³ Raike 2006

2. MAANÄYTEMATERIAALI JA TUTKIMUSMENETELMÄT

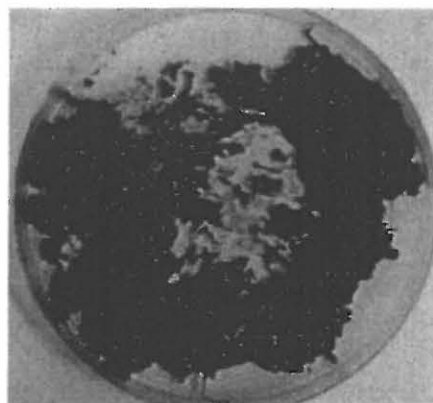
Makrofossiilitutkimuksia varten tutkittiin 41 maanäytettä. Näytteiden koko oli 0,5—1 litraa. Näytteet otettiin kentällä puhtaisiin Minigrip-muovipusseihin (kuva 2). Näytteitä pyrittiin ottamaan kunkin alueen jokaisesta kerroksesta. Arkeologisen tutkimustavan mukaisesti näytteille mitattiin takymetrillä X- ja Y-koordinaatit sekä korkeus merenpinnasta (Z m mpy) mikäli se oli mahdollista. Kappaleen lopussa olevassa maanäyttemateriaalia esittelevässä taulukossa 1 on mainittu kentällä mitatuista tiedoista alue/kerros sekä korkeus merenpinnasta. Maalajin kuvaus perustuu kuivuneesta maa-aineksesta tehtyyn silmämääräiseen havaintoon. Näytteet on otettu allekirjoittaneen toimesta.

Maanäytteet kellutettiin kyllästetyssä 35 % suolaliuoksessa, joka valmistettiin liuottamalla veteen ruokasuolaa suhteessa 1:3 (vesi/litra : suola/kg). Kukin näyte kellutettiin puhtaassa suolaliuoksessa erikseen. Orgaanisen aineksen noustua veden pinnalle aines kaadettiin siivilän läpi. Siivilän silmäkoko 0.125 mm. Siivilässä oleva massa pestiin varovasti juoksevan veden alla ja kaadettiin petrimaljalle (kuva 3). Maljasta siemenet poimittiin mikroskoopin (Olympus SZX 9) alla kevytpuristeisten pinsettien avulla määritettäviksi.

Määrittämisen jälkeen kaikki kasvijäänteet kuvattiin mikroskoopin avulla digikameralla (Canon Power Shot G3 4.0). Hiiltymättömät kasvijäänteet sekä hiili, puiden sienirihmastojen sklerootit ja hyönteisten kappaleet säilytetään lasiputkissa 50% alkoholiliuoksessa. Hiiltyneet kasvijäänteet säilytetään kuivattuina lasiputkissa. Jäänteet säilytetään Turun yliopiston kasvimuseon makrofossiili-kokoelmassa.

Kuva 2 Maanäytteitä Minigrip-pusseissa.

Kuva 3 Kellutettu näyte petrimaljalla.

TAULUKKO 1. Vainriihenpönkän ja Muuntajanpönkän maanäytemateriaali

näyte no.	alue / kerros	X	Y	Z	maalaji	määrä/l	pvm
1	alue 3, kerros 2	6777330.497	1545504.535	26.181	tumma karkea hieta	1	15.8.
2	alue 4, kerros 1	6777339.770	1545478.438	28.088	tumma nokimaa	1	15.8.
3	alue 4, kerros 1	6777339.456	1545478.182	27.968	tumma nokimaa	1	15.8.
4	alue 4, kerros 1	6777339.799	1545478.562	27.972	tumma nokimaa	1	16.8.
5	alue 3, kerros 3	6777330.750	1545504.866	26.165	vaalean ruskea hiekka	0,5	16.8.
6	alue 4, kerros 2	6777345.593	1545480.405	28.008	tumma nokimaa	1	16.8.
7	alue 4, kerros 2	6777340.080	1545478.989	27.997	tumma nokimaa	1	17.8.
8	alue 4, kerros 2	6777339.765	1545478.851	28.014	tumma nokimaa	1	17.8.
9	alue 4, kerros 2	6777339.832	1545478.565	27.949	tumma nokimaa	1	17.8.
10	alue 4, kerros 2	6777339.535	1545478.345	27.964	tumma nokimaa	1	17.8.
11	alue 4, kerros 2	6777338.997	1545477.748	27.844	tumma nokimaa	1	17.8.
12	alue 4, kerros 3	6777339.631	1545478.669	27.996	tumma nokimaa	1	20.8.
13	alue 4, kerros 3	6777342.419	1545480.841	28.056	tumma nokimaa	0,5	20.8.
14	alue 4, kerros 3	6777329.505	1545504.492	25.885	tumma nokimaa	0,5	20.8.
15	alue 4, kerros 4	6777344.581	1545480.446	27.927	tumma nokimaa	1	21.8.
16	alue 4, kerros 4	6777343.637	1545481.197	27.957	tumma nokimaa	1	21.8.
17	alue 4, kerros 4	6777341.958	1545482.061	27.985	tumma nokimaa	0,5	21.8.
18	alue 4, kerros 4	6777342.094	1545481.406	28.001	tumma nokimaa	1	21.8.
19	alue 4, kerros 4	6777340.804	1545480.523	28.032	tumma nokimaa	1	21.8.
20	alue 4, kerros 4	6777339.775	1545478.874	27.837	tumma nokimaa	1	21.8.
21	alue 4, kerros 4	6777339.814	1545478.160	27.814	tumma nokimaa	1	21.8.
22	alue 4, kerros 5	6777340.051	1545478.245	27.418	tumma nokimaa	1	23.8.
23	alue 4, kerros 6	6777339.807	1545479.030	27.702	tumma nokimaa	1	24.8.
24	alue 4, kerros 6				tumma nokimaa	1	24.8.
25	alue 5, kerros 1	6777276.275	1545470.014	26.174	tumma nokimaa	0,5	27.8.
26	alue 5, kerros 2	6777275.613	1545470.544	26.391	tumma nokimaa	0,5	29.8.
27	alue 5, kerros 3	6777275.775	1545469.943	26.322	tumma nokimaa	0,5	29.8.
28	alue 5, kerros 3	6777275.071	1545470.197	26.414	tumma nokimaa	0,5	29.8.
29	alue 5, kerros 3	6777274.309	1545470.302	26.536	ruutu 204/900	0,5	30.8.
30	alue 7, kerros 2				tumma nokimaa	0,5	5.9.
31	alue 7, kerros 8				tumma nokimaa	0,5	10.9.
32	alue 7, kerros 3				tumma nokimaa	0,5	11.9.
33	alue 7, kerros 9				tumma nokimaa	0,5	11.9.
34	alue 7, kerros 10				tumma nokimaa	0,5	11.9.
35	alue 7, kerros 5				tumma nokimaa	0,5	11.9.
36	alue 8, kerros 6				vaalean ruskea hiekka	0,5	12.9.
37 (X1)	alue 7, kerros 3				tumma nokimaa	0,5	6.9.
38 (X2)	alue 7, kerros 4				tumma nokimaa	0,5	6.9.
39 (X3)	alue 7, kerros 4			26,04	ruutu 407/597	0,5	6.9.
40 (X4)	alue 7, kerros 4			26,04	ruutu 407/597	0,5	6.9.
41 (X5)	alue 7, kerros 5			26,22	ruutu 406,50/579,20	0,5	7.9.

3. MAKROFOSSIILIANALYYSIN TULOKSET

Makrofossiilianalyysin tulokset on esitetty raportin lopussa olevassa liitteessä 1. Kasvilajisto on taulukossa ryhmitelty seuraavasti: viljelykasvit, hyötykasvit, kulttuuririkkaruohot, keto-, niitty- ja kalliokasvit, puut ja pensaat, muut kasvijäänteet, muut jäänteet. Kasvijäänteet ilmoitetaan lukumäärinä (kokonaisia siemeniä, jyviä) per näyte. Näytteistä määritettiin yhteensä 2135 kasvijäännettä, jotka edustavat 17 eri kasvilajia tai taksonia. Lisäksi kaikista näytteistä löytyi runsaasti määrittelemätöntä kasviroskaa, joka koostuu muun muassa kasvien varren kappaleista ja juurista.

Hiiltyneet kasvijäänteet on merkitty tähdellä (*). Puuhiilen, hyönteisten (*Insecta*) kappaleiden ja sienirihmastojen sklerootioiden (*Fungi*) määrää on arvioitu seuraavalla asteikolla:

- + niukasti / alle 5 kpl / näyte
- ++ kohtalaisesti / 5—20 kpl / näyte
- +++ runsaasti / 20—100 kpl / näyte
- ++++ paljon / yli 100 kpl / näyte

Kasvijäänteet on pyritty määrittämään lajilleen (esim. *Hordeum vulgare*), mutta mikäli tämä ei ollut mahdollista, on määrittäminen tehty sukutasolle (esim. *Cerealia*). Määrittämisessä on käytetty apuna kirjallisuutta⁴ sekä Turun yliopiston kasvimuseon referenssikokoelmia. Kasvien nimistö on Hämet-Ahti⁵ ym. mukainen.

Tutkituista näytteistä löytyi eniten hiiltymättömiä kasvijäänteitä, yhteensä 2087 kappaletta. Hiiltymättömät ovat suurimmalta osin ovat tulkittavissa resenteiksi, eli nykyisin paikalla kasvavien kasvien jäänteiksi. Resentit kasvijäänteet ovat kulkeutuneet maan pintakerroksista ja ovat todennäköisesti nuorempia kuin varsinainen arkeologinen aineisto. Hiiltyneinä löytyi yhteensä 48 kasvijäännettä. Hiiltyneet ajoittuvat todennäköisesti arkeologisen aineiston kanssa samaan aikaan.

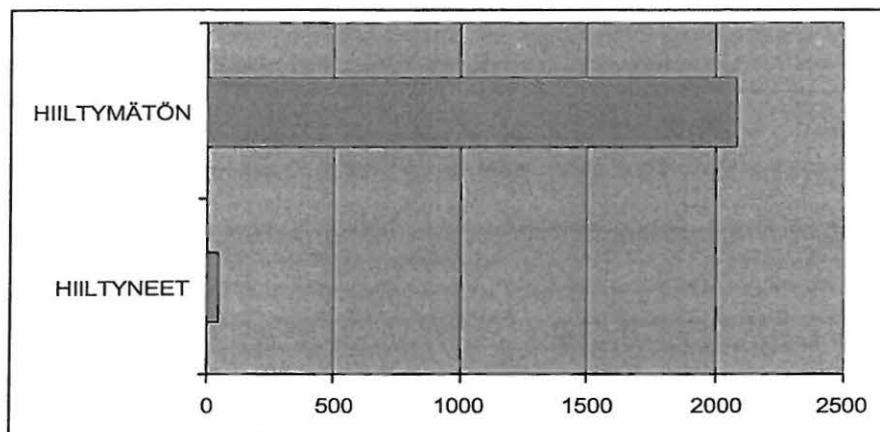
---

⁴ Beijerinck 1947

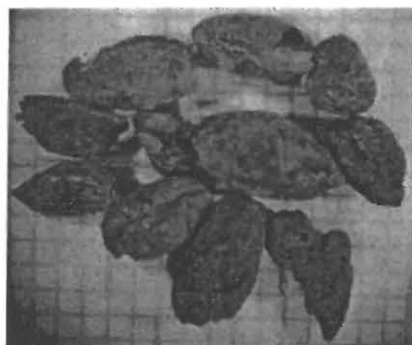
Cappers & al. 2006

⁵ Hämet-Ahti & al. 1998

TAULUKKO 2. Hiiltymättömän ja hiiltyneen aineiston osuus tutkimusmateriaalissa

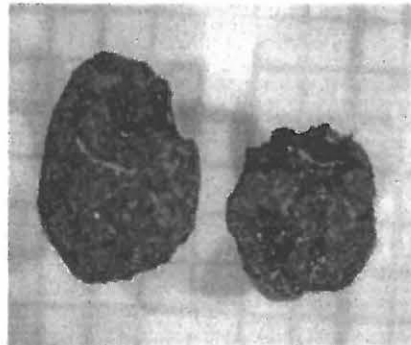
Viljojen hiiltyneitä jyviä löytyi yhteensä 37 kappaletta. Kaikki jyvät löytyivät alueelta 4, kerroksesta 4. Suurin osa jyvistä on pahoin kuluneita ja katkelmallisia, joten määrittäminen useassa tapauksessa tehtiin vain sukutasolle *Cerealia* (kuva 4). Määritetyistä jyvistä eniten löytyi ohran (*Hordeum vulgare*) jyviä (kuva 5). Jyvät edustavat kuoretonta ja kuorellista tyyppiä. Lisäksi näytteistä löytyi kaksi pölkkyvehnän (*Triticum compactum*) jyvää (kuva 6). Pölkkyvehnä on todennäköisesti esiintynyt ohran seassa pellossa rikkakasvina⁶.

Kuva 4. Hiiltyneitä viljojen jyviä.

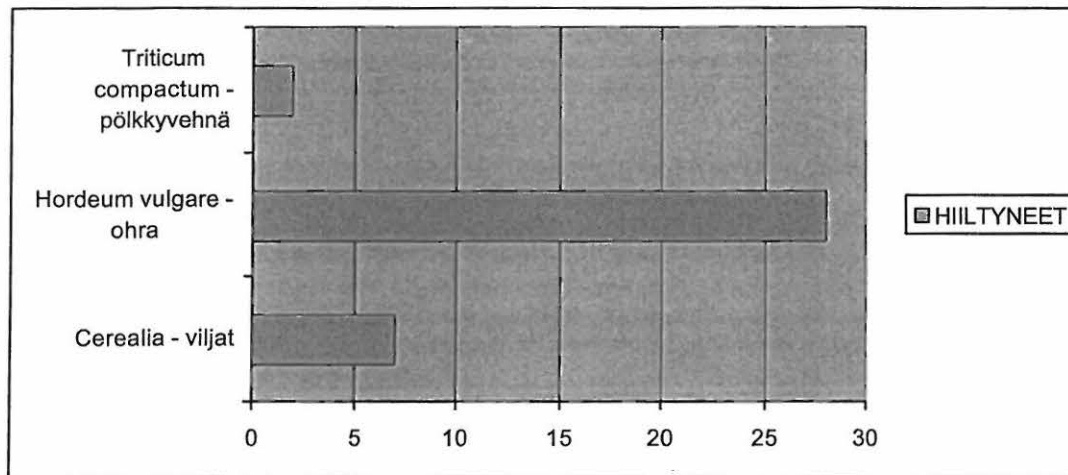
Kuva 5. Hiiltyneitä ohran jyviä.

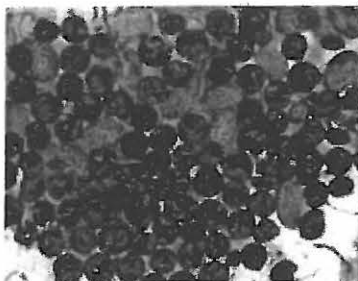
Kuva 6. Hiiltyneitä pölkkyvehnän jyviä.

⁶ Zohary & Hopf 1993

TAULUKKO 3. Eri viljalajien osuudet tutkimusmateriaalissa

Hyötykasveista löytyi ainoastaan vadelman (*Rubus idaeus*) hiiltymättömiä siemeniä (kuva 7). Runsaimmin aineistossa esiintyy kulttuuririkkaruohojen siemeniä. Vainriihenpölkön sijainti Lapin kunnan keskustassa koulun ja kävelyreittien välittömässä läheisyydessä näkyy hyvin kasvijäänneaineistossa. Aktiivista ihmistoimintaa osoittavat rikkaruohot kuten jauhosavikka (*Chenopodium album*) (kuva 6), heinätahtimö (*Stellaria graminea*) (kuva 8) sekä pihatähtimö (*Stellaria media*) (kuva 7). Lisäksi aineistosta löytyi kiertotatar (*Fallopia convolvulus*) (kuva 9) ja peltoemäkki (*Fumaria officinalis*) joiden siemenet löytyivät hiiltyneinä. Nämä ovat saattaneet esiintyä ohrapellossa rikkasveina, ja voivat siten olla samanaikaisia kuin hiiltyneet viljanjyvät.

Kuva 7. Vadelman ja jauhosavikan siemeniä.

Kuva 8. Kaksi heinätahtimön siementä ja yksi pihatähtimön siemen.

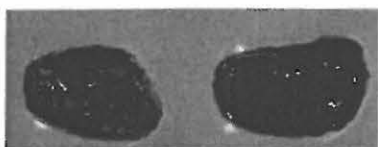

Kuva 9. Hiiltynyt kiertotattaren siemen.

Keto-, niitty- ja kalliokasvien määrä näytteissä oli suhteellisen vähäinen. Aimo Nummen⁷ vuonna 2005 tekemässä kasvillisuuskartoituksessa mainittuja lajeja löytyi näytteistä vain kurjenkello (*Campanula persicifolia*) ja nurmitädyke (*Veronica chamaedrys*). Lisäksi näytteistä löytyi lajeja, joita ei esiinny kasvillisuuskartoituksessa. Näitä olivat poimulehdet (*Alchemilla sp.*), sarat (*Carex sp.*) ja syyläjuuri (*Scrophularia nodosa*) (kuva 10).

Puiden ja pensaiden jäänteet muodostuivat yhdestä hiiltymättömästä rauduskoivun siemenestä sekä katajan (*Juniperus communis*) siemenistä (kuva 11) ja neulasista, joita molempia löytyi niin hiiltyneenä kuin hiiltymättömänä. Lisäksi löytyi yksi katajan marja. Myös hiiltyneitä kuusen (*Picea abies*) neulasia (kuva 12) löytyi.

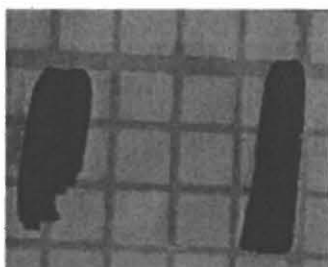
Muu kasvijäänneaineisto sisälsi määrittelemättömien kasvien varren kappaleita, juuria, sekä maatunutta puuta. Hiiltynyttä puuta esiintyi kaikissa näytteissä. Sienten rihmastopakkoja löytyi hyvin vähäisiä määriä, eikä niitä esiintynyt kaikissa näytteissä. Muu jäänneaineisto sisälsi yhden kotilon sekä hyönteisten kappaleita, joita löytyi vähäisiä määriä.

Kuva 10. Syyläjuuren siemeniä.

Kuva 11. Hiiltyneitä katajan siemeniä

Kuva 12. Hiiltyneitä kuusen neulasia

---

⁷ Nummi 2005

4. YHTEENVETO

Maanäytteitä tutkittiin yhteensä 41 kpl. Määritettyjä kasvijäänteitä löytyi yhteensä ²¹³⁴~~2135~~ kpl. Merkittävimmät löydöt ovat hiiltyneet ohran (*Hordeum vulgare*) jyvät, joita löytyi yhteensä 28 kpl ja hiiltyneet pölkkyvehnän jyvät, joita löytyi 2 kpl. Hiiltymättöminä löytyneet kasvijäänteet ovat todennäköisesti kulkeutuneet maan pintakerroksista ja on siten nuorempaa kuin hiiltynyt aineisto.

Vainriihenpöngän hiiltyneistä jyvistä ¹⁴C-ajoitukseen parhaiten sopivia ovat näytteiden 15 ja 17 ohran jyvät ja pölkkyvehnän jyvät näytteestä 17. Ajoitettavaksi suositeltavaa materiaalia ovat myös kuusen neulaset, jotka löytyivät näytteistä 17 ja 29. Ajoitettavaksi on lähetetty 10 kappaletta hiiltyneitä ohran jyviä näytteestä 17.

5. KIRJALLISUUS

Beijerinck, W., 1947. Zadenatlas der Nederlandsche Flora. Wageningen.

Cappers, R. & al., 2006. Digitale Zadenatlas van Nederland. Groningen

Hämet-Ahti, L. & Suominen, J. & Ulvinen, T. & Uotila, P. & Vuokko, S., 1998. *Retkeilykasvio*. Helsinki.

Lehtonen, H., 2007. Lappi Vainriihenpöngä ja Muuntajanpöngä. Arkeologinen koekaivaus 13.8.—14.9.2007. Raportti. Museoviraston arkeologian osaston arkisto

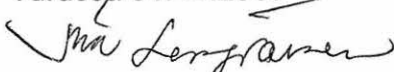
Lempiäinen, M., 2006. Lapin kunta, Kirkonkylä, Vainriihenpöngä. Rautakautisen maantasaisen röykkiön makrofossiilitutkimus. Turun yliopisto, biodiversiteettiyksikkö.

Nummi, A., 2005. Kasvillisuustutkimus. Vainriihenpöngä ja Muuntajanpöngä, Lapin kirkonkylä. Raportti. Museoviraston arkeologian osaston arkisto.

Raike, E., 2006. Lappi Vainriihenpöngä. Rautakautisen kohteen koekaivaus 14.8.—1.9.2006. Raportti. Museoviraston arkeologian osaston arkisto.

Zohary, D. & Hopf, M., 1993. Domestication of Plants in the Old World. Oxford.

Turussa 31.12.2007

Mia Lempiäinen

LIITE 1 näyte no.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
KASVILAJI/JÄÄNNERYHMÄ																
VILJELYKASVIT																
<i>Cerealia - viljat</i>															1*	
<i>Hordeum vulgare - ohra</i>															12*	
<i>Triticum compactum - pölkkyvehnä</i>																
HYÖTYKASVIT																
<i>Rubus idaeus - vadelma</i>			4											8		
KULTTUURIRIKKARUOHOT																
<i>Chenopodium album - jauhosavikka</i>														8		
<i>Fallopia convolvulus - kiertotatar</i>																
<i>Fumaria officinalis - peltoemäkki</i>															1*	
<i>Stellaria graminea - heinätahtimö</i>														2		
<i>Stellaria media - pihatähtimö</i>														1		
KETO-, NIITTY- JA KALLIOKASVIT																
<i>Alchemilla sp. - poimulehdet</i>																
<i>Campanula persicifolia - kurjenkello</i>			1													
<i>Carex sp. - sarat</i>																
<i>Scrophularia nodosa - syyläjuuri</i>			2													
<i>Veronica chamaedrys - nurmitädyke</i>																
PUUT JA PENSAAT																
<i>Juniperus communis - kataja</i>																
- siemen			2			2*										
- neulanen			1													
- marja			1													
<i>Betula pendula - rauduskoivu</i>																
- lenninsiipi/siemen			1													
<i>Picea abies - kuusi</i>																
- neulanen																
MUUT KASVIJÄÄNTEET																
<i>Fungi - sienirihmastojen sklerootiot</i>	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+		
Puuhilli	++	++	++	+++	+	++++	+++	++	++++	+	++	+++	+	+	+	
MUUT JÄÄNTEET																
<i>Insecta - hyönteiset</i>			+		+	+		+				+	+	+		
hiiltyneet* yhteensä	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	14	16
hiiltymättömät yhteensä	0	0	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19	0	31
YHTEENSÄ	0	0	12	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	19	14	47

näyte no.	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
KASVILAJI/JÄÄNNERYHMÄ											
VILJELYKASVIT											
<i>Cerealia - viljat</i>											
<i>Hordeum vulgare - ohra</i>											
<i>Triticum compactum - pölkkyvehnä</i>											
HYÖTYKASVIT											
<i>Rubus idaeus - vadelma</i>											
KULTTUURIRIKKARUOHOT											
<i>Chenopodium album - jauhosavikka</i>											
<i>Fallopia convolvulus - kiertotatar</i>											
<i>Fumaria officinalis - peltoemäksi</i>											
<i>Stellaria graminea - heinätähtimö</i>											
<i>Stellaria media - pihatähtimö</i>											
KETO-, NIITTY- JA KALLIOKASVIT											
<i>Alchemilla sp. - poimulehdet</i>											
<i>Campanula persicifolia - kurjenkello</i>											
<i>Carex sp. - sarat</i>											
<i>Scrophularia nodosa - syyläjuuri</i>											
<i>Veronica chamaedrys - nurmitädyke</i>											
PUUT JA PENSAAT											
<i>Juniperus communis - kataja</i>											
- siemen											
- neulanen											
- marja											
<i>Betula pendula - rauduskoivu</i>											
- lenninsiipi/siemen											
<i>Picea abies - kuusi</i>											
- neulanen											
MUUT KASVIJÄÄNTEET											
<i>Fungi</i> - sienirihmastojen sklerootiot	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Puuhilli	+	+	+	+	+	+	+	+	+	++	+
MUUT JÄÄNTEET											
<i>Insecta</i> - hyönteiset		+		+		+		+	+	+	
hiiltyneet* yhteensä	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
hiiltymättömät yhteensä	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

siirto:

16	32	48
31	2055	2086
		2134

LAPPI VAINRIIHENPÖNKÄ KM 36956

Hannele Lehtonen 2007

Luuanalyysi 21.12.2007 Katariina Nurminen

Lapin Vainriihempönkän ja Muuntajanpönkän pronssikauden lopun/ rautakauden alun röykkiöistä oli pienehkö likaisen rusehtavanharmaata palanutta luuta oleva löytöaineisto. Luut olivat suhteellisen hyvin säilyneitä, mutta pieniksi paloiksi hajonneita ja hankalasti tunnistettavissa olevia fragmentteja selvästi isompikokoisen nisäkkään luuta.

Luiden joukossa oli myös kaksi luuesineen palasta. Palat olivat eri löytönumeroista :127 ja :137. Niissä oli samanlainen muoto ja koristelu. Ilmeisimmin ne ovat peräisin samasta esineestä. Luuesineen voisi olettaa olevan tehty eläimen luusta. Esineen kappaleet on eroteltu omiin pusseihinsa löytölaatikoihin.

Esineen palojen lisäksi tunnistin aineistosta yhteensä **48** fragmenttia:

Laji	Kpl	Mni*
<i>Homo sapiens</i> (ihminen)	43	1
Mammalia (nisäkkäät)	5	

* Mni = Minimum number of individuals = vähimmäisyksilömäärä

Kaikki ihmisen tunnistetut luut olivat kallon osia. Kallon luiden määrittämistä helpottavat ihmisen kallon rakenteen eroavaisuudet eläinten kalloista. Niitä on sen vuoksi helpompi löytää myös pieneksi fragmentoituneesta luuaineistosta. Tasolle nisäkkäät (Mammalia) määritetyt luut olivat yksi kylkiluun palanen, joka voisi periaatteessa muodoltaan olla myös sian sekä neljä pientä hampaan juuripalaa. Kaikki nämä fragmentit voivat olla myös ihmisen luuta.

Tunnistamattomien luiden joukossa oli myös selviä pitkien raajojen luiden sekä joitain kämmenen tai jalkapöydän luiden palasia. Fragmentit olivat kuitenkin liian pieniä lajintunnistusta varten.

Mitä ilmeisimmin kyseessä on hautaröykkiö. Röykkiöön haudattujen ihmisten lukumäärää tai ikää ei voi päätellä tämän luuaineiston perusteella.

Helsingissä 21.12.2007

Katariina Nurminen, FM

SANASTOA:

cranium	kallo
costa	kylkiluu
radix dentis	hampaan juuri
mandibula	alaleuan luu
maxilla	yläleuan luu
os frontale	otsaluu
os sphenoidale	kitaluu
os zygomaticum	poskiluu

AJOITUSLABORATORIO
PL 64 (Gustaf Hällströminkatu 2)
00014 Helsingin yliopisto
09-191 50740
markku.j.oinonen@helsinki.fi

Museovirasto
PL 913
00101 Helsinki

AJOITUSTULOKSIA

Lab. no.	Näyte	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})$	Ikä (BP)
Hela-1617	Lappi, Vainriihenpönnkä, näyte 1(hiili)	-26,9	645 ± 35
Hela-1618	Lappi, Vainriihenp., näyte 2(hiili)	-26,5	2225 ± 35
Hela-1619	Lappi, Vainriihenp., näyte 3(hiilt. jyvä)	-26,5	1455 ± 35

Tulokset on ilmoitettu vuosina vuodesta 1950 AD lukien ja perustuvat ^{14}C :n puoliintumisaikaan 5568 vuotta. Epätarkkuuteen ($\pm 1\sigma$) sisältyvät näytteiden mittauksista ja tarpeellisista vertailumittauksista aiheutuvat tilastolliset virheet. $\delta^{13}\text{C}$ arvot on annettu promilleina suhteessa VPDB standardiin. Annetut iät on korjattu isotooppifraktioitumisen suhteen vastaamaan $\delta^{13}\text{C}$ arvoa -25 ‰.

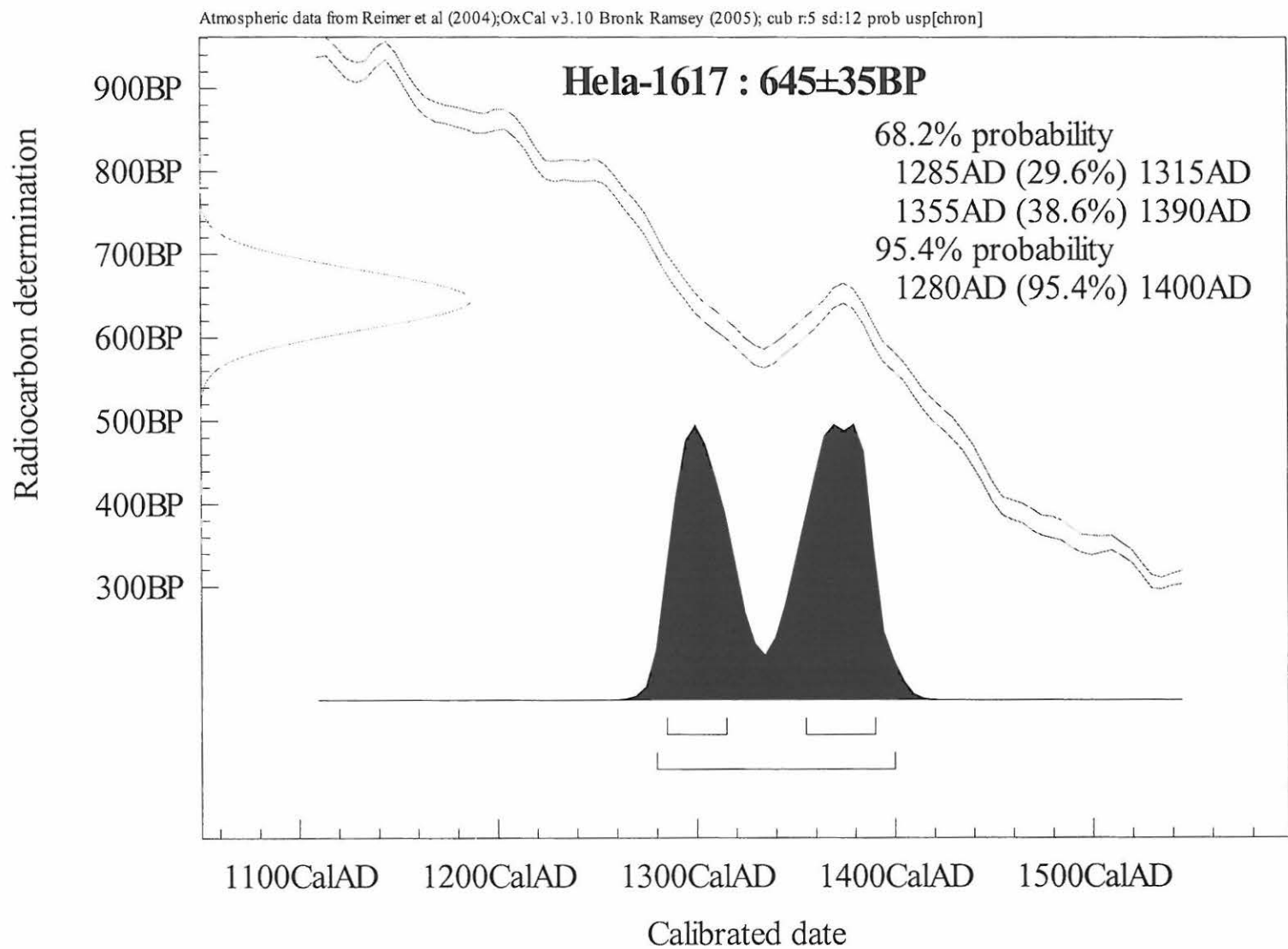
Helsingissä 25.1.2008

Markku Oinonen

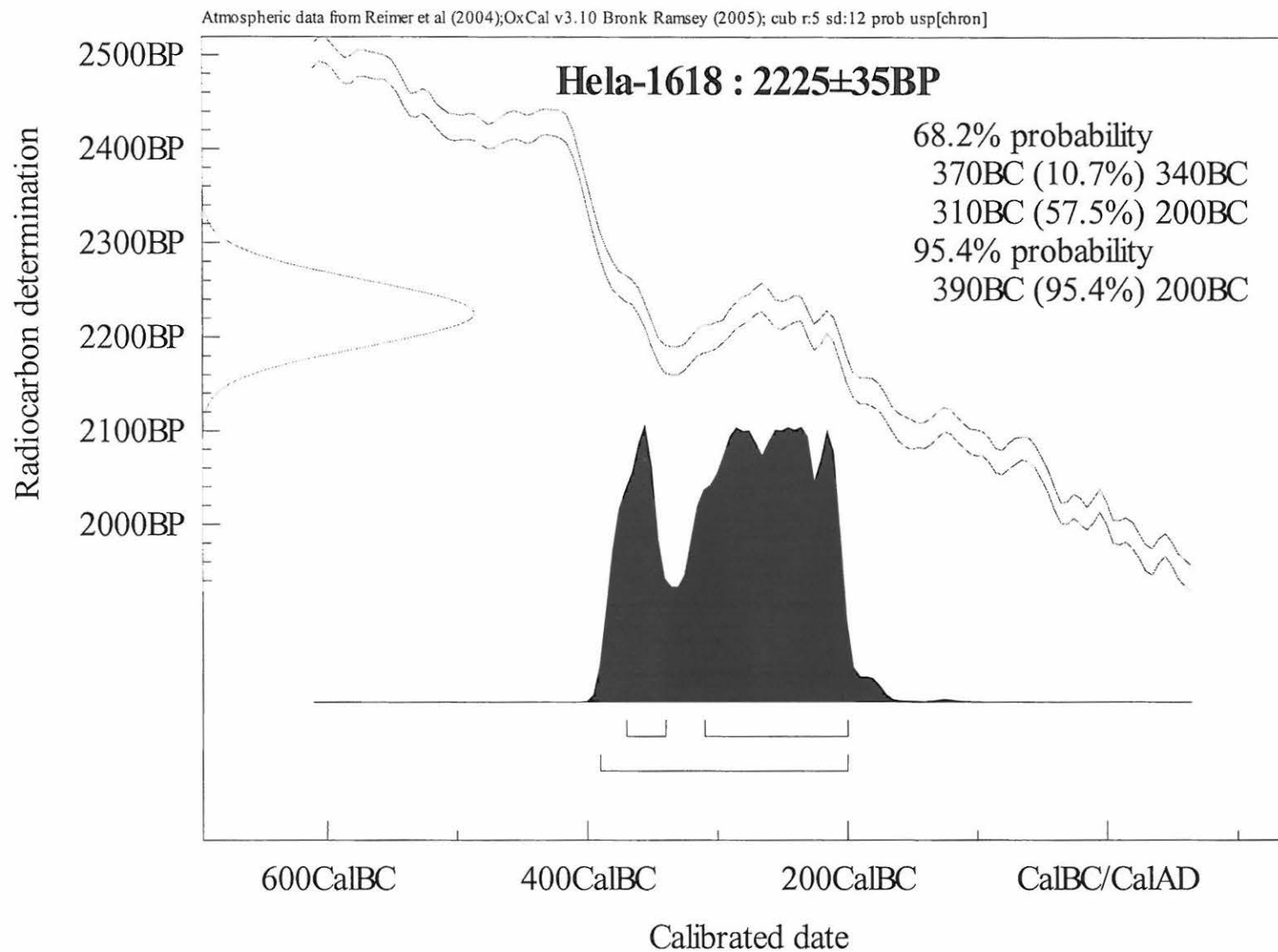
LIITTEET:

1)-3) Radiohiili-iät korjattuna kalenterivuosi, näytteet Hela-1617-1619

LIITE 1) Radiohiili-ikä korjattuna kalenterivuosi, näyte Hela-1617

LIITE 2) Radiohiili-ikä korjattuna kalenterivuosi, näyte Hela-1618

LIITE 3) Radiohiili-ikä korjattuna kalenterivuosi, näyte Hela-1619

